

Csorba Győző és Takáts Gyula levelezése

1941 – 1991

Csorba Győző és Takáts Gyula levelezése

1941–1991

CSORBA GYŐZŐ ÉS TAKÁTS GYULA LEVELEZÉSE

1941–1991

Ez a könyv a Nemzeti Kulturális Alap

támogatásával jelenik meg.

Sajtó alá rendezte, az utószót írta és
a jegyzeteket készítette Pintér László.

Az előszót Tüskés Tibor írta.

Takáts Gyula leveleit és Takáts Gyula dedikációinak
szövegét számítógépbe írta Pintér László.

Csorba Győző leveleit és Csorba Győző dedikációinak
szövegét számítógépbe írta Parill Orsolya.

Sorozatszerkesztő: Szirtes Gábor

© Csorba Győző örökösei

© Takáts Gyula

© Pintér László

© Tüskés Tibor

© Pro Pannonia Kiadói Alapítvány

ELŐSZÓ

Takáts Gyulát és Csorba Győzöt születésük idejét tekintve (Tab, 1911; Pécs, 1916) öt év választotta el. Ez az öt év húsz-harminc éves életkorban még jelentős távolság két ember között (Csorba Győző Takátsot hozzá írt első levelében, 1941-ben még „Kedves Gyula Bátyám!”-nak szólítja, ötven-hatvan évesen már észre sem vehető. Csorba Pécssett, Takáts Kaposvárott diákoskodik, majd mindketten ugyanabban a városban, ugyanannak az egyetemnek, az Erzsébet Tudományegyetemnek a hallgatói, de Takáts 1929 és 1934 között a bölcsészkar előadásait hallgatja, és már akkor Weöres Sándorral, Tatay Sándorral barátkozik, Csorba viszont 1935-ben az egyetem jog- és államtudományi karára iratkozik, ahol 1939-ben szerez diplomát és doktorátust. Takáts első verseskötete, a *Kút*, 1935-ben lát napvilágot. Csorba első könyve, a *Mozdulatlanság* 1938-ban jelenik meg. Takáts Gyula 1935-ben visszaköltözik Kaposvárra, előbb óraadó tanár, majd 1949-től 1971-ig a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum igazgatója. Csorba Pécssett marad, 1941-től városi közigazgatási tisztviselő, majd 1943-tól a városi, később a megyei könyvtár igazgatója, illetve igazgatóhelyettese. Személyesen az 1931-ben alakult pécsi Janus Pannonius Irodalmi Társaság ülésein találkoznak. Takáts a társaság tagja, Csorba pedig a társaság pénztárosa, majd 1941-től a társaság folyóiratának, az akkor induló és Várkonyi Nándor szerkesztésében megjelenő Sorsunk munkatársa. Takátsnak korán – Csorbánál korábban – kialakul költői tudata, viszont Csorba az, aki szerkesztőként a beküldött kéziratok fölött 1941-től döntési helyzetbe kerül. Ettől kezdve Csorba minden pécsi irodalmi folyóirat – 1941 és 1948 között a Sorsunk, 1949-ben a Katkó István szerkesztette „első” Dunántúl, 1952 és 1956 között a Szántó Tibor szerkesztette „második” Dunántúl, 1958-tól a Jelenkor – szerkesztésében rövidebb-hosszabb kiadványokkal, mint rovatvezető, társszerkesztő illetve főmunkatárs jóformán haláláig, 1995-ig részt vesz. Ily módon ő az, akinek folyamatosan módja van Takáts Gyulától kéziratot kérni, illetve akinek Takáts Gyula kéziratot küld.

A két költő között a munkatársi kapcsolat bensőséges barátsággá 1947-1948 fordulóján válik. Mindketten – csekély eltéréssel – azonos időben mintegy fél évet a Római Magyar Akadémia ösztöndíjas vendégeként Olaszországban töltenek. A Via Giulia 1. szám alatt, a Palazzo Falconieriben laknak, közös római sétákat tesznek, együtt látogatják a múzeumokat, együtt indulnak firenzei és szicíliai kirándulásokra. Ugyanakkor más írók, tudósok, többek között Weöres Sándorék, Nemes Nagy Ágnesék, illetve Fülep Lajos, Kerényi Károly is az akadémia vendégei. Takátsot és Csorbát a közös élmények életre szólóan ekkor kötik össze, s ezek a közös élmények azok, amelyekre leveleikben, illetve a különféle jubileumi alkalmakkor, a kerek születési évfordulókon az egymásnak ajánlott verseikben később is sokszor hivatkoznak. Egyébként ez a félév volt az az idő, amikor Csorba Győző is szülővárosától a leghosszabb ideig távol került, s amikor Takáts Gyula életének színtere is – leszámítva a munkácsi tanárkodás rövid idejét – nem Kaposvár volt. Ily módon, bár Takáts Gyula és Csorba Győző egész élete két különböző dunántúli városban telt el, s egymástól távol működtek, a köztük lévő térbeli távolság légvonalban akkor sem volt több ötven kilométernél.

Levelezésük az 1941 és 1995 közötti időből mintegy 150 dokumentumot tartalmaz. (A meglévőkből elveszett levelekre is következtetni tudunk.) A levelek időbeli eloszlása nem egyenletes. Vannak évek, amikor sűrűn váltanak levelet, és vannak évek, amikor megritkul a levelezés, sőt például 1949 és 1952, 1959 és 1964, illetve 1966 és 1969 között teljesen hiányzik. Főként 1970 után csappan meg a levelek száma, az utolsó húsz évben évente csupán két-három oda-vissza küldött levél születik. A levélváltást alkalmanként a személyes találkozás pótolhatta, bár feltűnő, hogy Pécs és Kaposvár ugyan nem esik messze egymástól, a levelekben inkább a várt és óhajtott, mint a megtörtént és realizált találkozásokról esik szó. Takáts Gyula Fonyódra, Becére, Budapestre jár, Csorba Győző ritkán mozdul ki a háza körüli kertből, a városból, a révfülöpi nyaralásoknak is a kellemetlen szomszédok miatt hamar vége szakad.

Milyenek s miről szólnak ezek a levelek? Terjedelmük általában rövid, és többnyire gyakorlati dolgokról van bennük szó. A levelekben visszatérő fordulat a kérdés: „Hogy élsz?“, „Hogy vagy?“, „Mi újság nálatok?“. Főként különféle „ügyekről“, hírekről, eseményekről, kéziratok sorsáról értesülünk belőlük. Csorba Győző verseket kér az általa szerkesztett folyóiratok, a Sorsunk, a Dunántúl, a Jelenkor számára, Takáts Gyula kéziratokat küld, majd egy idő után küldeményének sorsa felől érdeklődik. Megjelenő könyveiket elküldik egymásnak, azokat megköszönik, és pár sorban véleményt mondanak. Csorba kissé bővebben, Takáts rövidebben. Takáts Gyula írja az *Ocsúdő évek*-ről: „Nagyot változott a gépelt példány óta. Nekem fenyesebb lett, mint a korahajnali füledt erdő, amikor fénypászmákat kap. Szébb lett, ami igaz és jó volt. Gratulálok.” Csorba Győző Takáts *Vitorlás a berken* című regényéért így lelkesedik: „Csodálatos világot, atmoszférát, figurákat tudtál teremteni, pontosabban: csodálatosan meg tudtad teremteni őket. Teljes meggyőződéssel vallom, hogy az egyik legszebb, s maradandó magyar ifjúsági regényt teremtetted meg. Forró testvéri szeretettel öllelek érte, és gratulálok hozzá.” Ha valamelyikük irodalmi díjat kap, gratulálnak. Jubileumok, születési évfordulók alkalmával köszöntő levelet írnak, netán, köszöntő verset ajánlanak és küldenek egymásnak. A kor bezártságát, fojtott légkörét, a vidéki élet ingerszegénységét jelzi a levelekből kiolvasható hír-éhség, az egymás sorsa iránti visszatérő érdeklődés. A levelek közé meghívók, képeslapok, karácsonyi és újévi jókívánságok is kerülnek. Az irodalmi élet tágabb köréről tudósítanak azok a levelek, amelyek egy-egy könyv kiadói sorsáról, például a Takáts Gyula-Egry József: *Vizitükör* c. kötetéről, vagy Csorba Győző *Faust*-fordításáról, egy-egy folyóirat belső ügyeiről szólnak. A levelek hangja mindig őszinte, baráti. Néha abból tudjuk meg a levélírók véleményét, gondolatait, amit nem mondanak ki, amit elhallgatnak.

Milyenek ismerjük meg a levelekből a két levélíró, a két költőt? Ahogy múlik az idő, a levelek hangja úgy lesz egyre melegebb, bensősegebb. Vita, félreértés, nézeteltérés sosem zavarja meg kapcsolatukat, ilyennek nincs nyoma a levelekben. Ha a római emlékek valamelyiküknek az eszébe jutnak,

ha alkalom adódik ezeket fölidézni, a levelek szövege mindig átmelegszik, a hang személyesebb lesz. Mintha barátságukat életre szólóan ez az együtt töltött öt hónap alapozta volna meg. Ha hosszabb kihagyás után veszik föl ismét a levelezés fonálát, Itália mindig fölidézhető, a közös élményekre mindig hivatkozni tudnak.

Ugyanakkor azt is látni kell, hogy Takáts Gyula és Csorba Győző barátsága két eltérő alkatú költő kapcsolata. A levelekből ez is kiolvasható. Mintha az emberi kapcsolatokra érvényes pszichológiai közhely igazolódna az ő esetükben is: az ellentétek vonzzák egymást. Takáts Gyula aktív, tevékeny és termékeny alkat, sokat ír. Csorba szófukar, költőként a tömörség, a kevéssel sokat mondás híve, keveset ír. Takáts gyakorlati, cselekvő ember, a valóságízű költészet híve. Csorba meditatív alkat, több küzdelemmel ír, kevesebbet dolgozik. Takáts a világ felé fordul, Csorba a világ történései elől a saját belső köreibe vonul vissza. A későbbi években ez mindkettőjükben kitapinthatóan tudatosul. Amikor Takáts Gyula 1982-ben elküldi Csorbának a *Helyettük szóljál* c. verseskötetét, a barát ezekkel a szavakkal köszöni meg a „görög” Takáts Gyula könyvét: „Számomra, aki meglehetősen szikár, száraz költészetet csinálok, határozott boldogság olvasni ezekben a képekben, színekben tobzódó verseket.” Takáts a „szótár nélkül élő világnak” ad szavakat. Csorba költészete viszont „meddő elmélkedés az amúgy is megoldhatatlanon”. 1989-ben egy újabb Takáts-kötet, a *Kövil az idő* darabjait olvasva Csorba Győző némi rezignációval ismét azt jelzi, hogy nagyon is tudatában van annak, hogy más-más életszemlélet és költészetfelfogás hívei. „Nem tudtam megállni, hogy egyvégtében el ne olvassam. Megtörtént, igaz örömet találtam benne. Főként bölcs és alighanem egyetlen lehetséges öregkori emberi életszemléletedet és magatartásodat irigylem és helyeslem. Sajnos, én erre képtelen vagyok.” Fájdalmas fölismerés ez egy költői pálya végén. Ugyanakkor elgondolkoztató és vigasztaló szavak: eltérő alkatuk és ars poeticájuk nem fordította őket szembe egymással, volt erkölcsi erejük, és a különbségek fölé tudtak emelkedni.

Talán azért, mert mindkettőjük sorsában volt valami közös, valamiféle megélt azonosság. Ez pedig a vidéki élet hátrányainak és előnyeinek a tudatos megélése. Mindkettőjüket az alkati különbözőség ellenére szorosan összekötötte vidéki léthelyzetük. Mindketten ismerték a vidéken élő alkotó ember hátrányait. És mindketten úgy hoztak létre szuverén, egyéni, értékes, hiteles és egyetemes érvényű írói-költői életművet, hogy mindvégig megőrizték hűségüket a vidékhez.

Ezeknek a leveleknek a mai olvasó számára talán ez a ma is érvényes, legfontosabb üzenete.

1. Csorba Győző levele

Pécs, 1941. jan. 25-én

Kedves Gyula Bátyám!

Nagy örömmel értesültem róla, hogy megkaptad a Baumgarten-díjat.¹ Szívemből gratulálok, és kívánom, hogy még sokszor sikerüljön; lehetőleg minden évben és mindig többet kapjál. – Holler Bandi² mondta, hogy írt Neked, éppen ezért én szükségtelennek tartom, a betegségéről való beszámolást. Különben is most már jól van. – Itt nagyban folyik a szervezkedés a Pannonia folyóirat megszerzéséért, azt hiszem, erről is hallottál már. Jó lenne, ha sikerülne! Most már napokon belül meglesz a döntés. Csak az egyetemi tanács döntése van hátra.³

¹ Baumgarten-díj: Baumgarten Ferenc Ferdinánd által alapított díj a magyar írók számára. 1929-1949-ig osztották ki évente. Minden évben adtak ki ún. „évdíjakat” ill. jutalmakat. Takáts Gyula 1941-ben, Csorba Győző 1947-ben kapott Baumgarten jutalmat, mely akkor 3000 Ft volt. 1950-es megszüntetése után a Minisztertanács által alapított *József Attila-díj* vette át a Baumgarten-díj helyét.

² Bajcsa (Holler) András (1911–1985) Pécssett is élt esszéista, műfordító, Csorba barátja, Weöres Sándor munkatársa a Pécsi Városi Könyvtárban. 1957 után Ausztriában, majd Franciaországban élt. Felesége, Blaskovich Hanna, Weöres Sándor unokahúga volt.

³ A Pécsi Tudományegyetem folyóirata volt 1935-1943 között, 1939-ben jelentette Weöres Sándor *A vers születése* c. doktori disszertációját is. A folyóirat történetét megírta, repertóriumát összeállította Huber Kálmánné a Baranya Megyei Könyvtár volt könyvtárosa. (Huber Kálmánné: *A Pannonia folyóirat története és Repertórium, 1935-1943 = Baranyai Helytörténetírás*. – Pécs Baranya Megyei Levéltár, 1979. p. 305-370. Klny: Pécs, 1979.). 1941-ben törvény írta elő a pécsi bölcsészkar szüneteltetését. Ezzel az egyetem folyóirata is veszélybe került. A Janus Pannonius Társaság szívesen vitte volna tovább a lapot – erre utal a „megszerzés”- szó a levélben. Végül 1941. április 23-án a jogi, április 25-én az orvosi kar is a folyóirat további kiadása mellett döntött, így a *Pannonia* az egyetem kiadásában jelent meg továbbra is, a Janus Pannonius Társaság pedig még ebben a hónapban (1941. április) *Sorsunk* címmel jelentette meg önálló folyóiratát. (Ld. Huber Kálmánné írását!)

Különös újság nincs. Ha nem zavarlak, néha fölkereslek soraimmal, remélem, még emlékszel rám, a „Halál versei”⁴ fordítójára. Még egyszer gratulálok és igaz szeretettel ölellek:

Győző

Levelezőlap. Cím: Nagys. Takáts Gyula Dr. gimn. tanár úrnak Kaposvár Kováts Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs, Hadapród-u. 16. sz.

⁴ Helinant de Froidmont: *A halál versei* (Ófrancia eredetiből ford. Csorba Győző; Birkás Géza bevezetőjével). – Pécs : Janus Pannonius Társaság, 1940. – (*Janus Pannonius Társaság könyvtára*; 13.)

2. Takáts Gyula levele

941. II. 4.

Kedves Győzőm,

nagyon köszönöm szíves megemlékezéset a B. üggyel¹ kapcsolatosan. Ne haragudj, de eddig beteg voltam és azért nem válaszoltam. Kíváncsi vagyok a Pannonia ügyre.² Jó lenne. Mégis maradna dunántúli szempontból is valami Pécsnek. Könyvedről említést tettem Gellértnek³ és mondtam, hogy írok.⁴ Leveledet vagy tájékoztatást vár. Szeretettel ölel T. Gyula

Hollert ölelem. Rem. meggyógyula.

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Nagyságos Csorba Győző dr. író úrnak Pécs Hadapród u. 16. sz. Feladó: Dr. Takáts Kaposvár.

¹ Baumgarten-díj. Ld. előző levél 1. jegyzet.

² *Pannonia* c. folyóirat. Ld. előző levél 3. j.

³ Gellért Oszkár (1882-1967) költő, szerkesztő, publicista.

⁴ Végül Várkonyi Nándor (*Dunántúl*. 1940. dec. 15. p. 12.) és Bárdosi Németh János (*Dunántúli Szemle*. 1941. 4. p. 244.) írt Csorba Helinant fordításáról (*A halál versei*).

3. Takáts Gyula levele

942. XII. 8.

Kedves Győzőm,

köszönöm szíves figyelmedet, hogy másodszor is lent voltál az állomáson. De egyúttal sajnálom, hogy másodszor teljesen eltűnsz szemünk elől. Legközelebb láncot kötök lábadra. Másnap kerestelek délután 5 óra körül. Persze senki sem tudott felőled. Tán Karácsony után lenézek és akkor módunk lesz bővebb beszélgetésre is. Addig is szeretettel ölel

Takáts Gyuszi

A fiúkat¹ üdvözlöm általad. Áthelyezéseemnél semmi újság.² Tán megreked.

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Nagyságos dr. Csorba Győző tisztviselő úrnak Pécs Városháza. Feladó: Takáts Gyula Kaposvár Kovács S. u. 9.

¹ A *Sorsunk* c. 1941-től Pécssett megjelenő folyóirat szerkesztőségének tagjairól van szó.

² Takáts Gyula 1939 és 1949 között munkácsi és kaposvári középiskolákban tanított.

4. Takáts Gyula levele

943. V. 15

Kedves jó Győzőm,

Nagyon köszönöm a *Hidat*,¹ mely egymásónkat újra csak közelebb hozott. Először ebben a lapban a külsőre térnék ki: igazán szép, Martyn² remekelt. A Magyar Csillagba írok róla szívesen.³ Írjad egy lapon meg, hogy vajjon nem ír-e másvalaki

¹ Az *A híd panasza* c. Csorba kötetről van szó.

² Martyn Ferenc (1899-1986) festőművész.

³ A *híd panasza* c. kötetről végül Rónay György írt kritikát a *Magyar Csillag*-ba. (1943. 2. p. 117.). A kritika megjelent a *Csorba Győző emléke* c. kötetben is (Pécs : Pro Pannonia K., 2003. p. 22-23.) *Magyar Csillag*: a *Nyugat* utódaként

róla. Könyvem⁴ hamarosan megküldöm; nem küldünk Pestre négyszázat.

Mindannyiótokat ölel

Gyula

Könyvemet bizományba helyeztétek el! Szent Istvánnál, Karlnál és Színházzal szemben.⁵ Tőlem, illetve rendeljék a Somogy megyei Nyomdától, Kvár Korona u. 7.

A Sorsunkat⁶ ne hanyagoljátok el. Segítsetek Nándornak.⁷ Tán majd minden átalakul. Szükség van egy ilyen lapra. Néztétek a Termés⁸ munkáját Erdélyben! Mi szintén megcsinálhatnánk ezt, mert nem hiszem, hogy kizárólag csak önfertőző írók élnek Dunántúlon.

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Nagyságos dr. Csorba Győző író úrnak Pécs Városháza. Feladó: T. Gyula Kaposvár Kovács S. u. 9.

kiadott irodalmi, kritikai folyóirat, szerkesztői Illyés Gyula és Schöpflin Aladár.

⁴ A *Hold és hárs* c. kötetet.

⁵ Pécsi könyvesboltok. A Karl Könyvesbolt kiadóként is jelentős volt (Dr. Karl Könyvesbolt és Könyvkiadó), a Király utca és a Felsőmalom utca északi sarkán működött, „államosított utóda” az 1990-es évekig könyvesboltként működött.

⁶ A *Sorsunk* Pécs és Dél-Dunántúl irodalmi és tudományos folyóirata volt, 1941-től a Janus Pannonius Társaság, 1946-tól 1948-ig, megszűnéséig a Batsányi János Irodalmi Társaság adta ki, főszerkesztője Várkonyi Nándor. (Ld. következő jegyzetet!)

⁷ Várkonyi Nándor (1896-1975) irodalomtörténész, tudománytörténész, szerkesztő, könyvtáros, a *Sorsunk* folyóirat főszerkesztője. Csorba Győző apjaként tisztelte a nagy tudású, kitűnő embert.

⁸ *Termés*: negyedévente megjelenő kolozsvári folyóirat (1942-1944) és könyvkiadó. A kiváló lap szerkesztői Asztalos István, Böződi György, Jékely Zoltán, Kiss Jenő és Szabédi László voltak.

5. Csorba Győző levele

Kedves Gyulám

1943. V. 27-én

köszönöm szépen köteted¹ nagy örömmel olvastam és örültem verseidnek. Az itteni boltokban való árusításról Nándor² azt mondta, ír Neked, így hát felesleges nekem is írnom. Örülök, hogy kötetem borítólapja tetszett, már sokan mondták. Martyn Ferencben megbízhat az ember, nem szokott közönséges dolgokat produkálni.

Köszönöm, hogy a Csillagban írnál verseimről. Most azonban még magam sem tudom, mi lesz ott. Még jóval a Te lapod előtt, húsvét táján itt járt Keresztury Dezső.³ Megígérte, hogy a kritika ügyét a Csillagnál ő elintézi. Nem szeretnék feleslegesen fárasztani. Ha a helyzet tisztázódik, értesítelek. – Rég nem voltál erre. Sokat emlegetünk. Eljöhetnél egyszer újra. Ölellek:

Győző

Levelezőlap. Cím: Nagys. Takáts Gyula Dr. gimn. tanár, író Kaposvár Kováts Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs, Városháza. Fejléces boríték, a fejléc szövege: Sorsunk a Janus Pannonius Társaság folyóirata.

¹ Hold és Hárs. Versek.

² Várkonyi Nándor

³ Keresztury Dezső (1904-1996) költő, irodalomtörténész, kultuszminiszter, az MTA rendes tagja.

6. Takáts Gyula levele

Kvár, 944. X. 6.

Kedves jó Győző,

most kaptam ezeket a verseket azzal a kéréssel, hogy küldjem le Nektek a Sorsunk részére. Darázs¹ arra hivatkozik, hogy az én szavam használni fog és lehozzátok a verseit. Úgy látom B. Darázs nem fog sohasem megfutamodni. De hát itt vannak a versek. Nézzed át őket. Talán kel a Napom még elég jó! A címet már én javítottam. A másik kettőt alig lehet használni, legalább is az *És eléget* címűt nem. Különben is a lapot azt hiszem megint rövidíteni fogják, tehát a nívót nem csökkenteni, hanem emelnünk kell. Erre is törekedjete Győzőm.

Most pedig A Dunánál² versedhez nagyon, de nagyon gratulálok. Ez a Te hangod és az utad! Remek, szép vers. Bár sok ilyet olvashatna az ember ebben a nyomorult időben. Különben, hogy élsz Győzőm? Mi újság kis társaságotokban?³ Nagyon sokszor szeretnék lemenni közétek, a kedves Pécsre. Sajnos, most tűzoltóskodom, utána valószínű, hogy most 20-án be kell vonulnom. Ezt a levelet is septiben írom a laktanyából és kérem elnézésed a rossz papírért. Írjál pár sort, ha teheted. Sok szeretettel ölel barátod

Gyula

¹ Itt Borsi Darázs Józsefről (ld. a levélben később B. Darázs!), Darázs Endre (1926-1971) költő apjáról van szó! Csorba így emlékezik róla *A város oldalában* c. beszélgetéskötetben: „Én szerettem Darázs Endrét. Apjával viszont fura viszonyban voltunk. Ő Borsi Darázs József néven rendszeresen küldött nekünk verseket, bizony, gyakran nagyon rosszakat. Képes volt arra is, hogy más néven ugyanazokat a verseket postázza. Észrevettük a csalafintaságot, és ezeket sem közöltük.” (*A város oldalában*, p. 100.) Darázs Endréről, a költőről, ugyanitt ezt mondja Csorba: „Pestről igen hasznos segítséget kaptunk Darázs Endrétől is. [*A Sorsunk szerkesztéséhez. P. L.*] Rengeteg anyagot küldött a sajátjából, de szerzett értékes kéziratokat másoktól is. Akkor még becsületes ember volt, később elhajlott és Rákosi-párti lett. Sajnálom, hogy rendkívüli tehetségét eltékozte.” (p. 100.)

² *A Dunánál* c. Csorba vers megjelent Csorba *Szabadulás* c. kötetében (p. 10-14.) és az *Összegyűjtött versek* c. kötetben is (p. 92-96.), „(*Dunaszekcső, 1944*)” datálással.

³ Janus Pannonius Társaság

P. s. Mi van Martyn Ferivel? Holler házasságával? A Darázsunk egyik versét azért hozzatok le!

Levél. Kézírás. Boríték nincs.

7. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

a Rádió mostanában hetenkint Könyvismertetések címen előadásokat rendszeresített. Hetven forintot fizet egy-egy ismertetésért. Ha van kedved, kérdezzed meg K. Grandpierre Emilt,¹ aki az irodalmi műsort állítja össze, Polgárjelöltek kötetemről és egy általad választott másik könyvről elfogadna-e ismertetést. Emil ismeri könyvemet, ő lektorálta és fogadtatta el a Franklinnál² a bombatalálat előtt. Kérjél tőle a Sorsunk számára írást is. Pécsen végezte az egyetemet. Megjelent-e a Sorsunk? Kaposi címemre küldessed a példányt. Levelemet megkaptad?

Sok szeretettel ölel Gyula

Tábori postai levelezőlap. Kézírás. Cím: dr. Csorba Győző író úrnak Pécs Városi Könyvtár. Feladó: Takáts Gyula Fonyód. Dátum a postabélyegzőről.

¹ Kolozsvári Grandpierre Emil (1907-1992) író, műfordító, kritikus

² Franklin Kiadó: teljes nevén Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda Rt. (1873-1945); 1848-ban államosították, 1949-től Franklin Nyomda néven folytatta tevékenységét, 1950-től a Szépirodalmi Könyvkiadó vette át.

8. Takáts Gyula levele

Fonyód, 1945. VII. 25.

Kedves Győzőm,

már régen érdeklődtem felőled, de Nándor¹ nem válaszola. Félfüllel hallottam, hogy megnősültél. Melegen gratulálok, és minden jót kívánok.² – Győzőkém, mi újság a Sorsunk és Nándor körül? Légy olyan jó és értesítsél röviden egy lapon. Címezzed levlapodat kaposvári címemre. Minden érdekel, ami Pécsen van. A könyvtár,³ J. Pannonius ügy stb. stb. Mi van a Műhely kiadó ügyében?⁴ – Magam csak megvagyok. Most jelenik meg végre a Polgárjelöltek-kötetem Püskínél.⁵

¹ Várkonyi Nándor

² Csorba Győző 1944. november 12-én nősült meg, felesége, élete végéig hűséges társa, halála után emlékének ápolója Velényi Margit, aki gépiró volt a pécsi Városházán, Csorba ott ismerte meg. *Összegyűjtött versek* c. kötetének *Magamról, verseimről* címmel írt utószavában így vall feleségéről: „Nagyszerű ember, tőle egyedül többet kaptam, mint mindenki mástól együtt.” (p. 680-681.). Csorba feleségéhez írta a magyar irodalom egyik legszebb szerelmes versét a *Fordított kigyó-t.* (*Összegyűjtött versek*. p. 390.)

³ A Pécsi Városi Könyvtár, melynek Weöres Sándor volt az első igazgatója, majd miután Weöres Budapestre költözött, Weöres ajánlása nyomán, Csorba Győző lett az igazgató.

⁴ Csorba Győző így emlékezik *A város oldalában* c. beszélgetéskötetben: „...megalakítottuk a Műhely Kiadót, aminek az igazgatója Csányi Laci [*író, újságíró, 1922-1994. P. L.*] lett, és az utolsó időkben, ami az Entz-féle [*Entz Béla, 1877-1959, anatómus, egyetemi tanár. P. L.*] papírból maradt, azt ezeknek a könyveknek a kiadására adtuk át. Ebben a sorozatban jelent meg többek között Kopányi Gyurka egy kötete, András Endre [*költő, 1918-1998. P. L.*] első és egyben utolsó kötete, megjelent egy Batsányi-válogatás, nekem egy kötetem, a *Szabadulás* című, Mészöly Mikitől pedig a *Vadvizek*.” (p. 99.). Különös dolog, hogy András Endre 1947-ben megjelent „első és egyben utolsó kötetének, az *Üveghang*nak egy olyan példányát találtam meg Csorba könyvtárában, melyet András Endre Csorba Győzőné, Margitkának ajánlott ezekkel a szavakkal: „Kicsike-Asszonyoknak, szeretettel és kézcsókkal ajánlom verseimet. Pécs, 1947. VI. 5-én. András Endre”. (Csorba Győző a családban és barátai előtt gyakran „kicsikém”-nek nevezte feleségét.) Entz Béláról így beszél Csorba: „...élt itt egy egyetemi tanár, Entz Béla anatómus. Nagy művészetbarát volt, igen-igen szimpatikus ember. Neki valahonnan maradt néhány mázsa papírja. Olyan papír, amit nyomtatásra lehetett használni.” (*A város oldalában*. p. 95.)

Verseket is írok és talán majd el is küldöm valahova azokat.

Szeretettel üdvözlöl feleségeddel együtt: Gyula

P. s. Martyn Ferivel mi van? Holler?

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Ngs. Dr. Csorba Győző úr könyvtárigazgató Pécs Apáczta u. 8. Városi Könyvtár. Feladó: Takáts Gyula Kaposvár, Kovács S. u. 9. A címzésen bélyegzés: „CENZÚRÁZOTT!”

⁵ Püski Sándor (1911-) a Magyar Élet Kiadó vezetője, elsősorban népi írók kötetait adta ki. Emigrál, New Yorkban a Corvin-Book vezetőjeként igen nagy munkát végzett a magyar irodalom itthon tiltott műveinek kiadása ügyében.

9. Csorba Győző levele

Pécs, 1945. évi szeptember hó 22-én.

Kedves Gyula!

Restellem, hogy csak most válaszok. Esküszöm, legalább fél éve készülök írni Neked, s mindenképpen úgy terveztem, hogy megelőzlek. Pongrácz Tibor pécsi ügyvéd ugyanis, aki Fonyódon Veled volt, közölte, hogy a vészt ¹ szerencsésen átlábaltad, s érdeklődtél a pécsiek sorsa felől. Szándékom csak szándék maradt olyannyira, hogy még a Te lapodra is csak ennyire késve írok. –

A Sorsunk továbbra is megjelenik. Ritkán ugyan, de annál vastagabban. Ebben az évben kettő is jelent meg belőle. Az elsőben két szám, a másodikban három volt egybefoglalva. Nyilván kaptál is belőlük. A másodikban két versed is volt.² Sajna, az igen magas nyomda- és papírárak egyre inkább ne-

¹ A Balaton és Nagybjom környéki harcok 1944-45-ben.

² *Csupán tárgyak és Panasza számát = Sorsunk.* 1945. 3-4-5 sz. p. 142, ill. p. 193. Az 1945. évi első számban is jelent meg Takáts vers, a *Jószívvel nézzetek* (1945. 1-2. sz. p. 48).

hezítik a megjelenést. – Köszönöm a gratulációt házasságomhoz. Csak annyit mondhatok rá, röviden, hogy nincs mit. Ámbátor egy férfiembernek sem így, sem úgy nem jó. A pécsi barátaid közül senkinek semmi baja nem esett a fergetegben, sőt megfrissítette életkedvüket. Rajtam kívül ugyanis Bajcsa (Holler) Bandi és Martyn Feri is megnősült. Igaz, hogy a hírek szerint Hitler is megnősült. – Örülök, hogy írsz, s várom regényed³ megjelenését. Én sajnos keveset dolgozom, mint író, mert a végzet a könyvtárból egy olyan hivatalba vágott, ahol mindennel találkozom, csak poézissal nem. A pécsi főispán titkára vagyok.⁴ – Mikor jössz Pécsre? Várva várunk. Jó lenne egyszer megint közvetlenül elbeszélgetnünk. – Még egyszer kérlek, ne haragudjál késedelmességemért, s írd ezután is, ha kedved és időd engedi.

Szeretettel öllelek:

Győző

Levél.

³ *Polgárjelöltek.* Magyar Élet kiadása Szabó Vladimír borítólapjával. 1945.

⁴ Boros István, mivel Csorba igen jó viszonyba került.

10. Takáts Gyula levele

Fonyód, 1946. VII. 22.

Kedves jó Győzőm,

már régen szerettem volna írni, de sajnos igen-igen sok visszatartott. Most kezdem újra csak a levelezgetést. Amiről beszéltünk akkor, elsősorban a Sorsunk érdekel. Most, hogy jön a forint és talán a kötött gazdálkodás, kérdem, nem tesznek-e valami kísérletet a lap újrakiadása körül? Kérlek, tájékoztassál ezekről a tervekről. Magam mindent megtennék, csakhogy tető alá lehessen tenni.¹ Talán a most következő évre

¹ Takáts Gyula nem csak „költőtársi” kíváncsiságból érdeklődött a lap után: több szám kolofonjában mint a *Sorsunk* kaposvári szerkesztője szerepel.

szabadságot sikerül szereznem, még fizetésnélkülibe is belemegyek, és akkor teljesen az irodalomnak akarom szentelni azt az esztendőt. Szóljal Várkonyinak is. Én most utazom Pestre, valószínű, hogy aug. elseje körül. Bármit írtok, igyekszem elintézni Pesten, ahol Kereszturyt is fölkeresem. Válaszoljal postafordultával, mit tehetnék. Ezt a lapot a mi generációnk lapjává kell tenni. Pesten oly kusza és iszapos és nagyon őszintétlen az irodalmi megmozdulás lehetősége, hogy egy egészséges szellemnek Pécsen biztosítani kell valami helyet. Persze a politikusokat mellőzni kellene a lap körül. Azokkal csak sűrű és csúnya nyál vonja be a lapokat. Elnyelnek mindent, mint az óriáskígyó.

Kérdezlek, mi van a Batsányi évkönyvével?² Van ott öt versem. Kiszedték-e, megjelennek-e, mert akkor Pesten leadom azokat máshol? Őszre egy verskötetet szeretnék kiadatni. Vagy egy kisebb válogatott kötetet; persze az új anyagból, vagy egy nagyobb, 150-180 oldalas új kötetet.³ Csak nem tudom, sikerül-e kiadót szerezni erre. Elolvastad a regényemet?⁴ A napokban írt és beszélt róla Tamási.⁵ Pusztainak⁶ hagytam ott verset a P.⁷ Szabad Szónak. Azzal sem tudom, mi van?

Kérlek, tudassál ezekről és mindenről, ami készülődik nálatok. Magam itt élek Fonyódon, de sajnos nem a villánkban, mert azt szétlopták, összetörték egyrészt a katonai, másrészt a mélynépi elemek. A mellékelt levelet adjad át, vagy adassad át Várkonyi Nándornak. Soraidat várom

Ölel

Takáts Gyuszi

P. s. Nándornak okvetlen adjad át soraimat!!

² A Batsányi Társaság Könyvtára sorozatban megjelentetni tervezett kötet.

³ 1947-ben az Egyetemi Nyomda adta ki a *Se ég se föld* c. Takáts kötetet.

⁴ *Polgárjelöltek*. Ld. 13. levél.

⁵ Tamási Áron (1897-1966) író

⁶ Pusztai (Popovits) József, szerkesztő, kritikus, interjúkat készített Várkonyival, megemlékezést is írt róla és a *Sorsunkról*.

⁷ *Pécsi Szabad Szó*, a parasztpárt pécsi újságja, Kanyar József (1916-2005) történész, a Nemzeti Parasztpárt politikusa szerkesztette. Ld. még 11/6.

Cím

T. Gy. Fonyód. Gyógyszertár.

Levél. Kézírás.

11. Csorba Győző levele

Pécs, 1946. július 30-án

Kedves Gyulám,

sietve válaszolok leveledre. Talán még Fonyódon ér. Várkonyinak átadtam a mellékletet. Azt mondta, majd ír, egyébként köszöni szépen segítséged felajánlását, de Csuka Z(oltán)¹ Budapesten van, s ő intézi terveink ügyét.

Azt tervezzük, hogy egy Dunántúlra szóló szövetkezetet létesítünk, melynek a célja könyvek kiadása és terjesztése lenne. Ez pénzelné a „Sorsunk”-at is. A „Sorsunk” engedély-ügye egyébként folyamatban van. Maga Nagy Ferenc min(iszter) elnök² vette kezébe, s megígérte, hogy föltétlenül elintézi. A megindulás legfontosabb előfeltétele persze a pénz. Addig az engedélyt sem nagyon sürgetjük. Remélem, hogy a szövetkezet sikerül. Augusztus 1. után azonnal megkezdjük a szervezést. Már előre kérlek, hogy a gondolatnak ismerőseid körében igyekezzél barátokat szerezni. Ha mindannyian összefogunk, az eredmény nem marad el. S ez nagyon sokat számítana, mert a monyatlan pesti koravénektől bizony édeskeveset várhat a magyar irodalom.

Ha a „Sorsunk”-at folytatni tudjuk, kissé változott jelleggel fog megjelenni: szépirodalmi és művészeti lap lesz s a „vitorlás kocsifék”-ről³ szóló tudósítás nem kap benne helyet.

¹ Csuka Zoltán (1901-1984) költő, műfordító, szerkesztő, a *Sorsunk* kolofonjában mint a lap budapesti szerkesztője szerepel.

² Nagy Ferenc (1903-1979) kisgazdapárti politikus, 1946-1947-ben miniszterelnök.

³ Szabó Pál Zoltán: *A vitorlás kocsifék* című, *Egy érdekes munkástalálmány* alcímű, erősen propagandisztikus, „néprajzi” írására céloz, amely egyik előző

Várkonyi Nándor ugyan kissé kedvetlen, illetve fáradt, s viszolyog a szerkesztéstől, úgyhogy a gyakorlati munka valószínűleg ránk, fiatalokra marad. Nándor nevére azonban feltétlenül szükség van, s ha komolyabb munkát nem vállal is, a lapon az ő nevének kell szerepelnie. Ha így lesz, a Te komoly segítségedre is erősen számítunk.⁴

Az „Évkönyv” megjelenése is a stabilizáció függvénye. Már szedik, s ki is szedték jó részét – a Te verseidet is –, de a megjelenés még néhány hónapot nyilván késik. Verseid kéziratát ilyenformán lehetőleg ne add le máshová.⁵

A „Polgárjelöltek”-et most olvasom. Tetszik, de véleményemet majd csak a végén mondom el róla.

A Pécsi Szabad Szó⁶ egyelőre tetszhalott. Az infláció megfojtotta. A gazdasági tisztulás nyilván őt is életre kelti.

Más különös újság nincs. Itt Pécsen az írókat jelenleg az előbb mondott terv foglalkoztatja leginkább, az ájító meleg alkotásra amúgy sem alkalmas.

Bizony jól teszed, hogy szabadságra mégy, még akkor is, ha fizetés nélkül; írni kell s ezt nehéz összeegyeztetni más rendszeres foglalkozással. Jómagam is régóta gondolkodom ilyenre, sajnos egyelőre még nem oldhatom meg.

Nekem is van már egy kötetre való új versem, de úgy látom, tavasz előtt aligha lehet reményem a megjelenésre.⁷ Sebaj, annál tovább csiszolhatom az anyagot.

Arra kérlek, írd gyakrabban, ha kedved tartja, jól esnék, ha szorosabban hozzánk kapcsolódnál.

Öllelek barátsággal:

Csorba Győző

számban jelent meg. (Sorsunk. V. évf. 3-4-5. sz. (1945) p. [204]-208.) Az említett szám valóban meglehetősen eklektikus volt, a „kocsifék” mellett szerepelt benne pl. Csorba *Feltámadás Makucskán* c. Szabó Dezső átdolgozása; Takáts Gyula *Csupán tárgyak* és *Panaszra számát* c. versei (ld. 9/2.), Bajcsa András kritikája Takáts Gyula *Polgárjelöltek* c. kötetéről, vagy Cserhát József, Végh György, Vidor Miklós, Rubin Szilárd versei.

⁴ Ld. 10/1. j.

⁵ Batsányi évkönyv. Ld. még 8/4 és 10/2

⁶ *Pécsi Szabad Szó* ld. 10/7.

⁷ *Szabadulás*. Ld. a következő levelet!

*Levél. Cím: Tek. Takáts Gyula író, gimnáziumi tanár úrnak
Fonyód, Gyógyszertár. Feladó: Csorba Győző, Városi Közműve-
lődési Könyvtár Pécs, Apáca-utca 8.*

12. Csorba Győző levele

Kedves Gyulám,

arra is kérlek, ha valami más, jobb cím eszedbe jut, légy szíves írd oda.¹ Én a mostanit nem tartom jónak.

Meg ha az utolsó hosszú versnek is tudnál valami jobb címet, örülnék neki.² A címekkel mindig bajban vagyok.

Ölel: Győző

Az 1946. júl. 30-i levélhez mellékelte írólap.

¹ A Szabadulás c., 1947-ben a Batsányi Társaság könyvtára sorozatban megjelent kötetének kéziratos példányáról van szó, melyet megküldött Takáts Gyulának.

² A vers *A föld teremtése. Mordvin hitrege* címmel jelent meg.

13. Csorba Győző levele

1946. szept.

Kedves Gyulám!

már réges-rég akartam írni, de most annyit nyüzsgünk a „Sorsunk” feltámasztásáért, hogy mindig húztam-halasztottam. Pedig megérdemelted volna, mert oly nagy élvezetet szerezted a regényeddel.¹ Túlzás nélkül mondom, hogy az egyik legszebb magyar regénynek tartom, s kedveseim közé számláltam. Az első 30-40 oldal kissé döcögős. Nehezen indul. De aztán elrugaszkodik a talajtól, s attól kezdve gyönyörű lendülettel megy az utolsó lapig. Remekül sikerült alakjaid rajza, de talán mindennél jobban az atmoszféra megteremtése. Szinte jó

¹ A *Polgárjelöltekkel*.

belebújni a regény világába. Örültem, valahányszor visszaülhettem mellé, hogy tovább olvassam. S ezt talán leginkább tárgyard költői szerelésével tudtad elérni – s nyelved ragyogó poézisével. Néhány jelenetedet – mint például az éjszakai szarvasvadászatot – nem lehet elfelejteni. Pompásan sikerült a tárgyalás megírása is. Ezt mint jogász és mint író mondhatom. Egyik felem sem maradt kielégítetlenül. S a nyelved sokszor szinte érzékelhetően csepeg a méztől. Komoly, nagy regény ez a Te első műved, Gyula, szerettelek volna és szeretnélek érte most is megölelni.

A „Sorsunk” megindulásáról,² azt hiszem, tudsz. Nehezen ment s megy minden, de bízunk benne, hogy mégis sikerül. Téged is megkérnélek a támogatásra, ha nem kellemtelen s van rá alkalmad. Itt küldök egy gyűjtőívet s néhány csekket. Légy szíves, próbálj néhány embert megfogni s csekkel megajándékozva felszólítani, hogy a pénzt sürgősen küldje be a bankba folyószámlánkra. Buzdításként említsd meg nekik, hogy aki három új előfizetőt szerez, az a „Sorsunk”-at egy időre ingyen kapja. A maradék csekkeket s a gyűjtőívet, ha már nem kell, légy szíves, küldd vissza hozzám. Ha netán Kaposváron vagy másutt tudnál olyan címeteket, akikre számíthatnánk, kérlek, közöld velem, akkor velük is érintkezésbe lépünk.

Nagy reményeket fűzök a „Sorsunk”-hoz, mert a Dunántúlon olyan fiatal írógárda áll rendelkezésére, amilyent most az ország egyik tájegysége, sőt Budapest sem bír fölmutatni.

Mit csinálsz különben, Kedves Gyulám? Írsz-e? Én írogatok, kiadóra persze aligha van remény. Hogy el ne felejtsem! A „Sorsunk” első számában könyvedről Bajcsa Bandi³ ír. Neki is nagyon tetszik.

Martyn Feri ma utazik el Pestre. Hamarosan nem is jön vissza. Barátaid üdvözlnek. Martyn Feri is. Szeretettel ölellek:

Győző

Levél.

² A *Sorsunk* háború utáni újraindulásról.

³ Bajcsa (Holler) András: Takáts Gyula: *Polgárjelöltek = Sorsunk*, 1946. p. 49-50.

14. Takáts Gyula levele

Kedves jó Győzőm,

igen megörültem levelednek. Engedd meg, hogy először is a személyemet érintő soraidról beszéljek. Látod, ilyen önző az ember! Boldog vagyok, hogy tetszett a könyvem. Igen jól estek soraid a mai süket világban. Könyvemről írtak több helyen elismeréssel, de mégis ösztönzőbb hatással van rám egy ilyen levél, mint a Tied. Hálás szeretettel gondolok Rád érte. Remélem, Bandi¹ bővebben foglalkozik vele.

Most pedig a Sorsunkra térek. Végre, hogy tető alá jutott a lap. Magam még mindig itt dolgozok Fonyódon és ezért jelen pillanatban nem tudok különösebb propagandát kifejteni, de mihelyt bemegyek Kaposvárra, azonnal neki állok. Addig is küldjétek csekket és gyűjtőívet a következő címekre Kaposvár-ra.

1. Matolttsy Sándor vezérigazgató Dunántúli Bank
2. dr. Svastits Pálné főorvos neje Árpád u.
3. dr. Mayer Ferenc ügyvéd Dunántúli Bank

Írjatok melléje pár rövid sort és úgy kérjétek őket, mint a dtúli irodalom pártolót.

4. dr. Nádasdy István vm. főjegyző Vármegyeháza; a vármegyei könyvtár részére rendelje meg
5. Kaposvári Cukorgyár igazgatósága
6. [?]iráczy Nándor tanár. Süketnéma Intézet²

Most pedig egy tanács, amiről azt hiszem, nem feledkeztek meg. Csuka³ és Boros⁴ menjen fel Újváry főigazgatóhoz és kérjék meg, hogy a pécsi tankerület iskoláihoz küldjön szét egy körözüvényt, amelyben felkéri az iskolák igazgatóságát, hogy

¹ Bajcsa (Holler) András. Ld. 11/3 és 13/3.

² Mindegyik sorszám mellett ceruzával húzott „pipa” látható, nyilván azt jelzi, hogy a csekket és a levelet az adott címre elküldték.

³ Csuka Zoltán

⁴ Boros István (1891-1980) Baranya megye kommunista főispánja, biológus, országgyűlési képviselő

rendeljük meg a Sorsunkat. Ezt megteszi, mivel Keresztury is támogatja az ügyet és Csuka is miniszteriális ember. Ez, ha leadminisztráljátok, jelent 100 előfizetőt. Fenyvesi Béla kaposi könyvkereskedővel újítsátok fel 2-3 számra a bizományt.

Különben magam sokat írok és tanulok. Különösen angolul, amelyikben régebben is járatos voltam. Vannak jó antológiáim és könyveim. Győzőm, Nándornak küldtem 4 verset. Ha már az első számnál nem is, de kérlek, nézzél utána, hogy a novemberi számban jelenjenek meg.⁵ Most készültem el egy satirikus kisregényemmel, mely a párbaj intézményével foglalkozik. Kb. 40 gépelt oldal. Vannak elbeszéléseim is innen a balaton-vidéki dolgokról. Majd fogok küldeni. Kérlek, a Sorsunkat küldjétek címemre, mert már régen láttam folyóiratot. Könyvismertetést is csinállok, csak a könyvet ide küldjétek.

Győzőm, még a lapról szeretnék pár sort írni. Ne vegyétek túlzott dunántúlinak, de nagyon vigyázzatok arra, hogy a folyóirat arcot kapjon, mégpedig Pannónia vonásait tükrözze. Az Erdélyi Helikon ezért jelentett szint és világot. Zavaros irodalmi gyűjtő ládának, amely a Pesten kimaradt írásokat hozza, semmi értelme. Csak lealacsonyít. Politikai cikkekkel spekelni pedig annyit jelent, mint aktuális jelmezzel elborítani alakját. Fűzzünk össze egy írógárdát, amelyre mindig számíthatunk. A könyvkiadó propagálása pedig elengedhetetlen, mert egy saját kiadónak szívében fekszik úgy a lap, mint írói műveinek terjesztése. Kis jellegzetes könyvekkel kellene kezdeni. Kner Izidor⁶ csinálta így az északi dán, svéd, norvég írókkal. 120-160 oldalas kisalakú, szépformájú könyvekkel. Hej, csak Tatay Sanyit⁷ tudnátok megnyerni, hogy lemenjen és kezébe vegye a kiadás ügyét. Most Bonyhád van egy eladó nyomda! Szerb, horvát és osztrák fiatal írók megkeresése és fordítása adna akkora keretet és távlatot a Sorsunk munkájának, mint a román az erdélyinek.

⁵ Ld. 15/2.

⁶ Kner Izidor (1860-1935) könyvtervező, nyomdász, író, a gyomai Kner Nyomda alapítója.

⁷ Tatay Sándor (1910-1991) író, a Kelet Népe egyik szerkesztője és szervezője. Badacsonyan volt szőlője.

Különben, itt küldöm egy tanítványomnak néhány versét. Egyet-egyét helyeztetek el. Fiatal, 18 éves ügyes és tehetséges fiú, aki oroszul, angolul is jól fordít. Ide kell kapcsolni. Fodor Andor,⁸ lengyeltóti. Küldjete csekkeket is neki és írástok meg, amit én is megteszek, hogy szervezzen gárdát az ifjúság körében. Ezek a fiatalok lelkesek és mozgékonyak.

A viszontlátásig is soraidat várja és szeretettel ölel

Gyula

Nándort, Bandit és a többieket üdvözlöm.

Levél. Kézírás.

⁸ Fodor András (1929-1997) költő, műfordító, szerkesztő, irodalomszervező. Takáts Gyula tanítványa, később egyik legjobb barátja. Fodor Andrásról ld. a „... hűséges baráti ölelésemet küldöm...” : Csorba Győző és Fodor András levelezése, 1947-1994. (Pécs : Pro Pannonia, 2005.) és a Fodor András és Takáts Gyula levelezése, 1948-1997 (Pécs : Pro Pannonia Kiadó, 2007) c. köteteket

15. Csorba Győző levele

46. XI. 21.

Kedves Gyulám,

lapodra csak most válaszolok s kéréssel kezdem. Kopányi György¹ fiatal pécsi költő-barátunknak tavaly karácsonykor megjelent egy kötete „Garabonciás” címen. Megvan Neked is. Mivel még sehol nem jelent meg róla bírálat, megkérnélek, írdál Te a kötetéről a Sorsunk dec. számába. A nov. szám a napokban megjelenik, verseiddel.²

Grandpierre azt mondta, hogy a könyvismertetéseket a rádióban abbahagyták. Fodor A. versei szépek, egyet máris hozunk belőlük.³ A Kopányi-recenzióra sürgős választ kérek.

¹ Kopányi György (1921-) író, rádiós szerkesztő

² *Egy bodzafa emlékeiből; Vihar előtt; Lesd el* = *Sorsunk*. VI. évf. 2. sz. (1946. nov.) p. [53]-54. Az *Egy bodzafa emlékeiből* c. vers a *Felhők Árkádiából*. c Takáts kötetben *A vén bodzafa emlékeiből* címmel jelent meg.

³ A megjelenésről így ír Tüskés Tibor a „... hűséges baráti ölelésemet küldöm ...” c. kötetben. (Ld. előző levél 8. j.): „Csorba Győző a Sorsunk folyóirat vers-

Levelezőlap. Cím: Nagys. Takáts Gyula író úrnak Kaposvár Kováts Sebestyén u. 9. utána: Fonyód, Gyógyszertár. Feladó: Csorba Győző Pécs Városi Könyvtár

rovatának szerkesztője 1946. november 21-én ezt írta levelében a Kaposváron élő Takáts Gyulának: »Fodor A. versei szépek, egyet máris hozunk belőlük.« Ez a vers, címe *Találkozás*, még Fodor Andor néven látott napvilágot a Sorsunk 1946. évi 2. (novemberi) számában. Fodor András kéziratára Csorba Győző írt először nyomdajeleket.»

16. Takáts Gyula levele

Fonyód 946. XII. 5.

Kedves Győzőm,

levelezőlapodat ép ma kaptam kézhez, ugyanis én még mindig Fonyódon dolgozom. Ugyancsak így járt Bajcsa Bandi levelezőlapja, aki arról értesített, hogy nov. 24.-én Kaposban lesz és találkozót adott. Igen bánt ez az ügy is, de neki is azonnal írok. A Sorsunk is ezzel a küldeménynyel érkezett.

Először levelezőlapodra válaszolok. Kopányi kötete¹ megvan, de sajnós otthon. Arra kérlek, ha nem találtok valakit addig, úgy várjátok meg és én a januári szám részére, úgy ünnepek táján, küldök egy kritikát, de előbb nem tudok. Ez a szám már kialakulóban van. Verseid közül a Fogyó világ² mély, teli igazával és tömör dallamával egyaránt „lángra gyúlt” bennem. Nem szeretek dicsérni, sok embert talán el is idegenítettem ezzel, de verseiddel mind melegebb barátságot kötök. Küldjél, ha tudsz, és írd is. – Ja, majd elfelejtettem, vigyázzatok a korrektúrákra. Sőtér³ írásában sok a szedéshi-

¹ Garabonciás

² Megjelent Csorba Szabadulás és Összegyűjtött versek c. kötetében is. (p. 134.)

³ Sőtér István (1913-1988) író, irodalomtörténész, akadémikus, egyetemi tanár.

Heedne, Hooim,

Heedne Hooim, in me luytame he-
 lte, uunni in me luytame luytame.
 Hooim in gant Hooim Hooim, at
 uunni uunni, hee uun. 24. in luytame hee
 taltatit aaltat. Hooim hee in uun, de uun
 in uunni hee. A luytame in uun in uunni
 uunni in uunni.

Hooim Hooim Hooim Hooim.
 Hooim Hooim Hooim, de uunni uunni. Hooim
 hee, de uunni uunni uunni aaltat, uun uunni
 hee in in in in uunni uunni, uun uunni
 hee uunni uunni in uunni, de uunni uunni
 uunni. In in uunni uunni uunni uunni. Hooim
 uunni uunni in Hooim uunni uunni, uunni uunni
 uunni in uunni uunni uunni uunni "uunni
 uunni" uunni. Hooim uunni uunni, hee
 uunni uunni in in uunni uunni uunni, de uunni
 uunni uunni uunni uunni uunni uunni.
 Hooim, hee uunni in uunni in. - He, uunni
 uunni uunni, in uunni uunni in uunni uunni. Hooim
 uunni uunni in in uunni, hee. - He uunni uunni

ba, stb. Az ott maradt verseim közül a „Csillag a fehér hó” c-t ne közöljétek, mert azt elküldtem. Győzőm, decemberben közöljétek a „Tóparti két lakatos” c. novellámat. Kérlek, Te nézzed át a kefért, mert neked mikroszkóp szemed van. Fodor Bandi versét, hogy közöltétek, köszönöm. Biztos örülni fog ez a tehetséges diák. Évkönyvvel, honoráriummal hogy vagyunk? Mindegyiket kaposi címekre küldjétek.

Már szeretnék veletek összejönni és alaposabban elbeszélgetni. A kultúrnapok alkalmából igen zavaros volt minden. Olyan helyezkedési láz, lőtás-futás, keresztbe-kasul barátkozás folya, hogy inkább elvonultam tímár háziuram barlangjába. Derék, tiszta ember vala, bár mestersége a legszennyesebb a világon. Tatay írást miért nem közöltetek? Püski ma is hirdeti a decemberi Válaszban⁴ minden könyvét. Litty-lotty beszédekre nem kell adni, azokból legtöbbször üres önzés lába lóg ki. Tatay kitűnő író, novellában mesteri, tehát közölni kell tőle. Beszéljél Nándorral is. Virgács nélküli Mikulást és sok sikert!

Szeretettel ölel

Gyula

P. s. Nándornak adjad át ezt a levelet. Sajnos így kell leveleznem a dicső anyagi helyzetem miatt!

Levél. Kézírás.

⁴ A *Válasz* a népi írók irodalmi és társadalompolitikai folyóirat volt, 1934-1938 között Gulyás Pál és Sárközi György szerkesztette. A lap munkatársai szervezték meg a Márciusi Frontot. 1946-ban Illyés Gyula és Sárközi Györgyné Molnár Márta (Molnár Ferenc lánya) indította újra a *Választ*. Ld. 32/3.

17. Takáts Gyula levele

Fonyód, 947. I. 29.

Kedves Győzőm,

ne haragudj, ha Püskivel leküldtettem pár kötet könyvet. Csak arra kérlek, nézzed meg, hogy kiteszik-e a sátorba. Batsányi sátor,¹ ha lesz, úgy párat rakjon a nép elé. A könyvkereskedéseknek könyvet elismervény útján adjatok át és az átvételi elismervényt juttassad Püskihez. (Szerb u. 17.) – Bocsáss meg ezért a kérésért, remélem, van egy embered a Könyvtárnál, aki ezt elintézi.

Különben újra gratulálok a Baumgartenhez,² amit nagyon is megérdemeltél. Sok munkakedvet és erőt a szerkesztéshez, no meg, hogy sikerüljön római utad.³ Utazás előtt írd, és akkor küldök egy levelet, pár jó tanáccsal Róamához. – Darázs Endre könyvéről írni fogok. Mi van a Csuka-féle antológiával? Aesculap⁴ *Alkonyi, reggeli dalok*⁵ verseim ott vannak nálatok. Ne közöljétek. Leadtam máshová. Szeretettel ölel:

Gyula

Levelezőlap. Kézírás. Cím: dr Csorba Győző író úrnak Pécs Apáca u. 8. Városi Könyvtár. Feladó: Takáts Gyula Fonyód.

¹ Batsányi János Irodalmi Társaság könyvsátra a könyvnapokon.

² Csorba Baumgarten-jutalmat kapott ebben az évben.

³ Csorba a Római Magyar Akadémián volt fél évig, Janus Pannonius fordításokhoz nyelvet gyakorolni, élményeket gyűjteni, közben Olaszország nagy részét is beutazta. Az utazásról ld. a következő leveleket és a Csorba Győző: *Római főljegyzések, 1947-1948. c. kötetet* (Pécs : Pro Pannonia K., 2002.)!

⁴ Aesculap: Aszklépiosz, görög orvos, akit a Kr. e. VII. századtól istenként tiszteltek. Templomai orvosképző kórházak voltak.

⁵ Utólag a sor fölé betoldott szavak.

18. Csorba Győző levele

Pécs, 1947. febr. 14-én

Kedves Gyulám,

a könyveidet Püskitől megkaptam. Talán hallottad azonban, hogy a könyvnapok valamikorra március közepére tolódtak el. Püski a könyveket könyvnapi sátorba – rakásra küldötte. Mit tegyek most? Várjam meg a könyvnapokat vagy adjam át már most a kereskedőknek, esetleg kezdjem el árusítani én magam azzal a 40 %-os kedvezménnyel, amit a kereskedők kapnának, barátaim és ismerőseim között? Kérlek, adj tanácsot!

A minap értesített a kultuszminisztérium, hogy szó lehet öthónapos római vendéglátásomról. Mikor válik bizonyossá, még nem tudom. Jó volna azonban, ha a leveledet elküldenéd hamarosan. Félek, hogy elfelejttem kérni a készülődés zavarában. Köszönöm ismételt gratulációid, s öllelek:

Győző

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Nagys. Takáts Gyula író úrnak Fonyód, Gyógyszertár. Feladó: Városi Közművelődési Könyvtár, Pécs, Apáca u. 8.

19. Takáts Gyula levele

Fonyód, 947. II. 15.

Kedves Győzőm,

igen örülök olaszországi hírednek. Igazán Rád fér a sok munka után egy kis szusszanás a déli verőn. Nagyon örülnék, ha indulás előtt még írnál. Természetesen majd Rómából is, mert engem is erősen érdekel ez a dolog. – Győzőm, ne haragudjál azért a Püski csomagért. Én arra kérlek, ha nem terhes, tégy úgy, hogy pár ismerősnek a 40% kedvezménnyel, *ahogy*

*írtad*¹ adjál el pár kötetet és befolyt összeget küldjed föl Püskinek. ~~A többi~~ *Ami marad*,² adjad át átvételi papír mellett a kereskedőnek és akkor az küldje föl a Magyar Élethez. Nagyon-nagyon köszönöm szíves fáradozásodat. – Darázs Bandi könyvét megkaptam. Írok róla és elküldöm, amint ígértem. Most 28-án és márc. 1. és 2.-án Kaposba lesznek költőnapok. Sajnos, be kell utaznom a városba. Pedig már igen megszoktam a csendes falusi világot. Mikor jelenik meg az új Sorsunk?

Sok szeretettel üdvözlöm az ismerősöket. Feleségednek kézcsók, Téged sok szeretettel ölel

Gyula

P. s. Február 20-tól március 5-ig kaposi címemre írjatok.

Tábori postai levelezőlap. Kézírás. Cím: dr Csorba Győző író, szerkesztő úrnak Pécs Apáca u. 8. Városi Könyvtár. Feladó: Takáts Gyula Fonyód

¹ Utólag a sor fölé betoldott szavak.

² A kihúzott szavak fölé beírt javítás.

20. Takáts Gyula levele

Kedves Győző!

Megkaptam gyűjtőívedet, házaltam is vele, de „nincs pénz” ezt mondják. Nem tudják előre, lesz-e akkor pénzük. Talán-talán két ember megveszi a könyvedet, több nem ígérte.¹ Kevés a fizetés, akárcsak nekem, aki most szép kölcsön borítékot és papírt kapott, és azon írok.

Ne küldj pénzt. Nektek sincs. Ha már szívességet teszel, küldd el a Sorsunk 1946. decemberi számát. Valaki említette, hogy a „Gyomos földek” írás² abban jött. Nem kaptam meg azt a számot. Megküldhetnéd postafordultával? Köszönöm.

¹ A Szabadulás c. Csorba kötetet

² Morvay Gyula: *Gyomos földek* [Elbeszélés] = *Sorsunk*. VI. évf. 3. sz. (1946. december) p. [147]-162.

Ritkán írhatok, mert nincs bélyegre.

Csuka is írt Pestről. Kultur napokat akar Kanizsán. Megírtam, ha akarja, segítek neki. Nincs itt nagy kulturális élet. Minden a kabaré, a szombatdélutáni táncok és mulatságok, ahol Mécset³ szavalják, énekelnek és szórakoznak.

Nem tudok újságot. Megvagyunk. Lassan. Fizetésünkhöz mindig kölcsön kérünk, aztán elsejéig krajcártalankodunk. Újságokat, lapokat nem olvasok. Moszkvából jönnek ingyen lapok, azokat olvasom.

Még egyszer: küldd el a Sorsunkat, ha teheted. Lehet, hogy elkallódott az a példány. Köszönöm.

Szeretettel öllelek.

Ha kell írás, írd. Szívesen küldök.

47. 2. 16.

Gyula.

Levél. Gépírás. A boríték nincs meg.

³ Mécs László (1895-1978) a két világháború közötti vallásos líra legnépszerűbb képviselője.

21. Takáts Gyula levele

Kaposvár, 947. II. 20.

Kedves Győzőm,

címedre küldök egy rajzot a Sorsunk fedőlapjára. Ruisz György gimn. tanár festőművész munkája. Kérlek, adjad át Martyn Ferinek és amennyiben alkalmas, közöljétek. Azonban nagyon kérlek, a rajzot őrizzétek meg és küldjétek vissza, mert a somogyi héttel kapcsolatban Ruisz is több munkával szerepel és ez is köztük lesz. Azért zavarlak téged ezzel is, mert nem tudom, Feri Pécsen tartózkodik-e? Biztonság kedvéért Neki is küldök egy levelet a küldeményben. Novellám elintézését kö-

szönöm. A Sorsunk Mayerék¹ munkájában szebb. Darázs könyvéről írok; ott levő verseimet ne közöljétek.

Ölel

Gyula

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ Kultúra Könyvnyomdai Műintézet, Mayer A. Géza és Társai: Pécsi nyomda, ők adták ki a Csorba szerkesztette *Ív* c. lap egyetlen számát és a Csorba *Mozdulatlanság* és *Szabadulás* c. kötetét is.

22. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

a Sorsunkat csak más kezében láttam, azt gondoltam Kaposban, hogy Fonyódra küldtéték. Nagyon kérlek, küldesd ki címemre. T. Gy. Fonyód (Gyógyszertár). Sajnos úgy látszik, meg vagytok áldva az adminisztrációval. = A honorárium is intéztess el. Két új megrendelőt is szereztem Kaposban: 1. Veres Béla közmunkafelügyelő Kaposvár, Vármegyeháza, 2. Kaposvári Szabadművelődési Felügyelőség Kvár, Városháza = Tíz nappal ezelőtt történt és tegnapig nem jöttek meg ezek sem. Valamit próbáljatok csinálni ezen a téren is! = Nagyon köszönöm esetleges fáradozásaidat is. Örülök, hogy könyved jelenik meg.¹ Örömmel fogom elolvasni. Sőt, ha kell írni is. Csak jelezzed hová. Intézkedésedet előre is köszönve

szeretettel ölel
Takáts Gyula

¹ Szabadulás

Tábori postai levelezőlap. Kézírás. Cím: Dr Csorba Győző író, szerkesztő úrnak Pécs Apáca u. 8. Városi Könyvtár. Feladó: Takáts Gyula dr. Fonyód (Gyógyszertár). A feladót Takáts Gyula

la keretbe foglalta, abból egy nyilat húzott lefelé, s aláírta: „így nem tévesztik el!”

23. Takáts Gyula levele

Fonyód, 947. III. 7.

Kedves Győzőm,

itt küldöm D. Bandi¹ kötetéről az ismertetésemet. Közljétek, ha lehet a márciusi számban. Darázs írja, hogy hamarosan úgylis leutazik. Martyn írt, hogy Ruisz küldjön más rajzokat is. Megírom neki, de addig is küldje vissza a szerkesztőség ezt a rajzát, nehogy elveszzen. Tehetséges és kitűnő fiú, aki már állami díjat is nyert. Sajnálom, hogy Martyn akadémikus. Lehet, hogy küldeni fog, lehet, hogy nem. Győzőm, mi van a honorárium ügyével a Két lakatos körül?² Ide küldjétek Fonyódra! Jó utazást és mindent kíván Rómában és szeretettel ölel Benneteket

Gyula

Sorsunk megjött! Nándort ölelem!

Ruisz György, tanár. Kaposvár. Fiúgimnázium.

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ Darázs Endre. Ld. következő levél 1. j.

² *A tóparti két lakatos* = *Sorsunk*. VII. évf. 2. (1947. dec.) p. [74]-86. Ld. még következő levél 2. j!

24. Csorba Győző levele

Pécs, 1947. III. 11.

Kedves Gyulám,

sietve válaszolok. Köszönöm a Darázs-ismertetést¹ Márciusban már nem jöhet, mert a márciusi számot épp most nyomják. Áprilisban bizonyosan hozzuk. A „Két lakatos”² honoráriumát (sajnos igen keveset, de anyagilag gyalázatosan állunk) elküldöttük már kb. másfél vagy egy hete, de mivel akkor azt írtad, hogy 3-ig Kaposváron leszel, oda küldtük.

Ruisz³ rajza – megvallom őszintén – nekem sem nagyon tetszett. Kissé régies felfogású. Bizonyára van neki jobb is. Ezt tehát visszaküldjük.

Az új „Sorsunk”-szám – papír-nehézségeink miatt – kisebb és csúnya lesz. Nagyon bánt. Rómáig még írok, remélem, Te is.

Öllelek:

Győző

Levelezőlap. Cím: Nagys. Takáts Gyula író úrnak Fonyód (Gyógyszertár). Feladó: Városi Közművelődési Könyvtár, Pécs, Apáca u. 8.

¹ Takáts Gyula: *Darázs Endre: Kunyhó, füsttel = Sorsunk*. 1947. 4. sz. 251-252. p.

² Helyesen: *A tóparti két lakatos*. Ld. előző levél 2. j. Az elbeszélés később a *Kinek könnyebb?* c. Takáts Gyula novelláskötetben is megjelent. (Bp. : Szépirodalmi Könyvkiadó, 1963.)

³ Ruisz György (1922-1994) kaposvári rajztanár, festőművész. Ld. előző leveleket.

25. Takáts Gyula levele

Fonyód, 1947. IV. 7.

Kedves jó Győzőm,

megkaptam könyvedet. Igazán gratulálok, először a külsőért. Igen szép, ízléses munkát végzett a Kultúra.¹ (Sajnos bizony a szegény Sorsunkról mindezt nem mondhatjuk el.

¹ *Szabadulás : Versek*. – Pécs : Batsányi Társaság, 1947. – (A Batsányi Társaság könyvtára. Szépirodalmi sor. 1.) 46 p. Kultúra: ld. 21/1. j.

A rajzos külső ez az irodalmi lapnál oly szörnyű s lényegbe vágó tévedés, mert a szűk, levegőtlen borítólapon fölnagyítva jelentkezik. Véleményem szerint olyan a Sorsunk így, mint egy befalazott vakablak, nem lehet tudni, mi van belül. Pedig a számok belülről nem is olyan rosszak.) Nézték-e már előre papír után, vagy van-e megbízottotok, valaki komoly ember, aki a papírhoz is ért és elég erőszakos? Kaposváron elég szép eredményt értünk el, most majd a Berzsényin² keresztül is lehetne csinálni valamit. Pld. Batsányi előadóestet stb., mert mint számárhoz a fül, úgy ragadt hozzám az elnökség.

Kedves Győzőm, kötetedről nagyon szívesen írnék a Válaszba, ha nincs valaki, aki már előttem beugrott v. fölkérték. Nagyon kérlek, értesítsél erről. Ez a versesköteted igen-igen tetszik. Verseidnek zárt és tömör szépsége, formáinak változatosága és a színeknek mind erősebben való ragyogása az, ami mind többször adja kezembe a Szabadulást. Megmondom, ez a köteted fogott meg. Különben A Dunánál hangja az, ami azt hiszem, mind szélesebbre oldódva lírádban olyan emberi hang, melyre széles visszhangnak kell felelni. De majd bővebben az ismertetésben.

Itt küldök egy verset. Szorítsad be a Sorsunkba, hogy még a³ kötetem megjelenése előtt megjelenhessen. – Se ég, se föld – azt hiszem a címe az új kötetnek. Valószínű május végére megjelenik az Egyetemi Nyomdánál. Holnap utazom Székesfehérvárra. A Vörösmarty Társaságban lesz felolvasás. Értesítéset várom.

Szeretettel ölel
Gyula

Levél. Kézírás. Fejléces papír: „Berzsényi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság Kaposvár”. Boríték nincs. A rossz minőségű, vékony írólapon átüt a tinta, ezért nehezen olvasható a szöveg.

² Berzsényi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság, 1904-ben alakult Kaposváron. A II. világháború után a Társaság 1946 őszén alakul újjá, éppen Takáts Gyula elnökletével.

³ Takáts Gyula a szövegben azt írta: „az új kötetem”, majd a névelőt „a”-ra javította, az „új” szót pedig kihúzta.

26. Takáts Gyula levele

Ha Csorba nincs Pécsen a szerkesztőség azonnal válaszoljon!

Kedves Győzőm, a Berzsenyi Társaság április 26.-án, szombaton d.u. öt órakor felolvasóülést tart. Erre az ülésre meghívlak. Útiköltségedet megtérítjük. Lakásról és ellátásról gondoskodunk. Ezenkívül hetven forint tiszteletdíjat tudunk adni. Bohuniczky¹ és Tersánszky² szerepelnek még rajtad kívül. Arra kérlek, hogy lapom vételekor azonnal táviratozzál Fonyód-i címemre, hogy intézkedni tudjak Kaposváron. Műsorodat következőképpen állíts össze. Először Hélinant fordításaidból³ olvassál fel. Előtte röviden ismertesd a költőt, a verseit, szóval adjál egy kis légkört fordításaidnak. Kb. 20 perc jut erre a fordításokkal együtt. Tersánszky után, kérlek, szerepelj még egyszer saját verseiddel. Kb. 6-7 verset gondoltunk. Szíves válaszat várva ölel

szeretettel

Gyula

Fonyód, 1947 ápr. 16.-án.

Érkezésedről már kaposvári címemre (Kovács S. u. 9.) értesítsél! Gy.⁴

Tábori postai levelezőlap. Gépírás. Cím: Dr. Csorba Győző író szerkesztő úrnak Pécs Apáca utca 8. Városi Közművelődési Könyvtár. Feladó: Sürgőncím: Takáts Gyula Fonyód.

¹ Bohuniczky Szeffi (1896-1969) író, novellái megjelentek a *Sorsunkban* is.

² Tersánszky Józsi Jenő (1888-1969) író

³ Hélinant de Froidmont *A halál versei* (*Les vers de la mort*) Hélinant versei Csorba fordításában jelentek meg, először 1940-ben a Janus Pannonius Társaság kiadásában, majd a Magyar Helikon 1989-ben bibliofil változatban adta ki a teljesen átdolgozott fordításokat.

⁴ Az utolsó mondat és a szignó a levelezőlap címzéses oldalán, kézírással.

27. Csorba Győző levele

Pécs, 1947. ápr. 22.

Kedves Gyulám,

köszönöm meghívásotokat.¹ Megyek. Remélem, nem lesz baj, ha velem jön Hunyadi Jóska² is, a novellista. Ő nem akar ugyan szerepelni, de gondolta, a két Társaság³ barátságának kimélyítése ügyében nem árt, ha nem egyedül megyek. Iparkodunk (kivált ő) nem terhetekre lenni.

Szombaton a d.utáni személyvonattal érkezünk. Remélem, nem késik annyit, hogy az ülésről lemaradok.

A viszontlátásig szeretettel öllelek.

A Válaszba, kérlek, írd könyvemről!

Levelezőlap. Cím: Nagys. Takáts Gyula író úrnak Kaposvár, Kováts Sebestyén u. 9. Feladó: Városi Közművelődési Könyvtár, Pécs, Csorba Győző, Pécs, Apáca u. 8.

¹ A Berzsenyi Társaság felolvasóülésére.

² Hunyadi József (1921-1983) író

³ A Berzsenyi és a Batsányi János Irodalmi Társaság

28. Takáts Gyula levele

Fonyód, 1947. máj. 28.

Kedves Győzőm,

Kanyar Jóska¹ címére küldtem könyveket és egy fényképet is. Jún. 2-3-4.-én Pesten leszek. Amennyiben Jóska könyvnapjelzés 6-7-8.-a a valódi (Nándor 3-4-5. ír) úgy talán Weöres Sanyival (ha Pesten van és hajlandó utazni) leutazom Pécsre. 5.-én v. 6.-án az esti gyorsal érkeznék. Plédet viszek, csak egy szalmazsákot adjatok alvásomhoz valahol. A könyvtárban² is elaszom. Ellátásomról magam akarok gondoskodni. – Könyv-

¹ Kanyar József: ld. 11/4. j.

² Pécsi Városi Könyvtár

kritikádat viszem a szerdai Válasz-napra. – Pár verset olvasnék fel, ha beillesztitek valami Batsányi v. közművelődési felolvasásba.³ Kanyarral is közöljétek. Kulcsár⁴ külön fog küldeni addigra új kötetéből is.⁵

Ölel

Gyula

Pestre Kulcsár címére íratok, ha valamit akartok közölni velem.

Tábori postai levelezőlap. Kézírás. Cím: Csorba Győző író úrnak Pécs Apáca u. 8. Sorsunk. Feladó: Takáts Gyula Fonyód.

³ A különféle irodalmi és művészeti társaságok, mint a Batsányi János Irodalmi Társaság, rendszeresen nyilvános felolvasó esteket tartottak.

⁴ Kulcsár Adorján (1918-) Budapesten az Egyetemi Nyomda egyik vezetője volt, az Egyetemi Nyomda könyvbarátainak lapját a *Diáriumot* is szerkesztette.

⁵ *Se ég se föld : Versek.* – Bp. : Egyetemi Nyomda, 1947. – 112 p.

29. Takáts Gyula levele

Fonyód, 1947. VI. 8.

Kedves Győzőm,

Rónay György:¹ „Regény és az élet”² c. kötetéről szeretnék írni a Sorsunkban. Ha megvan nektek, küldjétek ki címemre. Ha nincs, akkor én elkérem R. Gyurkától és jegyezzétek elő, hogy én írok róla nálatok. Kérlek, értesítsetek erről! – Különben hogy sikerült a könyvnap? Kanyar Jóska tett-e lépést Simándynál³ könyveink szabadművelődési elhelyezéseért? Kérjed meg erre, ez sok példányt jelentene és válaszoljatok kérésemre. – Jóskaék levelét is várom. A Sorsunk versanyaga Berczeli A. K⁴.; Káldi J.⁵ igen gyenge. A szám nagyon szürke.

¹ Rónay György (1913-1978) költő, író, műfordító, irodalomtörténész

² Helyesen: *A regény és az élet*

³ Simándy Pál (1891-1978) református teológus, író, publicista.

⁴ Berczeli Anzelm Károly (1904-1982) író, műfordító, szerkesztő

⁵ Káldi János (1922-1991) költő

Valamit nem lehetne csinálni, hogy élénkebb legyen? Valami vitára alkalmas anyag v. akármi más!

Sokszor ölel Benneteket

Gyula

~~Pécsre~~⁶ Tóth László dr. lektor⁷ címére küldjetelek Sorsunkat. Róma. Coll. Hun.⁸ =

Tábori postai levelezőlap. Kézírás. Cím: Dr Csorba Győző író úrnak Pécs Apáca u. 8. Sorsunk. Feladó: Takáts Gyula Fonyód

⁶ Kétszer áthúzott szó.

⁷ Tóth László (1895-1958) a volt pécsi bölcsészkar olasz-magyar intézetének tanársegédje, majd a római és nápolyi egyetemek lektora. Takáts Gyula és Csorba Győző verseit fordította olaszra, mikor a Római Magyar Akadémián voltak.

⁸: Accademia d'Ungheria = Római Magyar Akadémia

30. Csorba Győző levele

Kedves Gyulám,

Rónay könyve, a „Regény és élet”¹ nincs meg nekünk. Kérd meg, légy szíves. Nagyon örülünk, hogy írsz róla, úgyis olyan gyenge a kritikai rovat.² A könyvnap egyáltalán nem sikerült. Első éjszaka hatalmas vihar támadt, elsodorta a sátrakat, másnap már föl sem lehetett állítani őket. A mi sátrunk össz-forgalma valami 80 Ft volt. A Ti könyveitek³ az Egy(etemi) Ny(omdától) máig sem érkeztek meg. Nem tudom, mi lehet az oka. Bár most már úgyis késő! – Könyvedről Zsikó Gy.-val szeretnénk íratni.⁴ Várkonyi valóban úgy érzi, kissé kinőtt a versekből. Én szívesen írnék, de mivel a Válaszban Te írsz rólam,

¹ Helyesen: *A regény és az élet*

² A *Sorsunkban*

³ Többek között a *Se ég se föld* c. Takáts Gyula verseskötetről van szó.

⁴ Zsikó Gyula (1908-1965) a *Se ég se föld* c. kötetéről a *Sorsunk* 1947. 7-8. számába írt. 473-475. p.

kicsit furcsa lenne ez a kölcsönös akció. Igaz: közli-e a Válasz cikkedet?⁵

Amit a „S”-ról⁶ írtál, igaz. Nincs pénzünk, az a legnagyobb baj. Berczeli verseit fél évig húztam-halogattam, az utóbbi hónapokban, hetekben állandóan sértődött üzeneteket küldött.

Tóth László dr⁷címére megindítjuk a „S”-at.

Öllelek: Győző

Levelezőlap. Cím: T. Takáts Gyula író úrnak Fonyód, Gyógyszertár (bélyegző: 47. VI. 17.) Feladó: Sorsunk, a Batsányi János Társaság Folyóirata Szerk. Pécs, Apáca u. 8.

⁵ A Takáts írás Csorba Győző *Szabadulás* c. kötetéről a *Diáriumban* jelent meg. (1947. p. 180-181.) A *Válaszban* Weöres Sándor írt a kötetéről. (1947. 10. p. 363-365.)

⁶ A *Sorsunk* c. folyóiratról.

⁷ Ld. előző levél 7. j.

31. Csorba Győző levele

Pécs, 1947. VII. 29.

Kedves Gyulám,

megjöttem faluról,¹ közben hallottam Vörös Mártontól,² hogy valami tervetek van a „Sorsunk” életben-tartására. Bizony, ha csoda nem történik, megbukunk. Írd meg, kérlek, mi lenne elgondolásotok.

Köteted³ egyre jobban tetszik. Még egyszer köszönöm, hogy kaptam belőle. – Mi van a „Válasz”-ba tervezett kritikáddal könyvemről? Közlik?⁴ Olasz vízumom még nincs. Rómában intézik, ill. nem intézik. Basch Lóránt ott van-e még? Szeretnék neki írni. Légy szíves, válaszolj. Öllelek: Győző

¹ Dunaszekcsőről, ahol nyaralni szokott rokonainál.

² Vörös Márton (1900-1993) történész, író, 1934-től Pécs főlevéltárnoka. Elsősorban helytörténeti írásai jelentek meg.

³ A *Se ég se föld* c. verseskötet

⁴ Ld. előző levél 5. j.

Levelezőlap. Cím: T. Takáts Gyula Dr. író, tanár úrnak Fonyód, Takáts-villa. Feladó: Sorsunk, a Batsányi János Társaság Folyóirata, Csorba Győző, Pécs, Apáca u. 8.

32. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

Nándornak bővebben írtam nyaralásod ideje alatt. Ha a pénz rendelkezésünkre áll, úgy okt. körül csinálunk egy kaposi számot, melyre remélem 1000 forintot tudok biztosítani a Berzsényi¹ révén. Addig is tegyetek meg mindent, hogy ne legyen baj. Kritikát talán már ebben a Válaszban hozták.² Sárköziné³ legalábbis úgy mondta. Én még semmilyen lapot sem láttam. Akadály talán csak egy lehet, hogy hosszú. Persze nekem nem. Bízom, hogy megjelenik. Basch⁴ csak pár napig volt itt. Már Pesten van. Oda írjál. Nándornak⁵ küldtem Szász Imre⁶ verseket. Hozzátok, ha megjelentek. Különben most kaptam a kultusztól⁷ értesítést, hogy vendégelődónak meghívtak Rómába. Ti is így kaptátok a meghívást? Írtam Kardos Tibornak,⁸ hogy

¹ Berzsényi Társaság

² Ld. 30/5.

³ Sárközi Györgyné Molnár Márta, Molnár Ferenc (1878-1952) szerkesztő, író, műfordító lánya. Az ő második férje volt Sárközi György (1899-1945) költő, a *Válasz* c. folyóirat szerkesztője. Sárközi György halála után Sárközi Márta saját pénzéből szerkesztette a lapot, később még villáját is eladta, hogy a nyomdai tartozásokat rendezhesse. Sárközi Márta valóságos irodalmi szalont tartott fenn, Németh László, Illyés Gyula állandó vendég volt nála és természetesen publikáltak is a lapban. Közölte pl. Németh László *Iszony* c. regényét is. A *Válasz* második korszaka 1945-ben indult, mikor az ostrom után Sárközi Márta visszatért Budapestre.

⁴ Basch Lóránt (1886-1966) a Baumgarten díj kurátora. Csorba írt is neki támogatást kérő levelet, Basch Lóránt válasza megtalálható a Csorba hagyatékban.

⁵ Várkonyi Nándor

⁶ Szász Imre (1927-2003) író, műfordító, egyetemista koráig Kaposváron élt.

⁷ Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

⁸ Kardos Tibor (1908-1973) költő, műfordító, ő szervezte a római „tanulmányutat”. Csorba nagy tisztelője volt a művelt, tudós embernek. Halálakor verset is írt: *Két december. Kardos Tibor halálára = Jelenkor.* 1974. 2. p. 99-100. =

járjon közbe ügyünknek. Meghívásom okt. 15-948. márc. 15. szól Lehet-e remélni, hogy lesz belőle valami? Nagyon szeretném, ha együtt lehetnénk. Most várom Sótér levelét is, hogy mik a sürgős teendőim. A vizslátásig is sok szeretettel ölel

Gyula

Győzőm, mi van a Kanyar ill. szabadművelés címére küldött versköteteimmel? Talán Hunyadiék⁹ vissza tudnák küldeni.

Tábori postai levelezőlap. Gépírás. Cím: dr. Csorba Győző úrnak Pécs Apáca u. 8. sz. Közkönyvtár. Feladó: Takáts Gy. Fonyód Takáts-villa.

Észrevételek. Bp. : Magvető, 1976. p. 99-101. = *Összegyűjtött versek.* Bp. : Magvető, 1978. p. 613-614. = *Válogatott versek 1945-1975.*

⁹ Hunyadi József

33. Takáts Gyula levele

47. 8. 16.

Kedves Győző,

megkaptam a Választ, de nincs benne kritikám.¹ Valószínű túl hosszúnak vélik. Most Pestre utazom és akkor elintézem. Ezzel kapcsolatosan kérlek arra, hogyha lehet, azonnal írjad meg az útlevelekre való összes tudnivalókat. 1. Milyen okmányok kellenek és hány példányban? Hol adják ki, illetve állítják ki az útlevelet, mert régebben a vármegye intézte. Most a belügy? Én akkor vinném magammal az összes iratot és addig le sem jövök Pestről, amíg el nem intéztem, mert én indulok okt. 15.-én. Szeretném, ha velem jöhetnél. Ha Pesten járok, a Te ügyedet is megsürgetném. Kérlek, legyél részletes és alapos. A külügyben és belügyben vannak embereim. Most a nyakukra ülök! Győzőm, írdál azonnal, majd én Pesten mozgatom az ügyeket. Adorján² itt van. Bajcsa is. Sok a vendég.

¹ Ld. 30/5.

² Kulcsár Adorján

Tábori postai levelezőlap. Gépírás. Cím: dr. Csorba Győző író úrnak Pécs Apáca u. 8. sz. Városi Könyvtár. Feladó: Takáts Gyula Fonyód Takáts-villa. A datálás és az aláírás kézírással.

34. Csorba Győző levele

Pécs, 47. VIII. 19.

Kedves Gyulám,

íme, írok azonnal s alaposan. Persze azzal a fenntartással, hogy azóta esetleg kisebb változások történhettek. Én ugyanis az útlevelet még márciusban kértem.

Kell tehát: 1. Kérvény a belügyminiszterhez. (6 Ft-os bélyeggel ellátva). A mintát rá a lakóhely szerint illetékes rendőrkapitányság adja (ill. legalábbis úgy volt), ha nem adnának mintát, kérd a belügymin.-tól, hogy adjon ki részedre útlevelet Jugoszlávia és Olaszország területére. A szükséges iratokat csatold és csatoljad a szakminiszteri ajánlást is. Ösztöndíjat kaptál Rómába, ez az utazás célja.

2. Iratok:

- a. Születési anyakönyvi kiv.
- b. állampolgársági vagy illetőségi biz., vagy régi útlevél (alternatív)
- c. szegénységi biz., MÁV arcképes igazolvány, gyámhatósági jóváhagyás. (Ez megint alternatív, s arra kell, hogy az útlevél kedvezményesen készüljön el. Ugyanis annak, aki szegénységi bizonyítványt csatol, vagy köztisztviselő, olcsóbban csinálják. A MÁV arcképes ennek az igazolására kell.)
- d. lakbizonylat arról, hogy 1944. március 19-től 1945. július 18-ig hol tartózkodtál. (Ezt a bejelentő lapok alapján a rendőrség adja ki.)
- e. két drb. (2 drb) 6 x 9-es fénykép. Az azonosságot rendőrséگیleg kell igazoltatni.

- f. mellékelni kell 25 forintot bélyegben (okmánybélyeg) a kiállítási díjra.
- g. be kell fizetni 20 forintot egy csekken, melyet a rendőrség ad, a kivándorlási alap pénztárba, s a szelvényt csatolni.

Az eljárás a következő: A kérvénnyel és az iratokkal, a mellékletekkel megjelenysz a kaposvári (nyilván ott) rendőrségen. Annál az előadó úrnál, aki a külföldiek ügyét s az útleveleket intézi. Ott még kapsz majd egy űrlapot is, melyet ki kell töltened, s megkapod az említett csekket stb. Beadod a kérvényt (közvetlenül Pesten – úgy tudom – nem is fogadják el), ők prioráltatják s véleményükkel elküldik a pesti főkapitányság útlevel-osztályára, VI., Eötvös-u. 7. vagy 12. (nem emlékszem pontosan) alá.

Időveszteség főleg két vonatkozásban fenyeget, azonban kiküszöbölheted. I. A priorálás. Ez azt jelenti, hogy a rendőrség igazoltatja az ügyészséggel, a népügyészséggel, s a rendőrség kihágási osztályával, hogy ellened semmiféle büntett, vétség vagy kihágás miatt eljárás nincs folyamatban. Ha a kérvényt Te magad előzetesen végigviszed az említett helyeken, s rávezetted az igazolást, akkor akár a beadás napján mehet Pestre az iratcsomó. II. a szakminiszteri ajánlás. A pesti útlevelosztály úgy szokta, hogy átküldi az összes iratot a kultuszba¹ véleményezésre. Ha már most a támogató írást Sőtéréktől² előre megszerzed s Magad elviszed a pesti útlevelosztályhoz, megtakarítódik az ide-oda küldözgetés ideje.

Pesten jártadban jól tennéd, ha mindjárt elmennél az olasz követségre is a vízum-űrlapokért. Ezt ugyan az útlevel előtt nem lehet beadni. Ha beadod, semmi esetre se írd bele, hogy 5 hónapra mégy, hanem hogy 45 napnál rövidebb időre. Sőtéréktől is ilyen támogató iratot kérj. Akkor Pesten is megkapod a vízumot 3-4 nap alatt. Ezután kell kérni az orosz kiutazási engedélyt s vele párhuzamosan a jugoszláv transitvízumot. Az orosz engedélyhez adnak űrlapokat a Géza-u. 2. sz. alatt a külügymin.-ban. Ott is kell leadni. Szintén űrlapos a

¹ Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

² Sőtér István akkor a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban dolgozott.

jugó vízum. Mindkettőhöz kell kultusz-támogatás is. Az oroszhoz olyan szövegű, hogy adják ingyen, mert különben 100 Ft-ot kell fizetni.

Az én ügyemben – sajnos nem tudsz segíteni, mert Rómából nem jön a vízumom. Buta fejvel és tájékozatlanul ugyanis beleírtam a kérvénybe, hogy 5 hónapra megyek, s ebben az esetben Pesten már nem intézhették el. Kardos Tibornak³ több ízben írtam, hogy sürgesse a római belügyben, máig semmi sem történt. Félek, mert az útlevelem okt. 15-én lejár, s akkor kezdhetek mindent előlről. Engem nem világosított föl senki a teendőkről. Mindegy! Ennyi tudnivaló – azt hiszem – egyelőre elég is. De ha bármiben segíthetek, írj, máskor is, szívesen teszem.

Köszönöm, hogy a Válasz-kritikát elintézed. Közben Sanyi⁴ is írt egyet. De azt szeretnénk a „Sorsunk”-ba.

Öllelek szeretettel: Győző

Bajcsa B.-n, légy szíves sürgesd a Weöres S. cikkét⁵!!!

Levél.

³ Kardos Tibor akkor a Római Magyar Akadémia igazgatója volt.

⁴ Weöres Sándor. Ld. 30/5.

⁵ Bajcsa Andrásnak Weöres Sándorról a *Sorsunkba* ígért cikkéről van szó. Bajcsáék akkor Fonyódon nyaraltak, ezért kéri Csorba Takátstól a sürgetést.

35. Csorba Győző levele

Pécs, 1947. szept. 26-án

Kedves Gyulám,

semmit nem tudok ügyedről. Én jelenleg úgy állok, hogy okt. 7-8-9-én indulok. Jó lenne, ha te is jöhetnél akkor. Hogy csak okt. 15-én kezdődik a beutalásod,¹ az mit sem jelent. Én nem tudom halasztani, mert okt. 15-én lejár az útlevelem.

Írj sürgősen!

Öllelek

Győző

¹ A Római Magyar Akadémiára.

Levelezőlap. Cím: Dr. Takáts Gyula író úrnak Fonyód, Gyógyszertár. Feladó: Sorsunk, a Batsányi János Társaság Folyóirata Pécs

36. Takáts Gyula levele

Fonyód, 947. IX. 28.

Kedves Győzőm,

útlevellem valószínű (ma kaptam levelet) okt. 2.-án kész. Akkor Pestre utazom és a vízumokat elintézem. Ha sikerülne nyélbeütni őket, táviratozom Pécsre. Az lenne a jó, ha együtt utazhatnánk. Itt Fonyódon kellene felszállni, mert velencei kocsí van. Nem kellene sehol átszállnunk. – Pénzt hogyan utalhatunk át? Mennyit vihetünk? – Ha mégis előbb utaznál, 15 és 16.-án jó lenne, ha lesétálnál az állomásra. Akkor biztos érkezem. Készítsd elő helyemet, hogy együtt lakjunk. Ölel
Gyula

Zsikó¹ cikkéhez Egry József² rajzát küldjem-e? Kérdezz meg Nándort?³ Válaszoljon, mert én is útrakészen vagyok. = Írjál, jó lenne-e így?

Tábori postai levelezőlap. Kézírás. Cím: dr. Csorba Győző író úrnak Pécs Apáca u. 8. sz. Feladó: Takáts Gyula Fonyód

¹ Zsikó Gyula (1908-1965) a *Se ég se föld* c. kötetéről a *Sorsunk* 1947. 7-8. számába írt. 473-475. p. Ld. még 30/4. j.

² Egry József (1883-1951) festő. Sok helyütt a „Balaton festője”-ként emlegetik: képeinek fő témája a Balaton és környéke volt, Takáts – mint maga is „balatoni ember” – ezért is különleges figyelemmel fordult Egry felé, barátja és tisztelője volt, akárcsak pl. az ugyancsak balatoni-somogyi kötődésű Fodor András.

³ Várkonyi Nándor

37. Csorba Győző levele¹

Pécs, 48. III. 13.

Kedves jó Gyulám,

megérkeztem,² s írok. Először úti tapasztalataimról. Sikerült megúsznom a kalauzok támadásait is csomagjaim miatt. Az első veszélyből egy fiatalember mentett ki, akit megkértem, vallja magáénak egyik bőröndömet. Még a hátizsákot is elvállalta. Velencébe a vonat d.u. ½2 órakor ért csak be. Holmimat a ruhatárba tettem, s elmentem csatangolni. Hordárt könnyű találni, kocsijaikkal ott settenkednek a vonat mellett. Hátizsákom sem zártam le, épen, sértetlenül maradt mégis.

A vonat este 8 óra 15 perckor indul tovább. A Rómából reggel induló direktissimónak nyomát sem láttam. Csupán a Milano irányából jövő érkezett meg 8 óra tájban. Vagyis: okvetlenül az esti vonattal gyere, a reggelihez nem kapsz csatlakozást.

Az olasz s trieszti határvizsgálatok igen gyorsan mennek. Az olasz határon elkérték a soggiornómat³ is, de ha Neked nem lesz, az sem baj. Vissza nem tartanak, attól ne félj. A jugoszláv határon – mint már a Jenőék⁴ is megírták – fölírják az idegen pénzt, s egy írást adnak róla. A másik határon ezt az írást elveszik. Nekem is csupán az olasz határon kellett megnyitnom a hátizsákomat (csak azt), másutt semmit. A jugoszláv s magyar határőrök remekül viselkedtek. A trieszti részre tartalékolj 220 lírát. Jugoszláv területen egyébként igen lassan megy a vonat és sokat áll. Ezért ér csak másnap este 6-kor Murakeresztúrra, ahonnan 9 órakor megy tovább Kanizsára. Itt megint áll éjjel ½2-ig. De ez már Neked mindegy, nem

¹ Csorba Győző itt közölt első 15 levele megjelent a *Helyét kereső nemzedék : Költők levelei 1934-1949 c.* Takáts Gyula által összeállított, jegyzetelt kötetben. (p. 290-311.) A kötetből a Csorba Győző levelekhez írt 29 Takáts jegyzetet kisebb-nagyobb változtatásokkal átvettem, ugyanakkor jelentős számú jegyzettel bővítettem.

² Rómából Pécsre

³ Tartózkodási engedély.

⁴ Takács Jenő (1902-2005) zeneszerző, népzenekutató, zenepedagógus, a pécsi zenei főiskola igazgatója.

kell leszállnod. Én leszálltam, s Morvayéknál⁵ aludtam. Úgy-hogy csak csütörtök este értem haza Pécsre. A vonatban meleg volt, de Jugoszláviában nem mindig. Öltözzél fel jól! Ha a jugoszláv jegyed megvan, egyetlen szót sem kell beszélned, s ha mégis akarsz, németül lehet. A határőrökkel is. A magyar részre Murakeresztúron is megveheted a jegyet, ha lesz forintod. Idő van bőven.

Kiss Miskáék családi ügye kb. úgy áll, ahogyan már értesültünk róla. Még nem voltam náluk, különös újságot nem írhatok. Amit hallottál, úgy van, de látva legalább nem dolgozik olyan szertelenül a fantázia. Ennyivel jobb a közelség.

Kedves Gyulám, a kis mozaik-brossot, azt hiszem, otthagytam. Egy papírba volt csomagolva. Ha netán megkerül, hozd el, légy szíves. El kellett volna hoznom a narancshéjat is, tudták volna használni. Látod-e, jól sejtettem. Narancs, citrom van Velencében, s lesz is, mikor Te jössz. Vásárolj ott, ne Rómában. Mindjárt az állomás közelében, a vaporetto-állomás mellett van egy utcai árus. Különösen a citroma gyönyörű. Szultaminát 25 líráért is adnak. Általában semmi sem drágább (esetleg a szállodák), mint Rómában.

Pár napja vagyok itthon, s olyan valószínűtlennek érzem a máts és a tegnapot. Azt, hogy Rómában voltam, s azt, hogy most meg Pécssett járok. Nagyon-nagyon használd ki utolsó napjaidat, innen látom csak igazán, milyen csodálatos városban éltem öt hónapig. Ezt a levelet, kérlek, add át Kardosnének⁶ Mindenkit üdvözlök. Sanyiék⁷ ne haragudjanak, hogy nem búcsúztam el tőlük, nem találtam őket.

Nagy-nagy szeretettel öllelek a hamaros viszontlátásig.

Győző

Levél. Cím: Giulio Takáts poeta Roma, Via Giulia 1. Accademia d'Ungheria Italia. Feladó: Csorba Győző Pécs, Apáca u. 8.

⁵ Morvay Gyula (1905-1998) költő, író, műfordító

⁶ Kardos Tiborné Lieber Gitta

⁷ Weöres Sándorék

38. Takáts Gyula levele

Fonyód, 948. IV. 10.

Kedves Győzőm, két napja érkeztem meg Fonyódra és holnap utazom be Kaposvárra. Tegnap feladtam címedre egy csomagot: Kardosné küldött egy ruhát, hogy használjad fel, mert szövetet nem tudott venni. Azt hiszem, elég jó karban van. Teáседényt küldöm benne, Janus-fordításaidat, melyeket kértél, szintén küldi K. Tibor. – Kardos kérése, hogy Berczeli J. P.¹ kötetét okvetlen küldjed le, minél hamarabb. A szótárt buta fejjel itt felejtettem, de azt is küldöm. = Utazásom rossz volt. Trieszt előtt leszállítottak, mert a vonat késett 25 percet éjjél után. Lejártnak vették a vízumomat. Így vonattal Goriciába utaztam, ott léptem át a Jugoszláv határt, innen utaztam Laibachba. Szlovénia itt szebb, mint Itália volt. Bleden át érkeztem Laibachba, ott aludtam egy előkelő szállóban. Másnap utaztam tovább. Érdekes és hasznos volt ez a kitérő és a mozgás. = Majd bővebben írok erről is – Tegnap küldtem Nándornak 3 verset, mert megtaláltam párat. Azért neki, mert nem tudom, Te foglalkozol-e a dolgokkal. Ha igen, nézzél utána, hogy most jöjjenek. Általában mi van a Sorsunkkal? Tegnap voltam Egrynél. Gyengélkedik. = Mi van Egrý rajzommal? Zsikó cikkével? Stb. =

Holnap beutazom Kaposba és ott maradok egy időre. Bővebben írok majd és soraidat várom addig is. Margitkának kézcsók, Téged sok szeretettel öllelek

Gyula

P. s. Írjál, amiről gondolod, hogy érdekelne.

Levelezőlap. Kézírás. Cím: dr Csorba Győző író könyvtáros Pécs Apáca u. 8. Városi Könyvtár. Feladó: Takáts Gyula Fonyód.

¹ Berczeli Anzelm Károly: *Magyar költő magyarul : Janus Pannonius / Főgel József előszavával, Berczeli Anzelm Károly fordításai.* – Szeged : Prometheus K., 1934.

39. Csorba Győző levele

Pécs, 48. IV. 20.

Kedves Gyulám,

ne haragudjál, hogy csak most válaszolok küldeményedre és lapodra. Írtad, hogy bővebben is tájékoztatsz hamarosan, arra vártam. Mindenekelőtt nagyon köszönöm 1.) a még Rómából küldött narancsokat a narancs-héjjal, 2.) a ruha elhozását és továbbítást. Ez utóbbival kapcsolatos az első kérésem. Légy szíves, írd meg, milyen feltételekkel, milyen árban kaptam ezt Kardoséktól s hogy kinek kell fizetnem. Addig nem akarok írni nekik, pedig illenék megköszönnöm.

A Janus-fordítások közül eredeti példányaimat kértem Tibortól,¹ de helyettük a másolatokból kaptam még egyet-egyet. Pedig épp azért kértem az eredetit, mert nem bízom a gépelésben.

Nagyon kérek, írd meg, mit mondott Tibor a minisztériumnak teendő beszámoló jelentésről. Nem szeretnék nagyobb butaságot elkövetni. Szükséges-e egyáltalában – a havi jelentések után – még ilyet is készítenünk?

Én már lassan egy hónapja húzom az igát. Sajnos, igen kellemetlen meglepetéssel kezdtem a működésemet. Ott kellett hagynom – az ígértetek szerint ideiglenesen – a könyvtárat, kicseréltek Bajcsa Bandival. A részletes okokat majd egyszer elmondom személyesen, most csak annyit, hogy Bandi érdekében történt. Képzelheted, reggel 8 órától d.u. ¼4-ig hivatalban, akták között! Természetes, hogy irodalommal alig tudok foglalkozni. Janust még egyetlen sort sem fordítottam hazaérkezésem óta, Leopardit² sem. Nekik kellene rugaszkodnom, éppen ma kaptam meg Kardos T.-tól a teljes Leopardi anyagot. Nem lesz könnyű munka!

A „Sorsunk” ügye egészen rosszul áll. A megszűnés veszélyezteteti ismét. Bár én nem nagyon bánnám, sok vesződségtől

¹ Kardos Tibor

² Leopardi, Giacomo (1798-1837) olasz költő, gondolkodó

szabadulnánk meg. Vannak azonban olyanok, akik mindenképpen tovább szeretnék vinni. Egyébként Kanyar Jóska ott volt a közgyűlésen, a részleteket elmeséli majd.

A Rólad szóló tanulmányt Zsikó addig húzta – halasztotta, hogy végre mást kért föl rá Várkonyi Nándor, mégpedig az ifjú Rajnai Lászlót,³ aki nagyon szereti dolgaikat. Már írja is. De hogy mi lesz a cikkel, az persze a „Sorsunk” életétől függ. Az Egry-rajz megvan. Várkonyi Nándor személyesen őrzi. Nem fog elveszni tehát.

Rómára s Itáliára rengeteget gondolok, sokszor szorul el a szívem, kíváncszom vissza. Ki tudja, sikerül-e még valaha. Használ-e a Trevi-be dobott fillér?⁴ Jó volna találkozunk egyszer, elmondanád utolsó hónapodat s beszélgetnénk kalandjainkról. A kellemetlenségeket bizonyára elfelejtetted már.

Nellókának⁵ – ha találkozol Vele – kézcsoókomat küldöm, Téged igaz baráti szeretettel öllelek

Győző

Kézírás. Cím: N. Dr. Takáts Gyula író úrnak Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Utána Fonyód Gyógyszertár. Feladó: dr. Csorba Győző Pécs Nagyvárad u. 10.

³ Rajnai László (1924-2001) irodalomtörténész, műfordító Pécsen élt, dolgozott a *Jelenkor* számára is.

⁴ Csorba rövidebb időt még kétszer töltött Rómában.

⁵ Nellóka – Gallé Kornélia, a fonyódi gyógyszertár vezetője, Takáts Gyula múzsája, és a család meghitt barátja volt. Műveltségének, színes egyéniségének köszönhetően pezsgő kulturális szalon alakult ki körülötte, a korabeli művészeti élet számos – fiatal – képviselőjével. Mély barátságot ápolt többek között Egry Józseffel is.

40. Takáts Gyula levele

Fonyód, IV. 23.

Kedves Győzőm,

már meg is fordultam Kaposból. Legjobb, ha emberektől távol élhet az ember. Sajnos megint vissza kell mennem a Berzsenyi ügyek¹ miatt. De csak legyen rajta túl. Űthetik a lábam nyomát. Most pedig: Kardos Tibor a ruhát minden ellenszolgáltatás nélkül küldi. Szégyellte, hogy nem érkezett meg az utaló és nem tudott új anyagot küldeni. Gitta kér, ne haragudjál küldeményért. Őszinte szeretettel küldi. Köszönjed meg és örülni fog, hogy elfogadtad. – A minisztériumi jelentés? Hát, komám, én azt elfelejtettem. De úgy vélem (ha még józanul lehet gondolkodni), hogy ez fölösleges. Ha tudsz valamit, írd. – A Rajnai hírnek örülök. Főleg hogy megvan az Egry rajz. A Sorsunkról majd Kanyar beszámol. De már annak nem örülök, hogy téged máshová helyeztek. Bajcsán akkor is csodálkozom, ha ez neki kényelmesebb. Babuska² húgom mesélte, milyen kedvesek voltak hozzá. Azt is, hogy Bandi mindenkinél jobban ismeri Rómát. – De nemcsak te vagy így a könyvtárossággal. Öcsém,³ ahogy jeleztem még Rómában, kiljebb [sic!] került egy lukkal. Most fuvaroz. Fát rak, szállít és igyekszik megállni. Kemény gyerek volt mindig, ha Isten is segíti, most sem kerül szárazon, ha kérges lesz is a tenyere.

Jancsi Pancsi⁴ fordítást én sem csináltam, de majd nekidurálom magam. Ezt is lenyelem, mint a többi „orvosságot”. Margitka kezét csókolom, Téged pedig sok szeretettel ölellek

Gyula

P. s. Nellóka soxor [sic!] üdvözl!

¹ A Berzsenyi Társaság ügyei miatt.

² Baba, Babuska, Takáts Gyula húga, Takáts Lenke; igen jó barátságot ápolt a nála 12 évvel idősebb testvér költő- és íróbarátaival – mint például Tatay Sándorral, Kolozsvári Grandpierre Emillel, Kiss Tamással, Weöres Sándorral, Csorba Győzővel – számos szép dedikáció is bizonyosság erre.

³ Takáts Emil

⁴ Janus Pannonius

41. Csorba Győző levele

Pécs, 1948. júl. 19.

Kedves Gyulám, azaz Muszi¹

ne haragudjál a dupla névért, kénytelen vagyok használni a másodikat is, talán jobban eszedbe jutok róla. Azt gondolom ugyanis már egészen elfelejtettél. Utoljára én írtam – ahogy emlékszem – választ azonban nem kaptam. Furcsa, hogy öt hónapos szinte állandó együttlét után így elszakadtunk egymástól. Remélem, a szünet csak pihenő volt és nekifutási alkalom, hogy ezután még jobban összefonódhassunk, mint az egyszeri páduai barát és Bíró Antal bácsi. Baba húgod a múlt héten volt nálunk Ferivel.² Említette, hogy dühös voltál, miért nem mentünk a Berzsenyi-ünnepségekre Kaposvárra. Hát egyszerűen azért, mert Kanyar Jóska meghívást ígért és nem küldött semmit. Azt hittük, valami közbejött s nem tudnátok rólunk gondoskodni. Kopányiék a saját szakállukra mentek, nem a Társaság³ hivatalos kiküldöttjeiként. Sőt: nem is tudtuk, hogy elmennek, csak utána értesültünk róla. Hidd meg, szívesen látogattunk volna el, kivált én, ha másért nem, legalább azért, hogy válthassunk néhány szót Rómáról s utolsó heteidről. Mindegy, ezen már nem változtathatunk, majdcsak találkozunk valami módon. Egyszer már Te is ideruccanhatnál, Babuska otthonát még nem is láttad. Hát illik ez?

Örömmel olvasgatom új írásaidat a folyóiratokban, a Válasz és a Magyarok egy-egy számát oda is adtam Babuskának, azokat a számokat, melyekben novelláid voltak. A közlésekből arra gyanakszom, hogy erősen írsz. Nagyon jól teszed. Én annál kevesebbet dolgozom. Kissé a kedvemet is szegték. A Ma-

¹ Muszi így becézte Takáts Gyulát Csorba Győző Olaszországban.

² Feri: Takáts „Baba” 1947-ben ment hozzá dr. Parill Ferenc pécsi ügyvédhez.

³ Batsányi János Irodalmi Társaság

gyarok⁴ elhárította néhány versemet azzal, hogy „nem ilyenekre van szükségük.” Nem küldök tehát egyelőre sehova semmit. Az íróasztal-fiók meg nem eléggé inspiráló cél. Kardos Tibornak 25 epigrammát elküldöttem,⁵ kiosztott még 7 drb-ot, ezekkel is jobbra elkészültem. Jó más egyénisége mögé bújni, ha az ember nem beszélhet úgy, ahogy szeretne.⁶ Te hogyan állsz a Janus-okkal? Nyilván meguntad már kissé őket, akár csak én.

Kedves Gyulám, még Rómában beszéltem Neked állástalan patikus unokaöcsémről.⁷ Most júniusban letette utolsó, ú.n. approbációs vizsgáját is, ami önálló gyógyszer-tár-vezetésre is feljogosítja. Nagyon kérlek, illetve Rajtad keresztül kedves Nellókát, ha tudtok valami segédi állást részére, értesítsetek engem. Természetesen, ha lehetséges, nem valami zugfaluban, hanem kissé jobb helyen. Köszönöm szépen!

Hunyadi és Kopányi két héttel ezelőtt elutaztak Rómába. Még nem írtak. Kardos Tibor a napokban várható haza. Úgy tudom, ősszel Budapesten kap katedrát, Rómába vissza sem megy. Sajnálom. Én visszamennék. Weöres Sanyiék még mindig kint vannak – úgy hallom, mert levelet nem kap tőlük senki.

Ha tehetd, most az egyszer válaszolj, s maradjunk kissé szorosabb kapcsolatban. Augusztus 18-ig Dunaszekcsőn nyaralok (július 25-től). Oda is írhatasz.

Kedves Nellókának kézcsókomat küldöm, Téged meleg szeretettel ölellek

Győző (Nyuszi)

Utóirat a margón, az írásképre merőlegesen:

⁴ A *Magyarok* irodalmi és kritikai folyóirat volt 1945 után, 1945-1949 között. Juhász Géza, Kéry László, Kolozsvári Grandpierre Emil voltak a szerkesztői.

⁵ Janus Pannonius epigrammák fordításai

⁶ Csorba a sikertelen közlési kísérletek után visszavonult, nem írt, nem volt hajlandó „optimista”, „építő”, „lelkésítő”, a kor kíváncsainak megfelelő verseket írni. A hallgatás éve alatt inkább fordított és az *Ocsúdó évek* c. önéletrajzi költeményét írta meg.

⁷ Halász Antal, ifj. kitűnő ember és patikus volt, Pécsen lakott, ott is halt meg, Csorba szerette és jó barátságban volt vele.

Pécsi címem: Cs. Gy. Nagyvárad u. 10. sz. vagy: Városi Könyvtár, Apáca u. 8.sz.; Dunaszekcsőn: Cs. Gy. Dunaszekcső-sziget Iskola⁸

Kézírás. Cím: N. Dr. Takáts Gyula író úrnak Fonyód Gyógy-szertár. Feladó: dr. Csorba Győző Pécs Nagyvárad u. 10

⁸ Csorba fiatal korában, főként nyáron, de néha télen is, gyakran járt rokonai-nál Dunaszekcsőn. (Ma Dunafalva.) Nővére, Csorba Ilona (Halász Antalné) és annak rokonsága – Csorba unokaöccse, ifj. Halász Antal is – a szigeten lakott, így a Duna és a dunai élet a költő meghatározó élménye lett. Sok verset írt emlékeiről, későbbi látogatásairól is.

42. Takáts Gyula levele

Fonyód, 948. VII. 31.

Kedves jó Győzőm,

már hogy gondolhatsz olyant, hogy barátságunk szálai gyengültek volna, mert én hallgatók? Tudod az egésznek az oka a lustaság és a meleg, amely így nyárfelé teljesen eler-nyeszt. Meg aztán már megszokta az ember a hallgatást is. Emiatt főleg a halakat irigylem, bár olyan könnyű lenne, mint nekik. Ezek a szerencsétlen hüllők még akkor sem nyikkan-nak, amikor horogra kerülnek. Milyen mások, mint az embe-rek. Különben is szebbek, nemesebbek, mint az emberek. A kétlábú mindig ordít, ha jókedve van, ha meg horogra akadt, akkor is.

Hogy dolgozom sokat? Nem mondhatnám. Írtam pár verset igaz, de mindig ott ül az ember mellett egy láthatatlan ellenőr és bizony már sok versemet csapta agyon, mint a legyet. J. Pannoniusból 17 epigrammát lefordítottam és elküldtem Kar-dosnak. Igen-igen ujjongó levelet írt és valószínű, hogy 300 forintot jelzett Tolnainak,¹ hogy fizesse ki. Győzőm, írad meg, te kaptál-e pénzt a kulturtól és milyen úton, mert én egy fa-

¹ Tolnai Gábor (1910-1990) irodalomtörténész, egyetemi tanár

batkát sem láttam még, a pénz pedig jól jönne. K. Tibor egyáltalán megjött-e? W. Sanyi még lent van, és lassan úgy kezelik, mint aki disszidált. Hülyeség, mert útlevelét már rég felküldte, hogy visszautazhasson isteni körünkbe, de Pestről még nem érkezett vissza Rómába. Így van-e, nem tudom.

Unokaöcséd ügyét említettem Nellókának. Ő most igen-igen kemény munkában van, de érdeklődik pár „nagyobb” ismerősénél, akiknek esetleg kell segéd. Erről majd értesíteni foglak külön, ha választ kap. Bár azt hiszem, most a gyógyszerészek is meg vannak löve, mert fejük fölött lebeg a „vércse”.²

Húgom itt van. Mondta milyen kedves vagy és én igen örülök ennek. Mindig a legnagyobb szeretettel és barátsággal gondolok Rád. Bizony szép és baráti mondhatnám testvéri öt hónap volt, melyet Itáliában együtt töltöttünk. Azt hiszem, életünk legszebb része elmúlt vele. Sajnos, azóta nemigen foglalkozom az olasz dolgokkal. Jó lenne, ha egyszer összeülnénk és átnéznénk azt, amit láttunk. Könyveim itt vannak, de a horgászás, melankólia és ez az idő úgy szigeteli érdeklődésemet, hogy az egész csak mint egy vízalatti táj lebeg előttem az idő tengerfenekén. – Remélem, ősszel találkozunk. Addig is írájál Tiborról,³ Dunaszekcsőről és mindenről. Én is válaszolok hamarosan újra írandó leveledre. Sok szeretettel gondol Rátok és jó fürdőket kíván kézcsókkal és öleléssel

Gyula

P. S. Kanyar Jóskaékkal holnap átmegyünk Badacsonyra. Tatay éldegél és sokat dolgozik fizikailag. Úgy volt Nándor⁴ jön, de Galsai⁵ bejelentései, Nándor pénzügyei miatt dugába dőltek. – Sorsunk? – Takácsék?⁶ Martyn? –

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

² Utalás az államosítás veszélyére, arra, hogy elvehetik-ellophatják tőlük a tulajdonukat, a gyógyszerterárat.

³ Kardos Tibor. Kardosnak Pécsen is volt nagy háza, sokszor járt a városban.

⁴ Várkonyi Nándor

⁵ Galsai Pongrácz (1927-1988) író, szerkesztő, Csorba barátja, 1954 és 1957 között Csorbával és Szántó Tiborral szerkesztik a *Dunántúl* c. folyóiratot. Budapestre távozása után is jó barátságban volt Csorbával. Ld. *Csorba Győző és barátai : Budapesti levelek Pécsre.* – Pécs : Pro Pannonia K., 2006.

⁶ Takács Jenő

43. Takáts Gyula levele

Budapest, 48. VIII. 28.

Kedves jó Győzőm,

egy nagy kéréssel fordulok Hozzád. Egy kis Janus Pannoni-
us cikket szeretnék írni. Olyan kb. 4-5 gépelt oldalnyit.
Huszt J. P. kellene, amely Pécsen jelent meg.¹ Sajnos itt Pes-
ten 10 könyvkereskedésben és régiségkereskedőnél kerestem,
de nem találtam. Kérésem a következő: légy olyan jó és akár a
könyvtárból, akár pedig saját példányodat is adjad fel nekem,
de úgy lenne jó, hogy hamar. Szep. 10.-ig kellene. Én azonnal
visszaküldöm Neked. Légy olyan jó és segítsél rajtam: gyorsan.

Pár gépelt J. P. fordítást ha mellékelnél a sajátodból, úgy
idéznék örömmel fordításodból. A gépelt példányokat is visz-
szaküldöm, csak kiírok belőlük.

Bajcsa átadta e a latin szótárt? Tőle küldtem vissza. –
Szeptember végére leutazom Pécsre Babáékhoz és akkor egy
hétig beszélhetünk Rómáról. Margitkának kézcsók, te pedig
segíts rajtam, szeretettel ölel és nagyon várja a Huszti kötetet,
barátod

Gyula

Cím: Fonyód, Gyógyszertár. Holnap érkezem Fonyódra
vissza. Itt utálatos Pesten. Ha neked nincs meg, szerezzed meg
Nándortól.

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ Az egyik leghíresebb és legjobb Janus monográfia: Huszti József: *Janus Pannonius*. – Pécs : Janus Pannonius Társ., 1931.

44. Csorba Győző levele

48. aug. 30-án.

Kedves Gyulám,

a J. P. könyvet már nyilván megkaptad. Használd egészséggel! Csatoltan küldöm néhány műfordításomat is. Csak a jobbakat.

A szótárt megkaptam. Köszönöm szépen. Kardos Tibor itt van, olykor találkozom vele. A fordítás-anyag már nagyrészt együtt van. Mutatta új dolgaidat is. Szépek. Egy-két helyen szeretne megkérni csupán, hogy csiszolgass. Rám újabb fordítanivalók zúdultak. Kissé már unom. Kaptam azonban értük – nyilván Te is – némi honorárium-előleget, s ez erőt ad.

Nagyon örülök, hogy végre egyszer idelátogatsz. Tetemes anyagot kell fölhánytorgatnunk emlékeinkből.

Míg erre sor kerül, addig is

sok szeretettel öllelek

Győző

Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író úrnak Fonyód Gyógyszertár. Feladó: Csorba Győző Pécs Városi Könyvtár Apáca u. 8. sz.

45. Csorba Győző levele

Pécs, 48. nov. 16.

Kedves Gyulám,

Te már – úgy látszik – sohasem jössz Pécsre. Nem szép Tőled. Ennek ellenére kérek valamit. Ha minden jól megy, karácsonyra megjelenik új folyóiratunk első száma. A címe még bizonytalan.¹ Az első számban szeretnénk Tőled is pár

¹ A *Dunántúl* c. folyóiratról van szó. Csorba így emlékezik róla A *város oldalában* című kötetben: „A *Sorsunk* megszűnése után egy ideig nem volt folyóirat itt, de okvetlenül szükség lett volna rá, és akartunk is csinálni valamit.

verset közölni. Küldjél tehát néhányat, lehetőleg reális ízü-
ket. Ha van munkás-versed, azt is. Majd személyesen többet
beszélgetünk. Honorárium – minden bizonnyal – lesz. Vigiliám
nincs. Gyere gyorsan! Ha nem, a verseket azért küldd. Köszö-
nöm. Ölellek Győző

A verseket postafordultával kérem!²

*Postai levelezőlap. Városi Közművelődési Könyvtár felülbé-
lyegzéssel. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író úrnak Kaposvár
Kovács Sebestyén u. 9. Utána Fonyód Gyógyszertár. Feladó:
Csorba Győző Pécs, Apáca u. 8. sz.*

Ebben az időben helyezték Pécsre pártalapon Katkó Istvánt, aki akkor húsz-
egynéhány éves fiatalember volt, munkáskáder, nem is volt magasabb iskolá-
ja, és ő is irodalmi ambíciókkal volt tele. Azt mondta, indít egy akciót, hogy
engedélyezzék ismét a lapindítást. Sikerült, és akkor jelent meg a *Dunántúl*
első változata. Mi később egymás között úgy hívtuk, hogy az „első *Dunántúl*”.
CSI: – Ez az elnevezés most már polgárjogot nyert, irodalomtörténeti munkák
is gyakran így emlegetik. Pontosan mikor is indult?

CSGY: – 1949 elején. Összesen három szám jelent meg belőle, semmi több. Ez
még nem volt havi folyóirat, nagyobb időközökben látott napvilágot. Katkó
mellett egy kis sereg működött a szerkesztőbizottságban. Már nem tudom,
hogy hány ember, de Angyal Endre volt az első a betűrend szerint is, aztán én
is benne voltam, azt hiszem, Kő Kálmán is. Felelős szerkesztőként pedig
Katkó István. Már megtörtént a fordulat, úgyhogy tartalmilag eléggé vegyes
volt.” (p. 151.) A kérdező-beszélgetőtárs Csuha István irodalomtörténész volt,
a *Jelenkor* egyik szerkesztője. Az „első” *Dunántúl* első száma 1949. januári
dátummal jelent meg, az 1. évfolyam 1. számaként. Két Takáts Gyula vers
olvasható benne, az *Ontja a hegyről* és a *Mint az út vezet* címűek. (p. 5-6.) Ez
utóbbi *Mint az út* c. jelent meg *Az emberekhez* c. kötetben.

² A mondat az írásképre merőlegesen a bal margón

46. Takáts Gyula levele

Fonyód, 948. XII. 21.

[...] Győzőm,

[...] E. Ny-tól¹ visszakértem a két verset. Helyettük adtam egy hosszabb verset. Most már nyugodtan közölheted a folyóiratotokban.² Öt napig voltam Pesten. Mészöly Mikivel³ is találkoztam, valószínű ő most vasárnap megy hozzátok. Nem tudom, édesapám lent van-e Babuskánál? Ha ő visszajön, én is leutazom Pécsre. Jó munkát kíván és ölel:

Gyula

P. s. Kérjél Vigiliát⁴ a kiadótól. (Kossuth L. u. 1. Dalmady László címén, nevemre. Hivatkozz a cikkemre.)

Levelezőlap. Kézírás. Cím: dr. Csorba Győző író Pécs Apáca u. 8. Feladó: Takáts Gyula Fonyód.

¹ A bélyeget levágták a levelezőlapról a megszólítás és a levél első szavával (vagy szavaival) együtt. A rövidítés: Egyetemi Nyomdától.

² Az „első” *Dunántúl* első száma 1949. januári dátummal jelent meg, az 1. évfolyam 1. számaként. A két Takáts versről ld. 45/1. j.

³ Mészöly Miklós (1921-2001) író. Az első *Dunántúl* második számában is jelent meg írása (a *Dongó* c. elbeszélése), és később is szinte „házaszerzője” volt a *Jelenkornak*. Első kötetét – *Vadvizek* – a Batsányi Társaság könyvtára sorozatban jelent meg, 1948-ban.

⁴ A *Vigilia* 1935-ben indult katolikus szemléletű folyóirat, Possonyi László volt az első szerkesztője, 1946-tól pedig Sík Sándor.

47. Csorba Győző levele

Pécs, 49. III. 21.

Kedves Gyulám,

küldd sürgősen a „Csokonai Somogyban” c. tanulmányt. Remélem, közölhetjük.¹ Egyedül nem tehetek ígéretet, a szerk. bizottság dönt. Ne haragudjál érte. Hogy vagy különben? Várunk.

Szeretettel öllelek

Győző

Fejléces postai levelezőlap. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író úrnak Fonyód Gyógyszertár. Feladó: Sorsunk áthúzva, fölé írva: „Dunántúl” A Batsányi János Társaság folyóirata Szerkesztőség és kiadóhivatal Pécs, Apáca-u. 8.

¹ Ld. a következő levelet!

48. Takáts Gyula levele

Fonyód, 949. III. 29.

Kedves Győzőm,

hosszú hallgatásod idején Pesten a jelzett tanulmányt elhelyeztem.¹ Remélem, a szerk. bizottság nagy »összmunkájából« nívós lap fog kisülni, mely az első számra éppen nem mondható. Kérlek, küldjél majd ide egy példányt. Legalább olvashatok. Másképp dolgozom. Egryvel tervezett könyvünk nem sikerült, pedig volt jó szerződés. Csak nem aktuális ez a kötet.² Jó munkát kíván és sokszor ölel

Gyula

¹ A *Csokonai Somogyban* c. tanulmány olvasható a Petőfi Irodalmi Múzeum 1962-es évkönyvében és megjelent 1993-ban is, a Kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola kiadásában.

² Ld. későbbi leveleket

*Levelezőlap. Kézírás. Cím: dr. Csorba Győző író, könyvtáros
Pécs Apáca u. 8. Feladó nincs.*

49. Takáts Gyula levele

F: 949. V. 13.

Kedves Győzőm,

hallom, a Dunántúl megint megjelent.¹ Küldessél egy példányt, hadd lám, mi születik? Sokat dolgozol-e? Mit írsz? Szeretném, ha válaszolnál. Magam vagyogatok és írogatok verseket és novellákat. Újabban elég sokat olvasok is. Nándort sokszor üdvözlöm. Ja! Tudod, Egry rajzomat elvesztették. Ha valamit tudnál róla, írd.

Ölel: Gyula

Levelezőlap. Kézírás. Cím: dr Csorba Győző író Pécs Apáca u. 6. [Az Apáca u. javítás, az eredetileg írt utcanév fölött. Az eredeti utcanév olvashatatlaná téve. A házszám téves! P. L.]. Feladó: Takáts Gyula Fonyód.

¹ Az „első” *Dunántúl* második száma 1949. áprilisban „1. évfolyam 2. szám”-ként jelent meg. Szerzőinek sora Angyal Endrétől Mészöly Miklóson keresztül Szergejevskij I-ig terjedt

50. Csorba Győző levele

Pécs, 52. július 12-én

Gyulám,

csodálatos lapunkba, a Dunántúl-ba¹ Kardos Tibor írt egy cikket. A következő (augusztusi) számban jelenik meg. Nem

¹ Itt már a „második” *Dunántúl*-ról van szó. A „második” Dunántúlról így vall Csorba: „CSI: – A második *Dunántúl* 1952-ben indult el. Ez hogyan történt? CSGY: – Nagyon egyszerűen. Egyszer csak összehívtak néhányunkat és közölték, hogy mostantól fogva lesz egy folyóirat. Ennek a folyóiratnak a

tudja azonban, hogy a „III. Frigyeshez, Itália megbékítéséért” c. verset Te fordítottad – vagy Berczeli A. Károly.² Nagyon kérlek, írd meg azonnal egy lapon, vajon Te fordítottad-e. Ide a könyvtárba³ írd. De okvetlenül! Hogy vagy különben? Nincs-e egy szép somogyi tájversed lapunk számára. Akkor küldd el azt is.

Köszönöm. Ölellek

Cs. Győző

Postai levelezőlap. Kézírás. Cím: Takáts Gyula múzeum-igazgató Kaposvár Múzeum. Feladó: Csorba Győző Pécs Geisler E. u. 8.

megbízott szerkesztője Szántó Tibor lesz, mondták.” (A város oldalában. p. 160.) A kalandos véget ért folyóirat utolsó számáról ez mondja Csorba: „A második *Dunántúl*nak kerekén 20 száma jelent meg. Kezdetben ritkábban, évente négyszer. Később átálltunk az évenkénti hat számra. És éppen akkor, amikor elkezdődött az 56-os zűrzavar, akkor kaptunk ígéretet arra, hogy az addigi évi hat szám helyett havi folyóirattá lehetünk. Dehát, ahogy mondom, 56 után minden megszűnt. A *Dunántúl* annyival élt tovább, mint a többi hasonló lap, hogy a mi utolsó számunk később jelent meg. Ha jól emlékszem, már 57 januárjában... Mindenesetre ami meglepő volt, és ami leginkább ingerelhette azokat, akik beleszólhattak, az az volt, hogy az addigi számok más-más színű címlapnyomással jelentek meg. Ez viszont feketével. Illetve az a néhány négyzetcentiméteres rész, ami a többi számon színes, itt fekete volt. Ami nyilvánvalóan jól látszott szándékosnak, mert az is volt. CSI: – A tizenkilencedik-huszedik szám éppen októberi. A borítón szerepel egy feltűnő szöveg is, ami ugyancsak rendhagyónak tekinthető. Így szól: „A címlapra szánt rajz az október 23-a utáni, budapesti harcokban megsemmisült. Különben a folyóirat lapzártája október 10-én volt és most változatlan tartalommal jelenik meg.” 57 januárjában ez tényleg új hangsúlyokat kaphatott... CSGY: – Az utolsó számnak, a húszasnak valóban októberben kellett volna kijönnie, de mikor én megöttem Németországból, 56 novemberének végén, akkor ez a szám még nem jelent meg, csak később, már 57 elején. A lényeg az, hogy fekete címlappal és ezzel a két mondattal. A látszat határozottan az volt, hogy ez egy gyászszám: Tartalma is ennek felelt meg. Az első közlemény Jékely Zoltán egy verse, *Petőfi utolsó dala* címmel, ami ugyan nem erre az alkalomra született, hanem egy 1848-49-es gyászvers volt, de hát nagyon jól illett ide. És a többi közlemény is valami módon mind ezt a levegőt árasztotta.” (A város oldalában. p. 164.)

² Ld. a következő levelet!

³ Pécsi Városi Könyvtár

51. Takáts Gyula levele

Győzőm,

lapod után azonnal értesítelek: „III. Frigyeshez, Itália megbékítéséért” c. vers¹ nem az én fordításom. Úgy tudom, B. A. Karcsi² fordította. – Különben csodálatos lapotokból küldessél címemre egy példányt. A már megjelentből. Hadd lássak, tanuljak és okuljak. Ez ráfér az emberre. Különben nem régen beszélgettem Sanyiékkal, Jékelyékkal, Berdával³, stb. stb. barátainkkal egy kis budai kocsmában. Dolgoznak. Magam is elég sokat írok. Verset. Kiszállok sokat vidékre. Tanulok és látok. Szép anyag gyűl össze az ember fejében. A múzeumban sok a munka. De mit tehetnék mást. A meleg hülyévé tesz. Ja, Rajnait⁴ szeretettel ölelem. A viszontlátásig ölel:

952. VII. 14.

Gyula

Kézírás a Somogymegyei Múzeum Egyesület tagfelvételi értesítő nyomtatványának hátoldalán. Boríték nincs. A tagfelvételi értesítő szövege alatt, arra merőlegesen, Csorba írása: „14-01; 8-1; 3-5; ... S.” [A kipontozott rész, valószínűleg egy név, olvashatatlan. P. L.]. Az első szám telefonszám, a második kettő fogadási időpont, az olvashatatlan név pedig a telefonszám tulajdonosáé lehet.

¹ A *Jani Pannonii opera omnia* = Janus Pannonius összes munkái c. kötetben (Bp. : Tankönyvk., 1978. p. 411-419.) *Ének Itália békéjéért III. Frigyes császár-hoz* címmel jelent meg, Kerényi Grácia fordításában.

² Berczeli Anzelm Károly

³ Weöres Sándor, Jékely Zoltán, Berda József

⁴ Rajnai László

52. Csorba Győző levele

Pécs, 1953. november 12.

Kedves Gyulám,

ismét írok és zaklatlak. Megint a régi ügyben. Szeretnénk, ha néhány verset küldenél a Dunántúlnak. Semmi kikötés, kíváncsi vagyok, hiszen tudod, hogy az új kormányprogram, stb.¹

Arra kérlek, válogass néhány szép tájverset, nyilván sok van belőlük fiókodban, s add föl őket címemre. A múlt havi Csillagban olvastam egyik versedet, gondolom, ha nekik küldtél, tőlünk sem tagadod meg Magadat.

Így utólag fogadd legőszintébb együttérzésemet Édesapád tragikus halála miatt. Nagyon megdöbbenett a hír. Én ugyan csak egyszer találkoztam Vele, de mindig szeretettel gondoltam rá, s aki csak ismerte, mindenkitől jót hallottam róla.

Megkérnélek még valamire. Kanyar Jóska múltkoriban írt nekem egy levéltári kollégája – úgy emlékszem Leidecker² a neve – kislánya ügyében. A sásdi könyvtárban szeretnék volna elhelyezni. Nem válaszoltam, mert jót nem írhattam volna. A járási könyvtárakba ugyanis most már csak olyanok kerülhetnek, akik az öt hónapos könyvtáros iskolát elvégezték. A most folyó öt hónapos iskola létszáma Kanyar Jóska levele idejében már teljes volt, a legközelebbi pedig csak jövő év februárjában indul. Egyelőre tehát semmit nem lehet tenni. Egyébként is a sásdi járási könyvtár státusai be vannak töltve.

Hogy élsz különben, mikor jössz legközelebb Pécsre? Nagyon örülnék, ha felkeresnél. Úgy emlékszem, nősülésed³ óta nem találkoztunk, csak a suttogó propaganda révén tudtam meg életed nagy eseményét. Engedd meg, hogy utólag a legme-

¹ A Sztálin halála után új kormányt alakító és új kormányprogramot („júniusi kormányprogram”) hirdető Nagy Imre intézkedései nyomán kicsit nyitottabbá vált a közélet.

² Valószínűleg Leidecker Jenő levéltárossról van szó

³ Takáts Gyula nősülése nem csak baráti körét lepte meg. A kész helyzet családját is váratlanul érte. Takáts Gyula első felesége Szabó Ilona (Loncika) volt.

legebb jókívánságaimat fejezzem ki, a Feleségednek kézcsókomat, Neked pedig meleg baráti ölelésemet küldjem.

Még egyszer kérek, küldjél néhány verset, ha nincs ellene valamiféle elvi kifogásod. Ha másképp dönts, akkor is kérek, légy szíves erről néhány sorban értesíteni, hogy ne várjuk hiába.

Ölel régi barátod: Győző

Levél. Gépírás. A boríték nincs meg.

53. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

ha nektek nincs elvi kifogásotok e versek ellen, úgy szívesen odaadom.¹ Négy darabot küldök, nyomtassátok egészséggel. Egyre kérek, a honoráriumot a helyzetnek megfelelő maximummal állapítsátok meg Köszönöm részvéteket és jókívánságaidat... Különben vagyok, vagyok. Lakásomat elvették; ezzel nyitották Kaposban a törvényesség megszilárdítását. A minisztérium közbelépett és most folyik a lakás visszaszerzési ügye. Remélem, jó eredménnyel, mert jelenleg egy nem fűthető szobaféle raktáram maradt. 9°-os műzsák ölelgetnek az élet-színvonal Olympi felhői felé. Jelenleg kb. cigányszínvonalon lakom.

Fő a kedély és az egészség, amit nektek is szívből kívánok egész kis családotoknak.

953. XI. 12.

Ölel Gyula

Levélpapír. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ Megjelentek a *Dunántúl* 6. számában (II. évf. 3. sz. 1953. p. [39-41.]): *Mi lenne; Mint emlékezet; Akár a gondolat; Így emel.*

Kedves Győzőm,

a mai napon kaptam 280 F-t, Vörös Márton üdvözlete volt rajta. Amennyiben ez olyasmit jelent, hogy írásom jelent meg a folyóiratban, légy olyan jó, és küldessél legalább egy példányt. A folyóirat címét nem tudom, még nem láttam. Hányszor jelent meg eddig? Cím: T. Gy. Múzeum. Szeretetteljes ünnepeket kíván az 1947-es római karácsonyra gondolva és B. ú é-k mindnyájatoknak, ölel:

Takáts Gyula

% [Fordíts! jelzése a kéziraton. P. L.]

Győzőm,

megkaptam a Dunántúlt. Köszönöm figyelmedet, most pedig egy kérés. Szükségem lenne az Osztrák-Magyar Monarchia képekben és írásban sorozat Magyarország IV. kötetére, melyben Baksay¹ Somogyról ír. Nekem a sorozat megvan, de pont ez hiányzik. Győző, vegyétek hivatalos kérésnek és 1-2 napra küldjétek meg a múzeumnak. – Ha nektek nincs, vegyed ki Várkonyitól, vagy a E. K-tár² küldje el címünkre. Már máskor is kölcsönzött ebben az évben.

Verseidhez, különösen feleséged betegségéről írt vershez őszintén gratulálok. Goethe fordításodról³ sok jót hallottam

¹ Baksay Sándor (1832-1915) református püspök, író, költő, műfordító, néprajztudós, Csurgón végezte a gimnáziumot.

² A Pécsi Egyetemi Könyvtár.

³ Csorba a *Faust* II. részét fordította, rengeteg munkával. Pályázatot írtak ki a fordításra, erre vonatkozik a „Bár te kapnád meg!” (a kiadásra az engedélyt) kívánság. A végső versenytárs a pályázaton Kálnoky László volt, végül az ő fordítása adták ki. Csorba fordítása a Magyar Helikonnál később, 1959-ben jelent meg. A *Faust* első részét Jékely Zoltán ültette magyarra. (A fordítás és a kiadás történetéről ld.: *A város oldalában*. p. 202-203.) Ld. még az 57. és a

most Pesten. Bár te kapnád meg! Válaszoljál, írj. Küldjed el a könyvet.

Ölel

Gyula

Kézírás a Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár fejlécű hivatalos írólapon. Az írólapot Takáts Gy. kétrét hajtottta és a homlok és hátoldalára írta a levél két részét. Boríték nincs.

későbbi leveleket, valamint a *Csorba Győző, a fordító* c. kötetet (Pécs : Pro Pannonia, 1998.)

55. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

nem tudom az új Dunántúl 1954. első negyedi száma megjelent-e?¹ Amennyiben nem és szerkesztési elv sem változott t.i. az én verseimmel szemben, úgy írnál. Van egy novellám, vannak epigrammák, lenne pár vers. Inkább melyikre lenne szükségetek, aszerint küldenék. Ha megjelent volna a szám, akkor ne válaszoljál. – Különben élek és vagyok. Feleségeddel együtt szeretettel köszönt

954. III. 5.

TGyula

Levélpapír. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ A *Dunántúl* számozása kissé különleges volt: 1-től folyamatosan számozták, az évfolyamot és az évet csak később kezdték jelölni. Az 1954. évi „első negyedi” (vagyis első negyedévi) számot a borítón hetedikként jelölték, a borító belső oldalán viszont ezt írták: „1954. 7. szám”. Ebben a számban Takáts Gyulának a *Mosolyog a borostyán*, a *Tulipán*, a *Mit érne?* és a *Mocsár helyett* c. versei jelentek meg. (p. [23-24.])

56. Takáts Gyula levele

954. IV. 10.

Kedves Barátaim,

a novellát nektek küldtem, mert kértétek, és nem adminisztratív darabnak: 276/9 szám-nak. Ezért furcsának tartom a lektorálást és ráadásul, hogy el is külditek. Nem akarok semmiféle rubrikában szerepelni! Jövőben is így szeretném és akarom, hogy csináljátok. – Igen, vagy nem – ez helyes, de a többi, másolattal ráadásul, igen furcsa részemre. Barátilag átadok írást, de másképp soha többet. Tudom, mit lehet és mit nem. Írásom szinte lehetetlen volt, hogy nálatok megjelenjen, de mégis... Kérlek, Győző, küldjétek vissza, mert 1 példányos darab.¹

Szeretettel köszönt Benneteket:

TGyula

Somogyvármegye Alispánja 1940. február 3.-án kelt fejbélyegzős hivatali papírjára írt levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ A Takáts novella végül a szerző kívánságának megfelelően nem jelent meg a *Dunántúl*ban. Nem tudtam kideríteni, melyik novella lehetett az.

57. Takáts Gyula levele

954. IV. 30.

Kedves Győző,

a múlt levelemben nem akartam két rosszról írni, tehát hallgattam. Pesten nem felejtettem el utánanézni a Faustnak. Sajnos – talán már közölték is veled –, megint csak a kivételezés, a belső kebelbeli ügyintézés aratott diadalt. – Halasztás előnyeivel Kálnoky munkáját fogadták el a te munkád helyett.

Több helyről is így értesültem. Bár ne így lenne!¹ Sajnos, nem ismerem a munkádat és Kálnokyét sem. Ebben a formában igazságtalannak és részrehajlónak tartom a döntést. A vidékiek szerepét méltánytalannak.

Ne mérgeledj. Hanem vonjad le a következményeket és máskor adsza-nesze alapon dolgozzál.² Kézcsók tolmácsolásával ölel:

Gyula

Levélpapír. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ Ld. még az 54. levél 3. jegyzetét és a következő leveleket.

² Csorba a pályázaton szerződés nélkül vett részt, vagyis miután nem ő lett a nyertes, több éves munkájáért senki nem fizetett neki, hiszen csak a győztes pályamunkát adták ki. Erre utal Takáts mondata. Végül Csorba fordítása, miután budapesti barátai segítettek neki, a Magyar Helikonnál jelent meg. Ld. még 54/3. j.

58. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

köszönöm az Anabázist.¹ Menten olvastam és menten válaszolok is. Tetszik, sőt mi több magával ragadott. Legjobb írásod. Szívből gratulálok, örülök annak, amit sikerült alkotnod.

¹ Minden valószínűség szerint az *Ocsúdó évek* c. önéletrajzi költemény első változatáról van itt szó: a Takátsnak küldött kéziratnak, melyet a levél szerint Csorba egy „teljesebb” költemény első részének tartott, a költő az *Anabázis* (seregek viszontagságos körülmények között való vonulása) „munkacímét” adta. Valószínűsíthető az is, hogy Csorba Győző a Takátsnak e levélben leírt – és talán szóban is elmondott – javaslatára adta ki ebben a „csonka” formában önéletrajzi költeményét, mely a végső „kereszttségben” – tartalmának inkább megfelelő módon – az *Ocsúdó évek* címet kapta. A mű valóban nem „önéletrajzi költemény” abban a formájában, amelyben megjelent, hiszen a költő csak gyerekkorát, életének első tíz évét „meséli el” benne az 50-es évekig tartó teljes élettörténet helyett édesapja korai haláláig mutatja be családját és saját élete történetét. Az *Ocsúdó évek* c. kötet végül 1955-ben jelent meg, Csorba hosszú hallgatása után. (A *Szabadulás* c. előző Csorba verseskötet kiadási éve 1947. Ld. még 41/6. j.) Meg kell említeni, hogy Csorba Győzőt a Xenophon

Most pedig. Először úgy gondoltam a feléig, kár lenne ezt előre kiadni. A végén, tekintettel, hogy a komponálás erre kényszerített, azt mondtam, ezen-mód kívánczik könyvalakba. Ezen-mód (!)², persze csak szó, azt akarom vele mondani, hogy lezártnak tartom. Nem kívánja a folytatást. Ezért kérlek, állítsd össze és félredobva műved alaphangulatától föl-fölbukkanó aggályaidat, adjad be kiadásra. Menni fog minden előkívánczó »vonalas« érv ellenére. Nem fog ártani a vita, se neked, se az irodalmi tsz-es szellemnek. Mennél több jobb mű jelenik meg, annál inkább derül. Lassan talán egy kötelező nívó is kialakul.

Ami az első két kötetét illeti, a „Dunántúl” Könyvkiadónak: veszélyesnek tartom.³ Korunk Roboz Istvánjai⁴ ezek s te még tudsz szólni ellene.⁵ Gondoljad meg, és cselekedjél. Adjátok át a Könyvkiadó Tanácshoz,⁶ hogy megkapja az engedély a nyomásra.

Ami a Vízitükört⁷ illeti, elküldtem Szántónak⁸ a kész jegyzetet. Mikor fölkülditek, íratok és akkor megkérem Veres

ihlette cím „nem hagyta nyugodni”: 1974-es kötetének az *Anabázis* címet adta, miként a kötet egyik nagy versének is. Ld. még 61. levél.

² Fölkiáltó jel a kéziratban.

³ Az *Ocsúdó éveket* a Dunántúl Könyvkiadó adta ki.

⁴ Roboz István (1828-1916) költő, újságíró

⁵ A Dunántúl Könyvkiadó előző két kötete: Gáll István: *Garabonciás diák* (elbeszélő költemények és verses mesék), 1954; Pál József: *Dúldolgotó* (versek), 1954.

⁶ Helyesen Kiadói Tanács: a kor cenzúrázó szerve, „... a könyvkiadás »helyes« tematikai arányainak kialakítását kapta feladatul.” (In: Bart István: *Világirodalom és könyvkiadás a Kádár-korszakban = Kritika*, 2001. jan.)

⁷ Egry József és Takáts Gyula közös kötete. Csorba Győző így ír a kiadásról Fodor Andrásnak: „Mi most egy könyvet szándékozunk kiadni Egry József 14 rajzával és Takáts Gyula 16 versével. Sajnos, a kiadói tanács a rajzokat nem engedélyezte s így tervünk egyelőre meghiúsult. Próbálunk harcolni, talán sikerül.” In: „...hűségese baráti ölelésemet küldöm...” *Csorba Győző és Fodor András levelezése, 1947-1994*. 3. levél, utolsó bekezdés. A kötet végül 1955-ben Pécsen jelent meg. (Egry József-Takáts Gyula: *Vízitükör*. – Pécs : Dunántúli Magvető, 1955.) A kötetéről Várkonyi Nándor írt kitűnő, elemző kritikát a *Dunántúl* 14. (1955. 4. évf. 5.) számában (p. 89-90.)

⁸ Szántó Tibor (1928-1970) író, a *Dunántúl* szerkesztője. A Dunántúl Könyvkiadó és a Dunántúli Magvető nevű kiadó „ötletgazdája”, mozgatója. Csorba mindig elismerően szól író-szerkesztői tehetségéről, emberi kvalitásairól. Ld.: *Csorba Győző és barátai : Budapesti levelek Pécsre*. Szántó Tiborról ld. még a

Pétert⁹, Sőtért, vagy esetleg Darázst. Nem kell szégyellni az ilyent, szégyellje stb.¹⁰ Ám ha nem sikerül, azt mondhatom újra, nem csalódtam. Remélem a jobbat és ölel:

954. VIII. 3.

Gyula

Pannónia könyvek sorozatból a Szántó Tibor és a Dunántúl – Pécs : Baranya Megyei Könyvtár, 1988 – c. kötetet.)

⁹ Veres Péter (1897-1970) író, politikus

¹⁰ Pontozás a kéziratban.

59. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

múltkor elküldtünk mindent Horváthnak.¹ Tegnap ír, hogy jelezzem, könyvemnek mekkora legyen a formája. Düh fogott el, de nyugodtan megírtam: húzza ki a fiókját, vegye elő a nála levő „Vízitükröt” és ott van a felső lapon minden-minden, mert átadásakor az Offset² megbeszélést lediktáltam. Hasznavehetetlen, keserves embernek tartom. Vagy a fene tudja!? Soxor [sic!] azt hiszem, valami mozog az ügy mögött. Ha Szántó megjön, légy szíves, mondd meg neki, kérem, intézkedjen. Fáraszt az ügy. Nagyon kérek, komolyan beszéljél vele. Nevetségessé nem akarom tenni az ügyet.

Győzőm, kérek, ha lehet W. Sanyi kötetét³ adjad fel a múzeum címére. Nem tudtam végigolvasni. Három nap múlva visszaküldöm.

Szeretettel ölel

955. II. 22.

Gyula

¹ Horváth János ld. 4. j.

² Offset Nomda

³ Weöres Sándornak ebben az évben a *Bóbita* c. kötete jelent meg az Ifjúsági Kiadónál

P. s. Az Offsettel folytatott tárgyalásomról kimerítő, pontos pénzügyi leírást (számolást) küldtem Szántó Tibornak. Keres-tem, mikor átnéztem a Vízitükörre vonatkozó levelezést, de nem találtam, talán Szántó fölküldte H. »Jankónak«.⁴ Már nem csodálom, hogy megütközés tárgya volt, mikor megtudták a Szépirodalminál, hogy az illető a Dunántúl Kiadó megbízottja. Azt kérdezték: könyvügyben? –

Levélpapír. Kézírás. Boríték nincs. A levél vége nagyon nehezen olvasható.

⁴ Horváth János ld. 1. j.

60. Csorba Győző levele

Pécs, 55. márc. 14.

Kedves Gyulám,

Tibor¹ átadta nekem Csíkfalvi József két versét. Sajnos, nekem nem olyan jó a véleményem róluk mint Neked. Okvetlenül szimpatikus és imponáló, hogy nagyszerű témákhoz nyúl, ennél azonban alig találok többet verseiben. Régiesnek találom őket, kevés eredetiséget látok bennük. Talán van Csíkfalvinak jobb verse is mint ez a kettő. Ezeket én nem tartom közlésre jónak s ugyanez a másik két szerkesztő véleménye is. Remélem, nem haragszol meg érte.

Sanyi² verseit majd küldöm. Most Várkonyinál vannak, ő olvassa őket.

Különben nagyon szomorú vagyok, nyilván tudod, hogy miért.³

Szeretettel öllelek

Győző

¹ Szántó Tibor

² Weöres Sándornak a *Bóbita* c. kötete jelent meg ebben az évben, az Ifjúsági Könyvkiadónál, valószínű azonban, hogy itt Weöresnek egy kéziratos kötetéről van szó, nem a *Bóbitáról*.

³ Nem tudni, hogy Csorba a *Vízitükör* kiadása körüli nehézségekre, vagy a politikai életben beálló változásokra (Nagy Imre visszaszorítása és Rákosi Mátyás megerősödése) gondol-e itt?

Levél. Kézírás. Cím: Takáts Gyula, Kaposvár Múzeum. Feladó: Magyar Írók Szövetsége Pécsi Csoportja Csorba Gy.

61. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

az „Ocsúdó évek” már megjelent a Kaposi könyvesek ablakában. Vettem és elolvastam újra. Nagyot változott a gépelt példány óta.¹ Nekem fényesebb lett, mint a korahajnali fülledt erdő, amikor fénypásztákat kap. Szébb lett az, ami igaz és jó volt. Gratulálok. A kiállítása pedig pláne szép.

Győzőm, nem küldted el W. Sanyi kötetét.² Légy olyan jó és kérjed el Nándortól. Szeretném megnézni. Hamarosan „Az emberekhez” c. kötetem szintén megjelenik. A napokban volt a könyv bemutatója.

Sajnálom, hogy a Csíkfalvi verseiből nem vettetek egyet be a Dunántúlba. Ezzel egy olyan emberen ütöttetek, akit a természet és sors egyaránt üldözött. A vers megérdemelte volna. Így meggyőződése, hogy mivel a jóságról írt, azért nem hozták. Úgy érzi a jóság lassan kimegy a divatból stb. stb.

Itt küldök 3 verset. Vegyed be a Dunántúlba.³ Jó munkakedvet kíván, szeretettel ölel

955. V. 1.

Takáts Gyula

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ Ld. még 58/1.

² Ld. 60/2.

³ Ld. a következő levelet!

62. Csorba Győző levele

Pécs, 55. V. 12.

Kedves Gyulám,

verseid megkaptuk, s közöljük.¹ Örülök, hogy kötetem² tetszett, nekem rosszabb a véleményem róla. Jobb szerettem volna rövidebb verseimmal kijönni, sajnos, ahhoz még zord az éghajlat. Miért vettél kötetemből? Akartam küldeni, csak különféle bonyodalmak miatt megkéstem.

Sanyi kötetét itt mellékelem, légy szíves, olvasd el hamar, és küldd vissza, mert – azt hiszem – Sanyi kérni fogja.

Sajnálom szegény Csíkfalvit. Alkalom adtán mondd meg neki, hogy ne gondoljon semmiféle rosszindulatra. Okvetlenül tehetségesnek tartjuk, de ezek a versei nem voltak közlésre érettek.

Hidd el, Gyulám, nagyon sokat kínlódom a szerkesztéssel. Így is annyi mindenféle igényt, követelményt figyelembe kell venni, hogy csak nehezen sikerül a nívót biztosítani.³

Köteteid várjuk, a Vízitükörről az a hír járja, hogy igen szép könyv lesz.

Mikor jössz Pécsre? Tavasz van, gyere.

Öllelek

Győző

¹ A *Dunántúl* 12. (1955. évi 3.) számában a *Tavaszi olvadás a havon*, a 13.-ban (1955. évi 4.) pedig a *Magyaros anakreoni* c. Takáts vers jelent meg. A 10. számban (1955. évi 1. sz.) 5 rövidebb Takáts vers is megjelent: *Készül már, Könyörgő egy költőhöz, Egy kritikusra, Vasárnapi költő panasza, Egy izmos költőre*. Ezután már csak a *Dunántúl* 17. számában (1956. 3.) jelent meg két Takáts vers: *Kék, deres réten, Éjszakai parton*

² *Ocsúdó évek*

³ Csorbát mindig „belekeverték” a pécsi folyóiratok szerkesztésébe: „A megyei könyvtárban dolgoztam, könnyen megtaláltak. Amikor a „pártom” alakított, vagy akart alakítani egy újabb irodalmi életet, mindig az elsők között voltam, akiket beidézték.” (*A város oldalában*. p. 172. „Pártom = Magyar Szocialista Munkáspárt és elődpártjai). A költő sokszor nyűgnek, kinnak tartotta ezt a munkát, például éppen amiatt is, amit Csíkfalvi József versének visszautasítása kapcsán ír ebben a levélben. A szerkesztői munka a versírástól is időt vett el, ezt Csorba különösképpen „nehezmenyezte.” Ld. 75. levél 1. bekezdés.

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

63. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

kérlek, hogy a következő Dban közöljed a nálatok levő Magyaros anakreoni és Ringass való¹ c. verseimet. A rádió Szabadság-Szerelem folyóiratában Uray² olvasta fel őket jó múltkorában.

Megkérnélek arra is, hogy Vörös³ barátunk címét írjad meg. Említette, hogy ő írta Az emberekhez c. kötetemről. Ha ott van már nálatok a cikk, úgy nézzed át alaposan. Sajnos, nem tudom, hogy mi a keresztnéve barátunknak. A kritikát szeretném tőle olvasásra elkérni.

Fodor Bandi igen okosan írt az önéletrajzi ciklusodról.⁴ Lényege, hogy seholy pesszimista, hanem komor.

Bandi a lengyelföldi VIT-re⁵ utazott, illetve utazik a napokban. Fonyódon⁶ beszéltem vele. A kritika a Csillag legközelebbi számában jelenik meg.

Kérem, válaszoljál kérdéseimre. Ölel

955. VII. 27.

Takáts Gyula

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ Ld. előző levél 1. j.

² Uray Tivadar (1892-1962) színművész

³ Vörös József, a Pécsi Tanárképző Főiskola Irodalom Tanszékének tanára. Nem jelent meg írása a *Dunántúln*ban Az emberekhez c. Takáts kötetéről. Ld. a következő levelet.

⁴ Fodor András írása az *Ocsúdó évekről* a *Csillag* 1955. évi 9. számában jelent meg. (p. 1926-1928.)

⁵ VIT: Világifjúsági és Diáktalálkozó. A Demokratikus Ifjúsági Világszövetség (DIVSZ) által szervezett világméretű tömegdemonstráció a fasizmus, a gyarmatosítás, az atomfegyverkezés ellen. Akkoriban a világ szocialista-kommunista országaiban élő fiatalok egységét demonstráló ifjúsági rendezvény. 1955-ben Lengyelországban, Varsóban rendezték, Fodor A. küldött volt a találkozón.

⁶ Fodor András nővéreinél Fonyódon és felesége falujában – Őcsényben – dolgozott nyaranta, s nyári penzumként ott állította össze vers- vagy tanulmányköteteit.. A halál is sokszor „versbe írt” tavában érte...

64. Csorba Győző levele

Pécs, 1955. július 28.

Kedves Gyulám,

ma kaptam leveled, s már válaszlok is, mert holnap reggel két hétre elutazom. Nálunk lévő még nem közölt verseidet augusztusi számunkban közölni szándékozunk. Kötetedről nem Vörös Jóska ír. Közben ugyanis az történt, hogy Füsi József¹ levélben felajánlotta, szeretne írni róla. Elfogadtuk, mert Vörös Jóska még fiatalember s Füsiben jobban bízunk. Attól félek azonban, hogy a recenzió legközelebbi számunkból kima-rad, mert Füsi sürgetésünk ellenére máig sem küldte el, s a lappal nem várhatunk. Ne gondold hát semmi rosszat rólunk, sajna, mit tehetünk, ha ilyen „megbízhatók” a munkatársaink.²

Fodor Bandi elküldte nekem a kötetemről szóló bírálatának kéziratát. Én is becsületes, okos írásnak tartom.

Ölel:

Győző

Levél. Gépirás. A boríték nincs meg.

¹ Füsi József (1890-1960) (eredeti nevén Horváth) József író, műfordító, az olasz nép és nyelv elkötelezett rajongója

² Takáts Gyula *válogatott versei* címmel végül Várkonyi Nándor írt kitűnő elemző tanulmányt *Az emberekhez* c. válogatott kötetről a *Dunántúl* 15. (1956. 1.) számában. (p. [79]-86.)

65. Csorba Győző levele

Pécs, 1955. aug. 16.

Kedves Gyulám,

most semmi másról nem írok, csak a magam ügyéről. Kérni szeretnék valamit Tőled. Szántó Tibor ügyes és áldozatos ma-

nőverezésének hála, úgy látszik, mégis sikerül megbízást kapnom a Faust-fordításra.¹ Híreim szerint azonban a fordítás minőségére nézve véleményt kér a Magvető egy előttem ismeretlen Gáspár nevű valakitől² és Vas Istvántól. Nos, tudom, hogy Te Vas Istvánnal³ jó barátságban vagy. S tudom azt is, hogy egy-egy esztétikai ítéletet is mennyire befolyásolhat az érzelmi hozzáállás. Megkérnélek ezért, légy szíves, írd Vas Istvánnak néhány sort, hogy kezelje jóindulattal a kérdést.

Nem azt kérem, hogy hallgassa el az esetleges hibákat, sem azt, hogy érdemtelenül dicsérjen, csupán megértést és szeretetet munkám iránt. Kálnoky László köreit ez az akció nem zavarja, ő már szerződésben van az Új Magyar Kiadóval a fordítása szerepel is a jövő évi tervben.

Ha a megbízást sikerülne megkapnom, sokat segítené rajtam mindenféle szempontból. Kérlek tehát, eressz neki egy levelet, s a Tőled megszokott diplomáciai tapintattal hajlítsd hozzám a kritikus szívét. Úgy tudom, Vas István 20.-a táján kapja meg a kéziratot, ezért sürgős lenne a cselekvés.

Szívésségedet előre is köszönöm, baráti szeretettel öllelek:

Győző

Levél. Gépírás. Cím: Takáts Gyula író, múzeumigazgató Kaposvár Rippl-Rónai Múzeum. Feladó: Baranya Megye Tanácsa V.B. Megyei Könyvtár, Pécs Geisler E u. 8.

¹ Ld. 54/3. j.

² Gáspár Endre (1897-1955) műfordító, író. 14 nyelvből fordított magyarra, ő fordította pl. Joyce *Ulysses* c. művét is 1947-ben.

³ Vas István (1910-1991) költő, író, műfordító

66. Takáts Gyula levele

Kedves jó Nándorom,

egy kérésem lenne. Janus Pannoniusból írnád ki a Hajótörött Frandusra (De Frando naufrago)¹ epigrammát. (latint) Négy sor, de itt Kaposban seholsem tudom megkapni és a Szépirodalmi Könyvkiadó egy kiadványába kéri a fordítását aug. 28-ig. (Miért pont 28-ig?) Bocsáss meg az ízléstelen kérésért, de másképp nem tudom megoldani a fordítást. Hová forduljak? Tán megbocsátasz, de itt se közel, se távol egyetlen latin szövegű Janus Pannonius! Örülök, hogy amint hallom, te fogsz írni a Vízitükréről.² Nagyon várom.

Ölel

híved:

955. VIII. 17.

Gyula

Levél. Kézírás. Boríték nincs. Valószínűleg Várkonyi Csorbának továbbította a kérést, ezért került a levél a Csorba hagyatékba.

¹ A hajótörött Frandushoz címmel Berczeli Anzelm Károly fordításában jelent meg a *Jani Pannonii opera omnia* = Janus Pannonius összes munkái c. kötet 210. oldalán.

² Várkonyi Nándor: *Egry József-Takáts Gyula: Vízitükr = Dunántúl* 14. sz. (1955. 5.) p. [89]-90.

67. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

Vas Pista a következőt írta: Faust-fordításodat kiadásra ajánlotta. De, mert ő Kálnokyénak lektora, tehát összeegyeztethetetlennek tartván, hogy a Magvetőnél is ő legyen a Faust-lektor, hát Szabó Lőrincet ajánlotta fordításod lektorául. Miután pedig, hogy Weöres Sanyi is írt, illetve telefonált leveled után Pistának és ebben kérte, hogy ő legyen a fordításod lektora, tehát Pista Sanyit is ajánlotta másodsorban! –

Ringass való c. versemet nem közöltétek, pedig ott van és jobb, mint a közölt vers. – Győző, nézzetek utána

% [Fordíts! jelzése a kéziraton. P. L.]

vajjon Füsi megírja e „Az emberekhez” c. kötetemről a kritikát, mert ha nem, úgy más minden biztonnal írna.¹ Halasztani sem lehet, mert a következő számban úgy gondolom, tán bekerülhetne a két kritika. Írjál erről egy hírt.

Ölel:

955. IX. 3.

Gyula

P. s.

Vízitükör címlap rajzolásának számláját 200 Ft beküldtem Tibornak;² a Magvető írta, hogy ők nem fizetik, hanem Pécs. Kérlek, említsd meg, hogy Soós István,³ Kaposvár, Múzeum címre elküldhessétek. –

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg. A Rippl-Rónai Múzeum Kaposvár A/5-ös méretű fejléces levélpapírjának mindkét oldalán.

¹ A kritikát Várkonyi Nándor írta. Ld. 64/2. j.

² Szántó Tibor

³ Soós István, Z. festő, 1941-1961 között a Rippl-Rónai Múzeum restaurátora.

68. Csorba Győző levele

Pécs, 1955. december 17.

Kedves Gyulám,

szem előtt tartva rangodat, valódi miniszteriális papíron írok. Két versed jó lesz – hacsak közben nem kanyarodunk még egyet – de azt szeretném kérni Tőled, hogy a „Mint a vilám” c. vers szándékolt javításairól légy szíves tájékoztatni. Két helyen látok benne ceruzával írt változtatást, de az egyi-

ket, az utolsó sorban nem tudom elolvasni. Ha esetleg még van egy-két szabad versed, küldj hozzájuk kiegészítést.¹

Írtál-e Pestre a Janus-ügyben? Mert mondanom sem kell, a brigantiknak még mindig nem jutott eszükbe, hogy jön a karácsony és minden tisztességes családapának szüksége van a pénzre. De most már én is türelmem fogytán vagyok és ha sürgősen nem cselekszenek, az ENSZ-hez fordulok, végre is miért lettünk a tagja.²

Kellemes karácsonyi ünnepet (sajnos nem –peket) és boldog újévet kívánok, kedves Feleségednek és Neked és baráti szeretettel ölellek
Győző

Levél. Gépírás. Cím: Takáts Gyula elvtársnak, Kaposvár Rippl Rónai Museum. Feladó: Magyar Írók Szövetsége Pécsi Csoportja Pécs Széchenyi tér 16.

¹ A *Dunántúl*ban megjelent Takáts versekről ld. 62/1. j.

² Csorba nem kapta meg honoráriumát egy budapesti kiadóhoz küldött Janusfordításaiért, ezért a szarkasztikus gúny... Takáts Gyula – ellentétben a fél karja miatt utazásra nehezen vállalkozó Csorbával – sokszor járt Budapestre, sok barátja volt ott, kiadóknál, szerkesztőségekben, ezért kérte őt Csorba a szívességre.

69. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

köszönöm a figyelmeztetést. Valóban nem néztem meg a verset. Amit itt küldök, az a végleges szöveg. (Végleges?! Mennyit lehetne erről beszélni!) Kérlek, közöljétek így! Ami a kiadást illeti, az Új Hang¹ új száma megnyugtató. Itt inkább nívóról van szó, mint kanyarintásról. A két versem – azt hiszem – mehet. Sajnos, nem tudok másikat küldeni, mert évvége van és beteg is voltam, meg most is hervadt vagyok. – Győzőm, Nándornak írd át, hogy mikor jelenik meg a Dtúl, mert akkor Az emberekhez c. könyvemről elkészíti a kritikát. – Jót

¹ *Új Hang*: a kor egyik irodalmi, művészeti folyóirata.

vártunk ezzel a kötettel! – Szeretném, ha ebbe a számba bekerülne.²

Ami a J. P.-t illeti, bizony nem írtam, mert azt hittem, Pesten a Somogyi Est alkalmával személyesen elintézem a honoráriumot, ám beteg lettem és itt ragadtam a somogyi berekben.

Egész családdal együtt ölel, boldog új-esztendőt és Karácsonyt kívánva (emlékszel a rómaina?) maradok híved

955. XII. 22.

Gyula

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg. A Rippl-Rónai Múzeum Kaposvár A/5-ös méretű fejléces levélpapírjának mindkét oldalán.

² Ld. 64/2 és 67/1. j.

70. Csorba Győző levele

Ha kedden jössz a jelzett kéziratokat okvetlenül hozd magaddal Csorba Győző

Távirat. Pécs, 1956 (?) már. 13.

71. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

ne haragudjál, de arra kérlek, hogy a múltkor küldött verseket ebben a formában hozassad. Átnéztem őket és így jobbnak találom őket. Azt hiszem, te is így találod. Viszont a Mint a vidám postás c. verset ne közöljed, mert elkérte az Irodalmi Újság.¹ Bár úgy látom, a remény-től viszolyog a hátuk.

¹ Az Irodalmi Újság a kor egyik emblematikus lapja.

Egy kötet vers összeállításán dolgozgatok. Szeretném 1957 második felére megjelentetni. Köszönöm figyelmeteket, hogy V. N. cikkét egészben hoztátok.² Írjál magadról és ezekről, amire kértelek. Ölel

956. V. 1.

Gyula

Mi van a Fausttal?

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

² Várkonyi *Vízitükréről* írt tanulmánya jóval hosszabb, mint a *Dunántúl* szokásos kritikái.

72. Csorba Győző levele

Pécs, 1956. május 6.

Kedves Gyulám,

sietve értesítelek, hogy megkaptam verseidet. Valóban, ebben a formában jobbak. A legközelebbi számunkban közölni fogjuk őket. Az Irodalmi Újsághoz elküldött versedet kiiktattam a közlendőik közül.

Örvendek, hogy új kötetten dolgozol, ez nyilván élvezetesebb foglalkozás, mint a Faustot fordítani. De hát mit tegyek? Épp most kezdem két hónapos alkotó szabadságomat, mert az idő múlik s a sorok alig gyarapodnak.

Mikor jössz Pécsre, jó lenne már egy kissé elbeszélgetni.

Öllelek: Győző

Levél. Gépírás. Cím: Takáts Gyula író Kaposvár Múzeum. Fejléces levélpapír: Dunántúl Irodalmi Folyóirat Szerkesztősége Pécs, Széchenyi tér 16. Feladó: Csorba Győző, Pécs, Geisler Eta 8. Megyei Könyvtár

73. Takáts Gyula levele

956. VI. 9.

Kedves Győzőm,

megnéztem a két rövid verset, amelyet a zöld papíron küldtem. „Kék, deres réten” és „Éjszakai parton” a címük.¹ Légy szíves, hozzád le a másik kettővel együtt. A korrigálást is nézzed meg, nehogy úgy történjen, mint az Irodalmi Újságban a „Mint a vidám postás” c. versemé. A 3. versszak 2. sorát beszédtek a 2. versszak második sora helyett. („mint a pünkösdi lányka”). Bár nálatok jelent volna meg. A hibaigazítást kérttem, de nem hozták le. – Meddig vagy?² Jól megy-e a munka? Kitartó erőt kíván és családdoddal együtt a régi barátsággal üdvözöl és ölel

Gyula

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Kulich Gyula u. 19. Feladó: Takáts. Kaposvár. Múzeum

¹ Megjelentek a *Dunántúl* 17. számában (1956. 3.). Ld. 62/1. j.

² A szerkesztőségben. (Csorba szeptember végén utazott Kelet-Németországba. Ld. következő leveleket.)

74. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

bölcs dolog volt, hogy nem hoztad a Lelkes ragyogással c. verset. Ez a vers sokat bosszantott: ami nálam szokatlan, javígtattam is rajta. Ezt a formáját el is dobtam! Viszont Győzőm, ha kéznél van a Repülő a szőlőhegy felett, azt küldenéd vissza, hogy elhelyezhessem, t. i. nekem is kell a pénz, akár csak más literátornak. Sok buta munkám közben leginkább utálok a gépelést. Azért kérek erre.¹

¹ Vagyis a *Dunántúl* 17. számába (1956. 3.) a *Lelkes ragyogással* és a *Repülő a szőlőhegy felett* c. két vers nem került be.

Gratulálok verseidhez.² Mi újság a Faust körül? Remélem, alig maradt valami hátra. A gyerekek biztos sok örömet okoznak. Jó egészséget kívánva neked és csalárodnak ölel

956. VIII. 28.

Gyula

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

² Csorbának a *Dunántúl* ugyanazon számában (17. = 1956. 3. sz.) közölt *Egy megfagyott körtefa-csemetére*, *Threnos*, *Ez még ő...*, *Kert júliusban* és *Egy karakánra* c. verseiről van szó. (Ezután a *Dunántúlnak* már csak két száma jelent meg: a 18. és 1957 januárjában az ominózus 19-20. összevont szám.)

75. Csorba Győző levele

Pécs, 1956. szeptember 2.

Kedves Gyulám,

megkaptam leveled s már válaszolok is. Ebből láthatod, mennyire megjavultam. Sajnálom, hogy a „Repülő a szőlőhegy felett” c. versedet visszakéred, már ki is szedettük, de szomorúságomra semmiképp sem sikerült elhelyezni. Annyiféle igényt kell kielégítenünk, s olyan kevésszer s oly kis terjedelemben jelenünk meg, hogy ha nem sikerül havi lappá válnunk, teljes csőd fenyeget. Én már igen erősen foglalkozom a visszavonulás gondolatával. Régi barátaim egyre-másra sérődnek meg s idegenednek el tőlem. S igen-igen erős a dunántúli városok fél-vagy negyed-tehetségeinek hovatovább lázadássá fajuló nyomása is.

Nem embernek való munka a szerkesztés!¹

Örülök, hogy verseim tetszettek. Az bánt, hogy igen kevés időm van az írásra. A Faust-tal megvagyok hetven százalékban. Határidőre mégsem tudom befejezni, mert szeptember végén az Írószövetség pénzén hat hetes kelet-németországi tanulmányútra megyek. Ez is késlelteti a munkámat. Sokszor

¹ Ld. 62/3. j.

gondolok arra, milyen jó lenne megint együtt lennünk, hiszen komoly tapasztalatokat szereztünk a vándorlásban. De hát mit tegyek? Önállósítanom kell magamat.²

Lányaim egészségesek, a legnagyobb most kezdte meg az iskolát, ami annak a jele, hogy öregszem.

A kért kéziratot csatoltan visszaküldöm s még egyszer bocsánatodat kérem a nem-közlésért.

Családom köszöni és szeretettel viszonzozza üdvözlétedet, magam pedig a régi barátsággal öllelek: Győző

Levél. Gépirás. Cím: Takáts Gyula író Kaposvár Rippl-Rónai Múzeum. Utána: Fonyód, Ady E. u. 3. Fejléces levélpapír: Dunántúl Irodalmi Folyóirat Szerkesztősége Pécs, Széchenyi tér 16. Feladó: Dunántúl Irodalmi Folyóirat Szerkesztősége Pécs, Széchenyi tér 16.

² Csorba a latin mellett német nyelvből fordított legtöbbet (ld. főként a *Faustot* és a Brecht verseket). A Kelet-Németországban tett út miatt nem vehetett részt semmilyen formában az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc eseményeiben, ezért kerülhette el az 1956 utáni pereket, bár tanúként így is kihallgatták Szántó Tibor „ügyében”... (Ld. *Csorba Győző és barátai : Budapesti levelek Pécsre*)

76. Csorba Győző levele

Weimar, 56. X. 24.

Kedves Gyulám,

hát ezt is megadta az Isten! Itt vagyok Weimarban. Azért jobb volt, amikor kettesben jártuk Itáliát. Így magányosan elég nehéz. Hogy vagy különben? Nov. 8-án megyek haza, utána remélem, találkozunk majd. Az íróközgyűlésen kerestelek.¹

Öllelek, kedves Feleségednek kézcsókom küldöm
Győző

¹ Magyar Írók Szövetsége közgyűlése.

Képeslap. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író Kaposvár Rippl-Rónai Múzeum Ungarn. A dátum mellett: „Érk: 1956. XII. 3.” Feladó: Abs. Csorba Győző, Weimar, DDR, Hotel International.

77. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm, köszönöm németföldi levlapodat. Bizony, nemrégén érkezett. Képzelem, hogy érezted magadat a család nélkül. Node remélem, mindent rendben találtál.¹ Győzőm a Dunántúl 18. számát küldessed el címemre utánvétellel. Ha több is jelent meg, azt is, fizetem. Itt a 18. szám se volt már kapható. – Mi újság a pécsi csoport berkeiben? Mindenkit sok reménységgel üdvözlök. Feleségednek kézcsók; írnál arról is, hogy mikor jelentek meg legközelebb. Boldog ünnepeket és új esztendőt, ölellek:

Gyula

1956. XII. 18.

A Rippl-Rónai Múzeum Kaposvár fejléces képeslapja. Kézírás. A kép: „Sámson küzdelme az oroszlánnaal XII. századi kőfaragvány a Somogyvári Apátságából”. Cím: dr. Csorba Győző író Pécs, Kulich Gy. u. 19. Feladó nincs.

¹ Csorba izgatottan hallgatta Németországban az oda igencsak megszűrten eljutó magyar híreket: nem tudta családja – Csorbáék ekkortájt a Kulich Gyulai utcai fogház és Papp Imre megyei tanácsi- és pártvezető háza közelében laktak – hogyan vészeli át a nehéz időket.

78. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

itt küldök 4.20 Ft ára bélyeget, azzal a kéréssel, légy olyan szíves és vegyed meg a Dunántúl 18. számát és adassad fel címemre. Eddig bárhonnan kértem, nem kaptam meg. Ám az egész folyóirat meglévén, szeretném, ha ez sem hiányozna.

Különben mi újság nálatok? Mozog-e az irodalom ebben a kegyetlen, egyre merevebb térben? Debrecenből kapott levél

szerint az Alföld megjelenik a napokban. Ti hogyan álltok? Mi egyre gyengébben. Feleségemet racizták,¹ van egy csomó adóságom, az irodalom leállván kötelességeimet keservesen törlesztem. Novelláimat igyekszem összeszedni, meg egy kisregényemet, hogy netán kitavaszkodna, úgy csórón ne maradjak, hanem indulhassak.

Új verseskötetem a „Mézöntő” hála Isten nem pusztult el Pest ostrománál. Most jelent volna meg a Szépirodalminál az első negyed végén. Ám most mi lesz, nem tudom. Fel kéne utazni. Sürgetni marhaság, mert ki tudja, hogy lesz az anyagi elszámolás stb. Családoddal együtt szeretettel köszönt, ölel

957. I. 15.

Gyula

P. s. Elnézést a megbízásért.

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ A racizás, azaz racionálás már akkor is dívott, és akkoriban is ugyanazt jelentette, mint ma: létszámleépítést. Loncikat is „racizták”, azaz felmondtak neki. Ezen a címen munkahelyek sorát szüntették meg 1956 után (is). Természetesen fölhasználták ezt az indokot a „nem kívánatos” elemek eltávolítására is.

79. Csorba Győző levele

Pécs, 57. jan. 18.

Kedves Gyulám,

ezzel a lappal egy időben végre feladtam Részedre 1 pld. 18-as „Dunántúl”-t. Eddig sem a szándék hiányzott, hanem egyetlen példány sem volt raktáron. A tört. események miatt a remittenda nem került vissza hozzánk.

Szomorúan olvastam Feleséged racizásáról, szerencsére engem ilyen meglepetés nem érhet, mert Feleségem nincs állásban. Legfeljebb a saját személyemben. De ez – bízom benne

– nem következik be. Új számunk lesz, ha ezt is föl nem függesztik. Nagyon boldog újévet!

Ölel

Győző

Fejléces postai levelezőlap. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író múzeum – igazg. Kaposvár Rippl -Rónai Múzeum. Feladó: Dunántúl Irodalmi Folyóirat Szerkesztősége Pécs, Széchenyi tér 16.

80. Csorba Győző levele

Pécs, 57. márc. 22.

Kedves Gyulám,

talán mégis sikerül folytatnunk a Dunántúlt.¹ Megígérték a lapengedélyt. Kérlek, küldjél néhány szép új verset következő számunk részére. Minthogy az engedély nem tőlünk függ, kéresem természetesen feltételes, ne engem szidjál, ha lapengedély hiányában esetleg nem tudunk megjeleníteni.

Hogy vagy különben? Én kínlódom erősen a Faust-tal.

Öllelek szeretettel

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író múzeum – igazgató Kaposvár Rippl -Rónai Múzeum. A levélpapír fejléces: Dunántúl Irodalmi Folyóirat Szerkesztősége Pécs, Széchenyi tér 16. Feladó: Dunántúl Irodalmi Folyóirat Szerkesztősége Pécs, Széchenyi tér 1.

¹ Csorbáknak ez a terve nem valósult meg, a 19-20. (összevont) lapszám után újabb *Dunántúl* már nem jelenhetett meg, Pécs új lapja jóval később, 1958-ban majd a *Jelenkor* lesz...

81. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

végre megérkeztem Pestről. Itt küldök 4 új verset.¹ Kérlek, közöljed együtt őket. Becsülettel nálatok alig jelentem meg 1954 óta. Ám, ha engedélyt nem kapnátok, úgy küldjed vissza verseimet. Különben csak tángálodom e világban... Se kedv, se pénz, se remény... Éljen jól és kívánom, hogy Faustod a legszebben sikerüljön. Ölel a többiekkel együtt:

957. IV. 16.

Gyula

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Apáca u. 8. MEGYEI KÖNYVTÁR. Feladó bélyegzővel: Rippl-Rónai Múzeum Kaposvár Tel.: 23-74 Postafiók: 70. A bélyegzős fejléc fölött T. Gy. kézírásával: Takáts Gyula

¹ A versek természetesen már nem jelenhettek meg, mert a *Dunántúl* megszűnt.

82. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm, örülök, hogy jössz és jöttök. Szállodába szóltam; az egyágyas szállás nehéz, de majd csak sikerül, reméljük.

Ölel

Gyula

959. 4. 17.

A Rippl-Rónai Múzeum Kaposvár fejléces képeslapja. Kézírás. A kép: „Sámson küzdelme az oroszlánnal XII. századi kőfaragvány a Somogyvári Apátságából”. Cím: dr. Csorba Győző költő Pécs Apáca u. 8. Megyei Könyvtár. Feladó nincs.

83. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

protekciót kérek, mégpedig Vermes Gábor részére, aki most végezte a pécsi Ped. Főiskolát kitűnően! Hozzátok akar menni a Könyvtárhoz. Segítsed be, de érdeklődjél Koltától¹ is. Kitűnő, derék gyereket ajánlok, akinek özvegy édesanyja van. Én protezsáltam be a főiskolára is és nem vallottam szégyent. Mind a 3 évet kitűnően végezte.

Szóljál igazgatótoknak (Tárja az?), hogyha Tárja,² hát tárja ki szívét és vegye fel Vermes Gábort.

Kérlek, segítsd! Soraidat nagyon várom, hogy a további lépéseket megtehessem.

Ölel

959. VI. 15.

Takáts Gyula

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ Kolta Ferenc (1915-1973) irodalomtörténész, főiskolai tanár

² Tárja (Toszenberger) Béla a Baranya Megyei Könyvtár „munkásigazgatója” volt. Iskolázatlan, de jóindulatú ember volt, ráadásul fűzfapoéta. Csorba történetek sorát meséli el róla az *A város oldalában* c. beszélgetéskötetben.

84. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

nyakig vagyok a kiállításrendezésekben, azonkívül szeretném összeállítani a novelláskötetemet is. Ép ezért arra kérek, fogadjad el ezt a Petrarca¹ Canzonét fordításra és küldjed föl K. Tibornak. Tegnap bízott meg! Győzőm, ha nem vállalnád, úgy sürgősen küldjed nekem vissza és megcsinálom, de csak becsületből. Sikerülni fog, mert szép és közel áll hozzám. Igen

¹ Petrarca, Francesco (1304-1374) olasz költő, Csorba szerette verseit, sok „canzonéját” fordította magyarra.

sajnálom, hogy nem lehettem lent költői esteden. Biztos szép volt és jól sikerült. Erről is íráj hamarosan. Ölel

59. X. 16.

Gyula

Levél. Kézírás. „Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár Telefon: 23-74 – Postafiók: 70” fejléces borítékon. Az írólap hátoldalán Csorba Győző kézírásával: „Doktori oklevél ~~2664~~2264/1938-39. r. sz. Erzsébet Tud. Egyetem, Pécs Szakszervezeti könyv száma: Közalk. Szakszervezete: 27172 Szakszervezeti tag: 1945. XI. hó óta.” Az oldalra Csorba Győző még valamilyen kötet 99-112. oldalához tartozó hibajavításokat is följegyzett.

85. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

akkor várjuk meg Tibor¹ válaszát. Ez után kérlek, azonnal válaszoljál te is nekem. Jelezzed a határidőt és azt, hogy megcsinálod-e, amit szeretnék. Ölel

Gyula

959. XI. 19.

A Rippl-Rónai Múzeum Kaposvár fejléces képeslapja. Kézírás. A kép: „Sámson küzdelme az oroszlánnal XII. századi kőfaragvány a Somogyvári Apátságból”. Cím: dr. Csorba Győző költő Pécs Apáca u. 8. Megyei Könyvtár. Feladó nincs.

¹ Kardos Tibor. Ld. előző levelet!

86. Csorba Győző levele

Pécs, 64. május 24.

Kedves Gyula,

Bartha Miklós¹ versei közül a Prometheus, Isis és a Kis béka halálára c.-ket közölni fogjuk. Hogy mikor, arra pontos választ nem tudok adni.

Jó lenne, ha Bartha címét közölnéd velünk, hogy szükség esetén írni tudjunk neki, ill. a korrektúrát el tudjuk küldeni.

Örülök, hogy mentek Raguzába. A szívem Veletek megy. Nagyon jó utat kívánok.

Öllelek: Győző

Levél. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula múz.ig., költő Kaposvár Rippl-Rónai Múzeum. Feladó: Jelenkor Irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztősége Pécs Széchenyi tér 17. Fejléces levélpapír: Jelenkor Irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztősége.

¹ Bartha Miklós költő három verse a *Jelenkor* 1964. 9. sz. 822. oldalán jelent meg.

87. Csorba Győző levele

Pécs, 64. október 10.

Kedves Gyula,

túl különféle zökkenőkön s legalább egyelőre simább útra kerülve megkérlek, légy szíves kb. kettő oldalnyi verset küldeni a *Jelenkor* részére. Ha lehetne, október 20-ig kérném a verset, mert decemberi számunkban szeretnénk közölni.

Kérésemet az új főszerkesztővel megbeszéltem, igen helyeselte.¹

¹ Tüskés Tibort politikai okokból ekkor váltották le a *Jelenkor* szerkesztői posztjáról, helyette – pártmegbízottként – Szederkényi Ervint nevezték ki

Hogy vagy egyébként? Nyilván sok szépet láttál Raguzában. S szíppanthattál egy kis olasz levegőt is, amire én oly régóta szomjazom. Szeptember közepén kaptam Takács Jenőektől egy lapot, ők is Raguzában jártak. Sopronban is voltak egy napig s mint Végtelenül Bölcs Apó² írja, jövőre talán Pécsre is eljutnak.

Mostanában ritkán jársz Pécsset... Jó lenne már kissé elbeszélgetni.

Verseid várva a régi baráti szeretettel ölellek: Győző

Levél. Gépírás. Cím: Dr. Takács Gyula író, múzeumigazgató Kaposvár Rippl-Rónai Múzeum. Feladó: Jelenkor Irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztősége Pécs Széchenyi tér 17. Fejléces levélpapír: Jelenkor Irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztősége Pécs Széchenyi tér 17.

szerkesztőnek. Kezdetben a szerkesztőségben féltek Szederkényi vonalasságától, mint kiderült, fölöslegesen. Csorba ezt mondja róla: „Végül teljesen megváltozott. Úgy gondolom, Bertha Bulcsu is, Lázár Ervin is, és akik még körülötte voltunk, egy-egy kis lapáttal rádobtunk, hogy végül is megváltoztatta a véleményét. És akkor kiderült, hogy tulajdonképpen ezzel jött vissza a lelki egyensúlya. Mert ő is elég intelligens volt ahhoz, hogy amikor beszélünk neki, ha elmondtuk a véleményünket a beküldött kéziratokról, akkor egy idő múlva hallgatott ránk. A vége az lett az ő lassú betörésének, hogy éppen azokat az embereket szerette meg legjobban, akik miatt Tüskés megrovást kapott. Mészöly miatt nehezteltek főként Tüskésre, Mándyt polgári írónak tartották, Weöres Sándorban pedig az ingerelte leginkább a hatalmat, hogy Sándor szinte egyáltalán nem vett tudomást róla. Neki voltak egyéb csínyjei is. Például az egyik kötetét kiadták Párizsban. Vagy amikor a Szovjetunióba hívták egyszer, nem egyedül, hanem valamilyen küldöttséggel, akkor poharát Szolzsenyicinre emelte ilyen szavakkal: „A legnagyobb szovjet író, Szolzsenyicin *egészségére* ürítem”. Szolzsenyicin akkor már fekete bárány volt. Szederkényi Ervin kitartott mellettük rendületlenül, az utolsó lehetőségig. Ő lett a legnagyobb Mészöly-hívő, Mándyt szintén nagyon szerette, Weöres Sanyival pedig olyan barátságot kötött, hogy az már-már legendásnak számított... Ezek nem külső átváltozások voltak, Ervinben ez belül történt meg, és ebben nekem is volt némi részem, azt hiszem. Én inkább ezeknek a változásoknak örülök, mert az, ami ez idő alatt történt, a mindennapi munka, az nem volt jó. Ebben látom én értelmét annak, hogy itt maradtam. (A város oldalában. p. 177.)

² Takács Jenő, aki már akkor is az idősebbek közé számított a baráti társaságban...

88. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm,

most kaptam meg leveledet. Délután indulok Pestre és onnan képkiállításomra, Szolnokra. Vissza 19.-én jöhetek. Akkor megnézem a verseket, s amit kértél, küldök... Én nem ismerem az új szerkesztőt. Te írod, hogy egyetért leveleddel. Örülök ennek, – nem miattam –, hanem a folyóirat eljövendő új szeleme miatt; ha olyan lesz másokkal is, mint velem, leveleden keresztül.¹ Ölel

13. 10. 64.

TGyula

Levelezőlap. Rippl-Rónai Múzeum Kaposvár Tel.: 23-74 fejléccel. Kézírás. Cím: Csorba Győző író szerkesztő etc. Pécs Megyei Könyvtár Geisler Eta u. 8. Feladó nincs.

¹ Ld. 87/1. j.

89. Takáts Gyula levele

2. 11.
64.

Kedves Győző,

befejeztem a múzeumi hónapot, amely Kaposból több városba is átrántott. Itt küldök négy verset, Ha nem késő, tetessed be a Jelenkor karácsonyi számába, mert jól jönne valami kis obulus is az ünnepek előtt.¹ Ha akadálya lenne, esetleg az új szerkesztés miatt is, küldjed vissza. Azt hiszem, elég terhes lehet részedre a szerkesztés. Mindenfelé mondogatják, s egyben

¹ Az *A jó gazda*, az *Egy meghökkent barát*ra és Az *ügyes pesszimista* c. versek a *Jelenkor* 1964. decemberi számában, az 1098. oldalon jelentek meg. Ld. Csorba megjegyzését a levél hátoldalán és a következő levelet!

bíznak is benned, hogy sikerül a nívót tartanod. Nem kis feladat.² Ölel egy görögországi út reményeivel foglalkozó barátod

Takáts Gyula

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg. A levél hátoldalán Csorba Győző írása: „Válasz: 64. nov. 9. A jó gazda, Egy meghökkent baráttra, Az ügyes pesszimista jön. A Minden kitárva c-t visszaküldtem. Cs. Gy.”

² Ld. 87/1.

90. Csorba Győző levele

Pécs, 64. nov. 9.

Kedves Gyulám,

verseid köszönöm. Ugyan kissé késve érkeztek, de azért hármat: A jó gazda, Egy meghökkent baráttra, Az ügyes pesszimista c.-ket sikerült benyomnom a dec.-i számba.¹ A Minden kitárva c.-t köszönettel visszaküldöm.

Jól teszed, hogy már megint új útra készülsz. Mennék én is, de egyelőre különféle nehézségek akadályoznak.

A szerkesztés bizony nem élvezet. Nem is csinálom sokáig.

Öllelek: Győző

Csanádi jegyzeted is a dec.-i számban jön.²

Levél. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író, múzeumigazgató Kaposvár Rippl-Rónai Múzeum. Fejléces levélpapír: Jelenkor Irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztősége Pécs Széchenyi tér 17. Feladó: Jelenkor Irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztősége Pécs Széchenyi tér 17. Csorba Győző.

¹ A *Jelenkor* 1964. decemberi számába.

² Bal margón, az írásképre merőlegesen.

91. Csorba Győző levele

Pécs, 64. nov. 17.

Kedves Gyulám,

mint alszerkesztő (már csak dec. 31-ig) azt a megbízást kaptam a szerkesztőtől, közöljem Veled, hogy Csanádi-cikked – minden igyekezete ellenére – a decemberi számból kimaradt. Viszont a januári számban okvetlenül benne lesz.¹

Hát most közlöm s tanúsíthatom, hogy valóban sok volt az anyag s régóta váró vagy aktualitáshoz kötött kéziratok, amelyeket nem volt lehetséges eltolni.

Amint feljebb jeleztem, én tehát az év végével lelépek, s igyekezni fogok végre írni, s küldeni verseket, ahelyett, hogy nem írok és kapok.²

Három versed természetesen jön a dec.-i számban.

Ölöllek: Győző

Levél. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író, múzeumigazgató Kaposvár Rippl-Rónai Múzeum. Fejléces levélpapír: Jelenkor Irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztősége Pécs Széchenyi tér 17. Feladó: Jelenkor Irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztősége Pécs Széchenyi tér 17. Csorba Győző.

¹ Takáts Gyula: *Csanádi Imre verseiről* = *Jelenkor*. 1965. 1. p. 78. A tanulmány Csanádi Imre *Ördögök szekerén* c. kötetét méltatja.

² *A város oldalában* így emlékezik Csorba: „Amikor [Tüskés] Tibor megkapta a felmondását, visszament egy időre az iskolába tanítani. Velem meg mi történt? Engem megkértek, hogy maradjak Szederkényi Ervinnel, mert ő soha életében nem szerkesztett, nem tudja, mi az. Azt mondtam, hogy jó, rendben van. Még fél évig maradtam. Akkor elküldtem Takács Gyulának, a megyei tanács illetékes osztályvezetőjének egy levelet. Arra hivatkoztam, amire a nagy emberek szoktak, hogy előrehaladott korom és egészségi állapotom miatt kénytelen vagyok nagy köszönettel lemondani a szerkesztői állásomról. Kénytelenek voltak elfogadni, pedig tudták, hogy nem ez az oka. CSI: – Ez 65-ben volt? CSGY: – Igen, 65-ben. Mert Ervin 1964 végén került oda, és ez körülbelül fél évvel azután történt. Múltkor kezembe is került a másolata annak a lemondó levélnek. Takács Gyula viszont az utóbbi tíz-tizenöt évben nagyon rendesen viselkedett velünk.” (p. 186.)

92. Takáts Gyula levele

Kaposvár

29. 1. 66

Kedves Győzőm,

köszönöm figyelmedet, hogy elküldted igen szép meghívódat szerzői estedre.¹ Sajnos, leutazni nem tudok, pedig igazán szerettem volna. Hiszen nemcsak a barátság, de lassan s most már szinte biztos véglegességgel helyzetünk is olyannyira összeköt minket itt a Dunántúlon. Így hát meleg szeretettel kívánok további sok sikert és azt, amelyet még ki nem mondtak e botfúlú világban. Jó egészséget és erőt, családdal együtt a régi szeretettel üdvözl és téged ölel

TGyula

Levél Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár feliratú fejléces levélpapíron. A boríték nincs meg. A levélpapír jobb felső sarkában Takáts Gy. tollrajza: nyíló gyöngyvirág.

¹ A *Séta és meditáció* c. 1965-ben megjelent Csorba kötetet bemutató estről van szó. Az estről Szederkényi Ervin írt a *Dunántúli Napló* február 1.-i számában. (p. 9.)

93. Csorba Győző levele

Pécs, 66. II. 07.

Kedves Gyulám,

nagyon köszönöm meleg soraidat. Semmi aggályod ne legyen, hogy nem tudtál személyesen eljönni. Leveled után úgy éreztem, mintha itt lettél volna.

Az est lezajlott. A visszhangból úgy érzem, valamennyire sikerült. Legalábbis nem hallottam átkozódásokat, ez pedig nagy szó, ha kb. 200-250 ember arra van ítélve, hogy kereken két óra hosszat verseket hallgasson.

Köszönöm még egyszer baráti megnyilatkozásodat és kedves Feleségednek kézcsókomat küldöm, Téged a régi szeretettel ölellek:
Győző

Levél. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író, múzeumigazgató Kaposvár Rippl-Rónai Múzeum Postafiók 70. sz. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

94. Csorba Győző levele

Róma, 1969. júl. 17.

Öllek régi barangolásaink városából Csorba Győző¹

Képeslap. Kézírás. Róma, Musei Capitolini – Omero. Cím: Dr. Takáts Gyula író, múzeumigazgató Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. UNGHERIA

¹ Csorba Győző második római útjáról van szó. Élménybeszámolóját a helyi napilap közölte folytatásokban: *A hét halom városában.* = *Dunántúli Napló.* 1969. okt. 9. p. 2., okt. 10. p. 2., okt. 11. p. 2., okt. 12. p. 2., okt. 14. p. 2.

95. Takáts Gyula levele

69.
10. 14.

Kedves Győzőm,

nagyon köszönöm figyelmedet, hogy „barangolásaink” távolából küldtél egy levapot.

Igen nagy élmény lehetett, hiszen amint mesélted, álmaidban is oly sokszor kísértett... Sajnos, nekem nincsenek ilyen szép és kellemes álmaim... Pedig sokszor gondolok közös sétáinkra: Rómában, Firenzében stb.

T. Gyula

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző író könyvtárigazgató Pécs Megyei Könyvtár Geisler E. u. 8. Feladó: Takáts Gyula Kaposvár Rippl-Rónai Múzeum

96. Takáts Gyula levele

5. 6. 70.

Kedves Győzőm,

nagyon hálásan köszönöm baráti dedikációdát és figyelmedet. „A lélek évszakai”¹ nagyszerű válogatás és remélhetően sok „szakmabelinek” kinyitja majd a szemét. Bár nehéz dolog az irodalom, éppen kritikánk részére. Ld. Élet és Irodalom gügyögését!² Igen-igen sajnálom, hogy nem voltunk otthon... – Hol volt az író-olvasó találkozó? – [*... Olvashatatlan név, P. L.*], vagy a másiknál? Én bizony Kellneréktől³ nem kaptam meghívót... Vasárnap kiállítás-megnyitó lesz a múzeumban és d. u. Somogyjádön lesz Déry bemutató. Sajnos a szívem kegyetlenül gyötör. Se ide, se oda, még Becére se megyek el, hanem, ha lehet, pihenek...

Te is vigyázz és nézessed meg a szívedet. Jó egészséget, a régi barátsággal ölel

TGyula

Levél. Kézírás. A boríték nincs meg.

¹ Csorba válogatott verseinek kötete.

² Kis Pintér Imre kritikája a *Lélek évszakai*ról = *Élet és Irodalom*. 1970. 22. p. 11. = K. P. I.: *Helyzetjelentés*. Bp. : Szépirod. Kiadó, 1979. p. 192-194.

³ Kellner Bernát Béla (1908-1996) az első Állami Díjas könyvtáros, a Somogy Megyei Könyvtár vezetője

97. Takáts Gyula levele

13. 2. 71.

Drága Győzőm,

sok-sok ölelés. Kettősen is!¹ Levél hamarosan megy. Addig is Mindnyájatoknak minden jót, viszont... Kézcsók; ölel szerető barátod

Gyula

Levelezőlap. Ripp-Rónai Múzeum, Kaposvár Tel.: 23-74 fejléccel. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő etc. Pécs Damjanich u. 17.

¹ Takáts Csorba írását köszöni meg itt: *Takáts Gyulának (Jelenkor. 1971. 2. sz. 131-132. p.)*, valamint üdvözlő-köszöntő levelét, amelyik sajnos nincs meg! Ld. következő levelet.

98. Takáts Gyula levele

Kvár

17. 2. 71.

Kedves jó Győzőm,

nem tudom melyiket köszönjem meg szebben és jobban. A Jelenkor nyomdafestékét vagy leveled tintáját,¹ amelyek kristály-értelemmel és szíved melegével szóltak rólam és hozzám. Baráti gesztusod igazi ünnep volt számomra. A sok írás között a hitel és a mű. Fogadd egyre növekvő és Téged és művedet mindig és mindig jobban szerető barátságom tanújeleként e soraimat.

Kedves Családoddal együtt a régi barátsággal köszöntlek és öllelek

Gyula

¹ Sajnos, a levél nincs meg. Ld. előző levelet.

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző író könyvtárigazgató Pécs Damjanich u. 17. 7623. A Somogy Megyei Múzeumok hivatalos borítékjában: Kaposvár Rippl-Rónai tér Telefon: 23-74. Postafiók: 70. A Múzeum fejléce fölött kézírással: Takáts Gyula.

99. Csorba Győző levele

Pécs, 71. VI. 3.

Kedves Gyulám, nagyon köszönöm a „Vitorlást”.¹ Büszke vagyok rá, hogy már „tóparti” számba veszel.² A könyvet még nem tudtam elolvasni: óriási hajrában vagyok a Janusfordítással.³

Kézcsók, ölelés:

Győző

Képeslap. Kézírás. Daumier: Don Quijote. Cím: Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. sz.

¹ *Vitorlás a berken* : [Ifjúsági] regény / ill. Würtz Ádám. – Bp. : Móra Könyvkiadó, 1971. sajnos, a hagyatékban nincs meg.

² Csorbának ekkortájt épült a Balaton északi partján, Révfülöpön a nyaralója.

³ 1972-ben jelent meg a *Janus Pannonius Opera latine et hungarice. - Janus Pannonius munkái latinul és magyarul* c. kötet, melyben Csorba az egyik legtöbbet fordító magyar költő volt. (szerk., utószó és jegyz. V. Kovács Sándor; ford. Áprily Lajos, Csorba Győző stb.; bev. Csorba Győző. – Bp. : Tankönyvkiadó, 1972. 599 p.

100. Csorba Győző levele

Pécs, 1971. okt. 22.

Kedves Gyulám,

nagyon szépen köszönöm új kötetedet. Jó így együtt látni ezeket az írásokat, melyek közül többet már régóta ismerek.¹

¹ *Egy kertre emlékezve : Művek és mesterek között* : [Tanulmányok, esszék.] – Bp. : Szépirodalmi Könyvkiadó, 1971. – 388 p.

Ismét meggyőződtem arról, amit már régóta vallok, hogy t.i. még a tanulmányok írásához sem árt az írni tudás. A Csokonai somogyi emlékeit tárgyaló tanulmányod szinte izgalmas kisregény.²

De azért is köszönöm ezt a könyvet, mert aktivizált a levélírásra, s így lehetőséget adott egy másik üzenetem elmondására is. Arról van szó mindközönségesen, hogy a „Vitorlás a berken”-t augusztus vége felé olvastam el, s oly nagyon-nagyon tetszett, hogy rögtön tollat akartam ragadni, s megírni. Lustaságom és a körülmények végül is megakadályozták. Azóta is furdalt a lelkiismeret. Most aztán ezt a mulasztásomat is pótolom.

Kedves Gyulám, minden udvariaskodás, szépítés nélkül, s nagyon lelkesen, őszintén mondom, hogy igen kevés ennyire szép ifjúsági könyvet olvastam. Nemcsak az utóbbi időben, hanem egész életemben.

Csodálatos világot, atmoszférát, figurákat tudtál teremteni, pontosabban: csodálatosan meg tudtad teremteni őket. Teljes meggyőződéssel vallom, hogy az egyik legszebb, s maradandó magyar ifjúsági regényt teremtetted meg. Forró testvéri szeretettel öllelek érte, és gratulálok hozzá.

Szomorúan hallottam, hogy kedves Feleséged, Ilonka mostanában betegeskedik, Kívánom, hogy sürgősen és véglegesen gyógyuljon meg, s élvezzék együtt a pihenés, Becehegy, a Balaton s egyáltalában az élet örömeit.

Itt nincs különös újság. Gürcölök (de ez nem újság). Túl a Januson³ igazítgatom ismét a tollamat a versekre, de nem könnyű.

Kedves Gyulám, még egyszer köszönet és gratuláció. Ilonkának kézcsókom küldöm, Téged a régi barátság szeretetével öllelek:

Cs. Győző

² „A Magyar Poézis menetele” avagy Csokonai és Berzsenyi harca. Megjelent még *Az igazi poézis keresése* c. kötetben is. (Pécs : Baranya Megyei Könyvtár, 1994. – Pannónia könyvek. – p. 22-44.)

³ Ld. előző levél 3. j.

Levél. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író, múzeumigazgató Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

101. Takáts Gyula levele

72. 4. 2.

Kedves Győzőm,

nagyon örülök kettős kitüntetésednek. A J. A. díj illetén fokozata¹ már rég esedékes volt. A Janus pályázat döntése pedig természetes.² Bár nem mindig követik ezt!

További sok sikert és jó egészséget kívánva öllelek a régi szeretettel. Margitkának kézcsókom, feleségem csókolattja.

Gyula

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó: Takáts Gyula Kaposvár Kovács S. u. 9. 7400

¹ József Attila-díj első fokozata. Beszélgetés a költővel: Hallama Erzsébet: *Művészeti díjak*, 1972. Csorba Győző = *Dunántúli Napló*. 1972. ápr. 2. p. 9.

² A Janus Pannonius évforduló és Janus összes művei teljes kiadásának kapcsán Janus Pannonius művészeti pályázatot írtak ki. A pályázat díjait a Pécsen tartott évfordulós tudományos tanácskozás alkalmával osztották ki. A Janus Pannonius művészeti pályázat első díját Csorba Győző nyerte el, több mint hetven – nagyjából új – Janus fordítás művészi színvonaláért. Fényképes tudósítás az eseményről: *Átadták a Janus Pannonius művészeti pályázat díjait* = *Dunántúli Napló*. 1972. április 2. p. 11.

102. Csorba Győző levele

Pécs, 1972. ápr. 6.

Kedves jó Gyulám,

hálás szívvel köszönöm gratulációdát, azt különösen, hogy érdemesnek is ítélte a díjakra.

Te tudod a legjobban, hogy a vidéken élés ma sem álom. Az ilyen intermezzók egy időre új erőt adnak elviselésére. Persze az igazi erőt inkább az olyan jó barátok szeretete adja, amilyen Te is vagy.

Ilonkának tisztelő kézcsókom küldöm és nejem csókjait, Neked Nejem üdvözlétét és baráti ölelésemet.

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író, költő Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

103. Csorba Győző levele

Pécs, 1973. V. 24.

Kedves jó Gyulám,
hálásan köszönöm a „Sós forrás”-t.

Ismét nagy örömmel olvastam (emlékszel: a szállodában már egyszer elolvastam), különösen nagy örömmel azért, mert amit akkor csak éreztem, de nem tudtam megfogalmazni, az most megvilágosodott előttem.

Azt hiszem, ilyen görög-latin, ilyen csodálatosan tiszta, tágas, derűs, ugyanakkor félelmetesen démonikus kötet még nem született a magyar irodalomban.

Valószínűleg ez az alap-attitűd az oka, hogy olyan magától értetődő természetességgel kapcsolódik a mitikus tematika a maihoz, a klasszikus a Bece-hegyihez.

Nem hiszem, hogy tévednék, ha azt mondom: éppen ilyenek voltak (ilyeneknek kellott lenniük) azok a görögök, akik a görög mitológiát megteremtették.

Csodálatos, ahogy verseidben minden életre kel, mozog, villog, csapong, kavarg, csúszik egymásba a mai szürke realitás síkja a kozmikus és irreális régiókkal.

A görögség (de még a latinság sem!) éppen nem herélt szabályosság, kimértség, hanem élet, élet és élet... mindennekfölött

és mindenekkel egyetemben. Ezt a görögséget találtam én meg kötetedben.¹

Címek felsorolásának nem volna értelme. Mert még valamit: a kötet együtt sokkal többet ad, mint a versek külön-külön. A verseknek szükségük van egymásra, mint ahogy minden ideális organizmusnak a részleteire – részeire, még a legkisebbekre is.

Kedves Gyulám, nyilván Becén vagy már. Sajna, én nem jutok el Révfülöpre, majd talán június közepe felé.

Jó lenne, ha ezen a nyáron sikerülne találkozunk a Tó mellett. –

Köteted még egyszer nagyon köszönöm, Ilonkának kézcsókom küldöm, Téged régi barátságunk változatlan szeretetével ölellek:

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

¹ Csorba több helyen is kiemeli Takáts „görögségét”, a költő becei életvitelének és a görög életérzésnek a hasonlóságát, *Becei görög* címmel verset is ír hozzá: *Becei görög. A hetvenéves Takáts Gyulának, a „Száz nap a hegyen” költőjének = Simeon tűnődése.* Bp. : Magvető, 1983. 45-46. p. Ld. még 125/1 és 131/1

104. Csorba Győző levele

Pécs, 1973. nov. 14.

Kedves Gyulám, nagyon jólesett a vers-ajánlás,¹ méghozzá egy ilyen igen szép és idéző erejű versé.

Most csak így messziről, de 26-án személyesen is megköszönöm.

Kézcsókkal s régi barátságunk változatlanul szerető öleléssel:

Cs. Győző

¹ Takáts Gyula a *Csontváry emlékére* c. versét Csorba Győzőnek ajánlotta = *Jelenkor.* 1973. 11. p. 991-992.

Képeslap. Kézírás. Ferenczy Károly: Október. Cím: Dr. Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9.

105. Takáts Gyula levele

1974. december 17.

Kedves jó Győzőm, igen hálásan köszönöm gyönyörű könyvedet¹ és a meleg baráti dedikációdát. Örülök, ha barátodnak érzel ezen a prérin, ahol azért csináltunk valamit. Maradjunk is azok! Boldog Karácsonyt.

Családoddal együtt ölel T. Gyula

Képeslap, kaposvári anziksz. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő 7624 Pécs Damjanich u. 17. Feladó nincs.

¹ Anabázis

106. Csorba Győző levele

Pécs, 1975. ápr. 6.

Kedves Gyulám, nagy örömmel és régi barátságunk szeretetével gratulálok József A.-díjadhoz. Vigyázz Magadra és dolgozzál tovább jó kedvvel! Kézcsók, ölelés –

Győző

Képeslap. Kézírás. Csontváry Kosztka Tivadar, Holdtölte Taorminában. Cím: Takáts Gyula dr. író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9.

107. Takáts Gyula levele

10. 4. 75.

Kedves Győzőm,

baráti figyelmedet és jókívánságaidat nagyon köszönöm. Te is vigyázz egészségedre, szívedre, hogy még sokáig „csípegethessük” a [...] ¹ a mi „nyakunkban”, ahol annyi a kitűzött [...] ². Kézcsók, ölel

Gyula

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17 7623. Feladó: Takáts Gyula Kaposvár 7400

¹ Olvashatatlan szó.

² Olvashatatlan szó.

108. Csorba Győző levele

Pécs, 1975. május 28.

Kedves Gyulám,

hálásan köszönöm a Száz nap-ot, igen nagy örömmel olvastam, hiszen mióta én is balatoni ember lettem, erősen ismerőssé vált az a vidék és az az atmoszféra.¹

Kötetedben, azt hiszem, nem versek vannak a tájról, a természetéről, az ottani életről, emberekről stb., hanem ők maguk jelennek meg eredeti mivoltukban. Azt a roppant különös tapasztalatot szereztem verseid olvastán, hogy a megfogalmazott szöveg, a szavak egymásutánja egyre kevésbé lett fontos, egyre

¹ A *Száz nap a hegyen* c. Takáts kötetéről van szó. Csorba Révfülöpön vett telket, ott épített nyaralót 1969-1972 között. Kezdetben örömmel járt nyaralni Balatonra, aztán mindjobban kedvét vette a nyaralók növekvő száma, zajossága és a szomszédokkal kialakuló feszült viszony. A nyolcvanas években egyre kevesebbszer járt a nyaralójában, lányai, unokái élvezték ott a nyár örömeit.

átlátszóbbá, észrevétlenebbé vált, s egyre inkább csak a megmutatás, vagy hogy pontosabb legyek: a valóság megjelenni tudásának eszközévé változott. S mindez úgy történt, hogy a szöveg íze, zamata csöppet sem csökkent. Íme, a művészet misztériuma! Bizonyára érted, hogy zavaros és dadogó mondataimban miért lelkendezem.

Megmelegítette szívemet az újratalálkozás a nekem ajánlott Csontváry-verssel, mégpedig a záróvers előkelő helyén.²

Kedves, jó Gyulám, a napokban úgyis találkozunk, akkor majd részletesebben is elmeditálunk a dolgokról.

Ismételt köszönet, kézcsók, ölelés a hűséges jóbaráttól!

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Takáts Gyula dr. író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző 7624 Pécs Damjanich u. 17.

² Csontváry emlékére. Csorba Győzőnek = Száz nap a hegyen. P. 152-153. Megjelent a *Vulkánok, fügefák* (p. 522-523.) és a *Tiszteletadás Csorba Győzőnek* c. kötetekben is. (Pécs : Pannónia könyvek, 1986. p. 120-121.)

109. Takáts Gyula levele

Kvár

8. 12. 75.

Kedves Győzőm,

igen köszönöm figyelmedet, hogy elküldted a Márciust, legkedvesebb verseid gyűjteményét.¹ Mindet jól ismerem és

¹ Lipták Pál (1922-2007) az első Kossuth-díjas könyvtáros (1954), 1952-től a Békéscsabai Megyei Könyvtár igazgatója volt. Vezetése alatt több sorozatban 108 bibliofil kötetet adott ki a Békés Megyei Könyvtár. Csorba *Március* c. kötete a kor kiváló költőit, íróit megszólaltató *Poesis Hungarica* sorozat első 12 kötete között (1. sor) jelent meg. Szerzőnként 250 számozott példányban készült a különleges, nagyalakú könyv, japán technikával. Minden kötetbe az alkotó válogatta legkedvesebb verseit. A sorozatban megjelent Fodor András

nagy örömmel olvastam újra őket. Ezek a percek a legszebbek az életemben, mert bizony én sohasem gondoltam volna – ha tudtam is –, hogy ilyen is lehet, mint amiben én élek október 23.-a óta. Ugyanis Loncikát² akkor minden jelzés nélkül jobb-oldali szélütés érte. Azóta én mindenestül vagyok, reménykedő és reménytelen robotos a házban. Jobb kezét emelni már tudja, csak az ujjai elesettek. Jár, úgy-ahogy jár és én szeretném kihozni a kórházból az ünnepekre. Csak ő is bírja a vendéglőig való elsétálásokat a parkban. Mert én főzni is, egyedül házimunkát is végezni nem tudok és előbb-utóbb a gondos ápolásban fölőrlődöm. Régi és őszi verseimet adogatom le, ez köt az irodalomhoz. Szóval nálunk beütött alaposan az ősz-tél egyszerre.

Köszönöm könyvedet, kézcsókom és Loncika is üdvözlétét küldi, ölellek

Gyula

P. s. Elnézést ezért a panaszkodó levélért, hiszen még rosszabb is lehetne.

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó: Takáts Gyula Kaposvár Kovács S. u. 9. 7400

(A barátság bére; Fodor volt a sorozat szakértő szerkesztője) és Takáts Gyula válogatása is. (*Fogadj be világ; 1. sor, 7. köt.*)

² Loncika: Takáts Gyula első felesége, Szabó Ilona. A *Fodor András és Takáts Gyula levelezése, 1948-1997* c. kötetben (Pécs : Pro Pannonia, 2007) részletesen lehet olvasni a költő feleségének betegségéről, állapotának változásáról, haláláról is.

110. Takáts Gyula levele

975. 12. 12.

Kedves jó Győzőm, köszönöm együttérző soraidat. Ránk férnek. Loncika javul és reménykedünk. Tán 1976 jobb lesz, mint ez a többszörös jégveréses esztendő. Minden jót, mindnyájatoknak! Kézcsók, ölelés, üdvözlét

Gyula

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7624. Feladó: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9. A feladó fölött Takáts Gy. tollrajza: szerencsepatkó, benne körben: B Ú É K. A patkóra átlósan egy fenyőág támaszkodik.

111. Csorba Győző levele

Pécs, 1975. dec. 16.

Kedves Gyulám. Kívánok Loncikának és Neked nagyon szép karácsonyt, békés új évet, bizakodást és egészséget régi barátságunk minden szeretetével, kézcsókkal, öleléssel:

Győző

Képeslap. Kézírás. Pécs, Széchenyi tér. Cím: Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9.

112. Takáts Gyula levele

Levelezőlap. A lap egész írófelületén Takáts Gyula tollrajza: szerencsepatkó, benne körben: B Ú É K. A patkóra átlósan egy fenyőág támaszkodik. A patkó alatt Takáts kézírása: 1976 Takáts Gyula és Lonci. Más írás nincs a lapon. Cím: Dr. Csorba Győző költő és családja Pécs Damjanich u. 17. 7624.

113. Csorba Győző levele

Pécs, 1975. dec. 29.

Nagyon boldog új évet kívánok kézcsókkal és öleléssel, Loncikának külön szeretettel:

Győző

Képeslap. Kézírás. Pécs, Székesegyház. Cím: Dr. Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9.

114. Csorba Győző levele

Pécs, 1976. aug. 20.

Kedves Gyulám, hálásan köszönöm a „Fogadj be világ”-ot. Igen szépre sikerült. (Nem mindegyik füzetéről mondható el).¹ Igen sajnáltuk, hogy nem tudtatok jönni az estre. – Békés, meleg karácsonyt s egészséges, boldog új évet kívánunk Mindkettőtöknek. Loncikának kézcsókom küldöm, Téged szerető barátsággal öllelek:

Győző

Képeslap: Kézírás. Firenze Kilátás a Dómra. Cím: Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9.

¹ Ld. 109/1. j.

115. Csorba Győző levele

Pécs, 1976. okt. 1.

Kedves Gyulám,

tulajdonképpen Klaniczay Tibor¹ kérésére írok. Kétségbe van esve, hogy a Taurinus² további fordítását nem vállalod. Pedig nagyon örülne, ha megtennéd, mert eddigi munkád nagyon-nagyon tetszik neki.

Most tehát én igyekezek rábeszélni a fordításra. Persze ennek ellenére a saját belátásod szerint dönts.

¹ Klaniczay Tibor (1923-1992) irodalomtörténész, a régi magyar irodalom és a filológia tudósa.

² Taurinus István (1480 k.-1591). Egyetlen ismert munkája a *Stauromachia...*(*Paraszi háború*) 1519-ben Bécsben jelent meg, latinul.

Hogy van Loncika? Örömmel hallottam szép javulásáról. Remélem, hamarosan el is felejtí betegségét.

Megvolt-e már a szüret? Révfülöpön nagyon rothadt a szőlő. Nálatok?

Sajnos, ebben a nyárban sem sikerült eljutnunk egymáshoz. Jövőre azonban mindenképpen tűzzük műsorra!

Ha Klaniczaynak írsz (várja válaszat), légy szíves, említsd meg, hogy én is agitáltalak.

Loncikának kézcsókom, Téged a régi baráti szeretettel ölelek:

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

116. Takáts Gyula levele

Kvár, 7. 9. 76.

Kedves Győzőm, köszönöm figyelmeztetésedet. Ép a múlt héten írtam Klaniczaynak¹, hogy vállalom, de csak akkor, ha nyersfordítást kapok. Taurinussal sok idő menne el nekem szótárral fordítgatni. Azonkívül évvégére készülök egy nagyobb (30 év)² válogatással. Ez kb. fele költői dolgaimnak, tehát sok gond lesz a válogatással... Tegnap jöttünk meg Becéről. Loncika jobban van és köszöni érdeklődésedet és jókívánságaidat... Jövőre jó lenne találkozni, csak tudnám, hol keressetek titeket. Én szívesen elmegyek értetek. Kézcsók, ölel

Takáts Gyula

Levelezőlap. Kézírás. A levél aláírása egyben a feladó neve, éppen a levelezőlapnak abba a részébe, a kipontozott vonalra

¹ Klaniczay Tibor

² A 30 év c. sorozat a Magyarország „felszabadításának” 30. évfordulóján indított és 1976-ra is átnyúló sorozat volt, melyet a Magvető és a Szépirodalmi Könyvkiadó adott ki, s amelyben a legjelesebb magyar írók, költők válogatott művei jelentek meg.

került. Cím: Csorba Győző költő 7624 Pécs Damjanich u. 17.
Feladó: Takáts Gyula Kaposvár 7400 Kovács S. u. 9.

117. Takáts Gyula levele

Bece, 976. 9. 12.

Kedves jó Győzőm, még mindig itt Becén vagyunk és készülünk az előszüretre, úgy mint Te, aki már el is küldted a „Kettős hangzat”¹ előszüret-termését. Nagyon örülök neki és olvasgatom „nagy gyönyörűséggel”. Mostanában sokat gondolok Rómára... Sok szeretettel köszöntünk Mindnyájatokat. Loncika csókoltatja Margitot én kézcsókomat küldöm és ölellek

Gyula

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő 7624 Pécs Damjanich u. 17 Feladó: Takáts Gyula 8313 Bgyörök Bece-hegy.

¹ Helyesen: *Kettőshangzat*. Csorba válogatott fordításait tartalmazó kötet. Csorba sokat méltatlankodott azért, mert a rossz szedés miatt a borítón a *Kettőshangzat* cím *Kettős hangzat*-nak volt olvasható, s természetesen sokan így is írták...

118. Takáts Gyula levele

Levelezőlap. A levelezőlap írófelületén Takáts Gyula tollrajza: a bal felső sarokból indulva az óramutatóval egyező irányban, sarkonként egy-egy betű: B Ú É K. A betűket egyenes vonal köti össze, az így létrejött keret belső sarkaiban ugyancsak balról jobbra, a betűk alatt: 1 9 7 7. A keret közepén virágcserepben nyíló ibolyaszerű virág, alatta aláírás: „Takáts Gyula és Lonci” A lapon más írás nincs. Cím: Csorba Győző költő 7624 Pécs Damjanich u. 17. Feladó: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9.

119. Takáts Gyula levele

20. 1. 77.

Kedves Győzőm, nagyon köszönöm az „Észrevételeket”. Alaposan átolvastam. Szívből gratulálok és az egészség mellé további sikereket kívánok. Loncika Margitkát csókoltatja, Téged szeretettel üdvözl, kézcsók, ölel

Gyula

Képeslap. Kézírás. A kép a Prágai Vár panorámaképe. Cím: Csorba Győző író 7624 Pécs Damjanich u. 17. Feladó nincs.

120. Takáts Gyula levele

KEDVES GYOZOE

BOHEMSZKI GYOERGY¹ KEDDEN 25EEN 10 ORAKOR
VAAR A MEGYEI KORHAABAN
TAKAATS GYULA

Távirat 1977. I. 24.-ei dátummal, postai borítékban. A boríték hátoldalán Csorba Győző felsorolása: „Egy kínai könyvtár... Legenda arról... Egy olvasó munkás... Emlékezés A. Máriára” (Brecht versek Csorba fordításában. A borítékon a címek egymás alatt.)

¹ Helyesen Bohenszki György gigei (Somogy m.) születésű orvos, aki akkor a kaposvári Megyei Kórházban dolgozott.

121. Takáts Gyula levele

978. 5. 27.

Kedves Győzőm,

nagy örömmel vettem könyvedet és megindultan is emberi és baráti dedikációd miatt.¹ A szerelem és barátság és a hűség a legnagyobb kincsei az embernek. Bizony, Te hű vagy az eszméhez és a széphez, ezt bizonyítja ez a nagyszerű összegyűjtött verses köteted. Kitűnő ötlet, mint a franciáknál, a szerető barát fülszövege, bár talán jobb lett volna a te [... *három olvas-hatatlan szó. P. L.*] mellett. A képek is megörvendeztetően és megrendítően „lírai” vallomások...

Köszönöm figyelmedet és hasonló változatlan szeretettel öllelek, egyben pedig kézcsókomat is kérem, légy szíves átadni

Gyula

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó: Takáts Gyula Kaposvár Kovács S. u. 9 7400.

¹ *Összegyűjtött versek.* A dedikáció szövege: „Kedves Loncika szellemének és drága jó Gyulámnak változatlan szeretettel ajánlom Győző”

122. Takáts Gyula levele

978. 3. 7.

Kedves jó Győzőm, elnézésedet kérem ezért a zaklatásért. Ezt a levelet J. Zsoli¹ adta át nekem, hogy én biztos ott leszek a Holdbéli csónakos bemutatóján.² Sajnos, átvettem, mert nem

¹ Jékely Zoltán

² Weöres híres mesejátéka. „A pécsi bemutatóra a Pécsi Nemzeti Színház kamaraszínházában 1979. március 9-én került sor. Az előadást Sik Ferenc rendezte, amely Weöres szerint „inkább az eredeti elképzelést követi”. [...] Az előadás kedvéért a régi pécsi „csapat” fogott össze, azok, akikkel a költő a mű

tudtam, hogy összeesik Loncika halálának évfordulójával. Tehát nem utazom; emlétsd meg W. Sanyinak, Amynak³ is, hogy ezért nem megyek és ezért kérlek, adjad át Évának,⁴ aki majd továbbítja az érdekelt Jékely Zsolinak...

Zsoli is bocsánatát kéri, de csak csoda segítségével tudja tán majd megnézni Apóka⁵ és Sanyi művét.

Ha nem tudnád Te átadni, akkor majd átveszem tőled március 13.-án a Jelenkor szeánszon.

Otthon kézsókomat tolmácsoljad, Téged a régi szeretettel öllelek

Gyula

P. s. A küldemény nem titok. Ezért nincs becsomagolva, de fontos. Nézzed meg!

Expressz levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó: Takács Gyula Kaposvár Kovács S. u. 9. 7400

írása idején együtt dolgozott: a zeneszerző Takács Jenővel és a festőművész Martyn Ferencel." (In: Tüskés Tibor: *Weöres Sándor színháza* = <http://www.kortaronline.hu/0308/tuskes.htm> = *Kortárs*. 2003. 8. sz.

³ Károlyi Amy (1909-2003) költőnő, Weöres Sándor felesége.

⁴ Pasteiner Éva, Takács Jenő felesége. Ld. 139/2.

⁵ Takács Jenő beceneve.

123. Csorba Győző levele

Pécs, 1979. július 12-én

Kedves Gyulám,

nagyon hálásan köszönöm szép könyvedet.¹ Örömmel fedeztem föl benne az olasz emlékeket, közös vitézkedéseink meleg színű és hangú idézéseit, a Martyn-, Egry- és Weöres-tanulmányt, ill. portrét, a Kardos Tiborra való emlékekezést s egyebeket. Igen okosan tetted, hogy a kötet végére odaillesz-

¹ *A harmónia keresése* [Tanulmányok, esszék]

tetted Bertha Bulcsu interjút!² Még nem olvastam el min-
dent, de élvezettel válogatok, csemegézem.

Hogy vagy? Sokat dolgozol? Nyilván nemcsak tollal, hanem
metszőollóval s permetezőkannával is. Milyen a szőlőd? A mi-
enk általában nagyon szép.

Hangulatom meglehetősen rossz. Legkisebb lányom egy
hónapja kiköltözött az NSZK-ba. Férjhez ment egy német ta-
nárhoz. Mérhetetlenül hiányzik.³

Nejemmel csak augusztus végén megyünk Révfülöpre, je-
lenleg két idősebb lányom van kint családjával.⁴ Talán sikerül
találkoznunk Veled. Jó lenne végre!

Vigyázz Magadra! Kívánom, hogy jöjjön rendbe életed, s
békében, jóegészségben tudj dolgozni még igen sokáig minden
magyar olvasó örömeire. Változatlan szeretettel öllelek:

Győző

*Levél. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író Balatongyörök Bece-
hegy. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.*

² Bertha Bulcsunak ezekben az években híres interjúsorozata volt a *Jelenkor*-
ban. A kor neves személyiségeit sokszor lírai hangú beszélgetésekben mutatta
be az olvasóknak. Bertha kötetet is állított össze az interjúkból.

³ Zsófia, a legkisebb lány Stuttgartba költözésekor a költő valósággal belebete-
gedett az elszakadásba, verses naplót írt, majdnem napi gyakorisággal (1978.
X. 3.-1979. V. 10-ig), melyben megvallotta szinte szerelmes rajongását lánya
iránt, s halálos retteget a búcsúzástól. (*Visszaszámlálás. Zs.-nak.*) Az V. 10-
ei utolsó napról így ír a költő: „79. VI. 10. Hát megtörtént... meg... pár órája...
ma... / hogy is volt?... lássuk!... kezdené a toll... / de csak az Arany János-i
szavak: / »Nagyon fáj! nem megy!«”

⁴ Csorba Eszter és Csorba Noémi

124. Csorba Győző levele

Pécs, 1980. márc. 22.

Kedves, jó Gyulám,

nagy örömmel vettem kézbe új verseskötetedet, a tartalomra, terjedelemre és külsőnre egyaránt rendkívüli „A semmi árnyéká”-t.

Természetesen már végig is olvastam nagy megrendülések között. Megint igen-igen közel kerültél hozzám (vagy kerültem Hozzád). Jó volt együtt lenni, gyászolni, örülni, nézni, látni Veled.

Különös erővel hatottak rám a Más távlat¹ gyászoló, búcsúzó, vergődő, köszönő szonett-émléksorai. Gyakran éreztem olvasásuk közben a Laurát sirató Petrarca-sonettek magaslati levegőjét, pl. az olyan versekben, mint a „Vad rétegek”, a „Bennük, velem” vagy a „Tört kő”.²

De találtam a kötetben másutt is kedvemre való, igen szép verseket, pl. a „Még ott is élnek”, az „Álomi vers”, az „Egy athéni levélre”, „A freskó zenitjén” c.-ket, hogy csak néhányat említsek.

Természetesen ezúttal is meghatottan olvastam a felejthetetlen ifjúságunkat könnyesen és huncutul idéző gyönyörű köszöntőt 60-ik születésnapomra.³

Gyulám, szívem minden melegével gratulálok új, nagyszerű kötetedhez!

Bár részleteket nem tudok, hallom, hogy megnősültél. Így a jó, helyesen tetted! Kívánom, hogy találjátok meg egymásban az örömet, a békességet, a kölcsönös segítséget. Kedves Felesegednek ismeretlenül is kézcsókom küldöm.

Kötetedhez ismételten gratulálva s elküldését, valamint a baráti ajánlást köszönve, kívánok jó egészséget, nyugodalmas életet, eredményes munkát, s – mert már húsvét is közeledik –

¹ A kötet második ciklusának címe

² Versek a *Más távlat* c. ciklusból.

³ *Emlékek köszöntőbe Csorba Győzőnek*. Ld. még 144/3.

kellemes, szép húsvéti ünnepeket is Mindkettőtöknek, igaz baráti öleléssel:

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

125. Takáts Gyula levele

Kvár, 981. 01. 17.

Kedves Győzőm, elolvastam a Somogy korrektúrájában gyönyörű köszöntő versedet. Igen nagy örömet okozott és boldog vagyok, hogy Te írtad a legszebb verset.¹ Hogy pontos legyek, nem köszöntőt, de Csorba Győző költeményt írtál. Ritka ez a műfaj! Köszönöm. Nagy öröm lenne, ha eljönnél a kaposi estre.² Itt végre kedves barátaink között kibeszélgethetnénk magunkat. Kézcsókomat tolmácsoljad, ölel igaz barátod

T. Gyula

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó: Takáts Gyula Kaposvár Kovács S. u. 9. 7400. A levélpapír hátoldalán egy cím Csorba kézírásával: Ángyán Zsuzsa 7624 Pécs, Szent István tér 15. Tel. 17-429

¹ Becei görög. A hetvenéves Takáts Gyulának, a „Száz nap a hegyen” költőjének = Csorba Győző: *Simeon tünődése*. 45-46. p. Megjelent a *Somogy* 1981. évi 1. számában. Ld. még 103/1 és 131/1.

² A Takáts Gyula születésének 70. évfordulóján rendezett költői est Kaposváron.

126. Takáts Gyula levele

Kedves Győzőm, köszönöm remek könyvedet, mellyel irodalmunkat ajándékoztad meg és külön baráti szívvel nekem

ajánlott költeményedet.¹ Jó erőt, szép verseket kíván igaz barátsággal, kézcsókom tolmácsolásával Gyula és Stefike szeretettel köszönti családotokat...

Képeslap. Kézírás. Datálás nélkül. Sorrend a kötet – az A világ küszöbei 1981. tavaszán jelent meg – és a vers alapján. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7624. A kép: Sümeg. R. K. templom, Maulbertsch „Jézus születése” c. oltárképe.

¹ A kötet: *A világ küszöbei* (1981) A vers címe: *Másik nyelv. Takáts Gyulának.* p. 44-45.

127. Takáts Gyula levele

1981. 11. 20.

Kedves Győzőm, szomorúan vettem észre, hogy a Neked és Tibornak¹ dedikált kis könyvem a Kimondani, aktatáskámban maradt. T. i. az igazgatói irodában volt. Sebj, ha szerdán itt jártok lakásunkon – mert mindig örömmel látlak és Stefi² is –, vagy ha nem értek rá, az előadásotokon [*átadom P. L.*]. Örülök, hogy így találkoztunk egy asztalnál dedikálni két szép kis könyvet.³ Kézcsók, csók, üdvözlét, ölelés

T. Gyula

P. s. Árpádnak⁴ szóltam, 12 órára tervezzék.

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7624.

¹ Tüskés Tibor (1930-) irodalomtörténész, szerkesztő, Takáts és Fodor barátja, a két szerző műveiről sok írása, tanulmánya jelent meg, Csorbáról monográfiát is írt.

² Takáts Gyula második felesége, Horváth Stefánia

³ Takáts Gyula *Kimondani* és Csorba Győző *Ritmus, rend, zene* c. kötetének közös dedikálása.

⁴ Papp Árpád (1937-) költő, műfordító, irodalomtörténész, tanár, a *Fodor András és Takáts Gyula levelezése, 1948-1997* c. kötetben sok szó esik a két levelező Papp Árpádház fűződő viszonyáról.

128. Takáts Gyula levele

982. 01. 14.

Kedves Győzőm, nagyon köszönöm figyelmedet, hogy Filippinyi Éva műsorában részt vettél.¹ Azokat az időket elevenítetted föl, amelyeket én elfeledni sohasem tudok. Szívesen végigjárnám ép oly legényesen, mint akkor, azokat a köveket, utakat. Sajnos, csak az emlékek maradtak, de azok szépek. Kézcsókomat tolmácsoljad. Öllelek a régi szeretettel

T. Gyula

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. Feladó bélyegzővel: TAKÁTS GYULA Kaposvár Kovács-Sebestyén Gy. u. 9. 7400.

¹ Filippinyi Éva, a *Tanít a táj* c. rádióműsor (rádiós sorozat, melyben alkotók beszélgetnek vendégeikkel szülőföldjükről) szerkesztője. A műsorban Csorba Győző, Weöres Sándor és Fodor András beszélgetett a költővel, a költőről. Elhangzott a *Magyar Rádióban* = *Somogy*. 1984. 3. sz. 41-48. p.

129. Csorba Győző levele

Pécs, 1982. III. 15.

Kedves Gyulám,

nagyon szépen köszönöm, hogy elküldted új kötetedet, a „Helyettük szóljál”-t. Izgatott örömmel olvastam, mert benne is megtaláltam a „görög” Takáts Gyulát. Számomra, aki meglehetősen szikár, száraz költészetet csinálok, határozott boldogság olvasni ezeket a képekben, színekben tobzódó verseket. Azt meg valósággal csodálom, hogy képalkotó fantáziád soha, egyetlen pillanatra sem fárad el. S így vagy, ezzel vagy már végképp halhatatlan, mint ahogyan halhatatlan „a szótár nélkül élő világ”, aminek szavakat adsz.

Nyilván ez a helyes út, amin Te jársz. És ez a termékeny. Sokkal inkább mint a meddő elmélkedés az amúgy is megoldhatatlanon.¹

Forró szeretettel gratulálok kötetedhez, s Stefikének kézsókom, Neked meleg ölelésem küldve kívánok Mindkettőtöknek jó egészséget, változatlan baráti szeretettel

Cs. Győző

Levél. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

¹ Csorba idősebb korában sokat beszélt ismerőseinek erről a gondjáról, sokszor fogalmazta meg ezt a fenti levélben is olvasható kérdést.

130. Takáts Gyula levele

982. 06. 06.

Kedves Győzőm,

az említett leveleskönyv elkészült.¹ Kardos² olyan figyelmes volt, hogy a szerkesztőt, Fábri Annát³ a szerződésre leküldte Kaposba.

Ám a szerződésből kiderült, hogy nekem ívenként csak 700 Ft honorárium jár, mert bár megőrző, tulajdonos, jegyzet- és előszóíró én vagyok, de csak válogató.

Ezért Győzőm, arra kérlek, légy szíves, írd alá ezt a nyilatkozatot és küldjed meg címemre. A megbeszélés szerint ha ezt bemutatom, emelik az eddig gépelésre elég honoráriumot, s így némi pénzhez jutok. W. Sanyi, Kiss T⁴, Vas Pista is így csinálta. A többiek? Rég halottak, ezért csak az élőket kérhetem ilyenre.

¹ *Helyét kereső nemzedék: Költők levelei, 1934-1949.*

² Kardos (Kastreiner) György (1918-1985) újságíró, az ÁVH alezredese, a Magvető Könyvkiadó híres-hírhedt igazgatója 1961-től haláláig. A *Helyét kereső nemzedék* is a Magvető Kiadónál jelent meg.

³ Fábri Anna (1945-) irodalomtörténész

⁴ Kiss Tamás (1912-2003) költő, író

Erőt, egészséget, gyógyulást, csók, kézcsók, ölelés, Stefivel együtt

Gyula

P. s. 16 leveled közlöm. Szépek, érdekeselek.⁵

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó bélyegzővel: Takáts Gyula Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. 7400. A borítékon Csorba írása: „A nyilatkozatot visszaküldtem 82. jún. 8-án Cs. Gy.”

⁵ Ld. az első 16 Csorba levelet!

131. Takáts Gyula levele

983. X. 22.

Kedves Győzőm, ragyogó könyvedhez ilyen ragyogó kép illik, amilyen ennek az Egry képnek az eredetije. Egyvégtében olvastam el a Simeon tünődését. Szívből köszönöm ezt az élményt s remélem, már Szekszárdon megölelhetlek. Stefi, és külön én is, köszönjük a dedikációt: szerető barátod a „Becei görög”¹

Gyula

Képeslap. Kézírás. Postára adva: 1983. X. 24. Cím.: Csorba Győző költő 7624 Pécs Damjanich u. 17. A kép: Egry József: Aranykapu.

¹ Ld. 103/1.

Kedves Győzőm,

Földvári rektor¹ írt a május 26.-ai Baráti Kör találkozóról.² Örömmel megyünk Stefivel együtt. Tegnap Román Lászlóné³ keresett telefonon. Sajnos, akkor már „kávé-szalonomban” üldögéltem. Így Stefi rögzítette, hogy megyünk... Levelemben a rektornak említettem, hogy ép 50 éve szereztem bölcsészdoktori diplomát Pécsen. (1934. április) Úgy tudom, hiányos névsorába Grandpierre Emilt is megemlítettem. Ő is akkor doktorált. Disszertációja: A modern olasz regény. Nem tudom, hogy áll Pécsen az egyetem ügye. Másutt szoktak aranydiplomát átadni. Persze nem tudom, a pécsi egyetemen van-e bölcsészkar, vagy tanítóképző van? – 50 év még a Balkán szélén is nagy idő, így hát minden ceremónia nélkül is örülök előre a találkozóznak. Ölel és kézcsókját küldi:

T. Gyula

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó bélyegzővel: Takáts Gyula Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. 7400. A borítékon Csorba írása: "V.: 84. III. 8. (Lev.lap)" [V = válasz. P. L.]

¹ Földvári József (1926-) jogászprofesszor, ebben az időben a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem rektora.

² A pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen és jogelődjén végzetek baráti köréről van szó.

³ Román Lászlóné a Baranya Megyei Könyvtár igazgatója, Csorba jó embernek és jó szakembernek tartotta, a Baranya Megyei Könyvtár igazgatóhelyetteseként dolgozott együtt vele.

133. Csorba Győző levele

Pécs, 1984. már. 7.

Gyulám, sietek írni. Nagyon örülök, örülünk, hogy jöttök. Sőt egy nappal előbbre kérnek, erről a levél megy. Jó lenne, ha tudnátok vállalni. – Aranydiplomád készül. Minden rendben. Emici¹ is érdekelt. Csak jöjjön! Ki tudja, nem ez lesz-e az utolsó alkalom valamennyiünk találkozására.

A pécsiek roppant lelkesek és őszintén szeretnek Titeket. Ez számomra elégtétel is.

Köteted (köteteid?) izgatottan várom. Bertók Lacié tegnap érkezett. Komoly, szép kötet. Laci igen jó költő.²

Más újság nincs. Igyekszem írni és élni. Mindkettő nehezen megy. Pénteken, 9-én d.u. 17.25-kor a Tv-ben, a „Pannon krónika” c. műsorban valamit csinálok.

Stefikének kézcsók, Neked ölelés:

Győző

Postai levelezőlap. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. A levelezőlapra nyomtatva a 75 éves Postás Szimfonikus Zenekar köszöntése látható. Cs. Gy. „körbeírta” a reklámot: „Íme, a Magyar Posta gyalázata, hogy elveszi az embertől a helyet kancsal önreklámozással. Quae religio!? – ahogy Cicero mondaná.” Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

¹ Emici: Kolozsváry Grandpierre Emil beceneve.

² Bertók László (1935-) költő, Csorba Győző barátja, a Csorba Győző bibliográfia összeállítója, Csorba után a város második Kossuth-díjasa. A kötet címe: *Ágakból gyökér*.

Pécs, 84. jún. 8.

Kedves Gyulám,

nagy örömmel és élvezettel olvastam „A rejtett egész”-t. Tehetséged változatlan fényben ragyog verseiben, s megvannak bennük hiánytalanul mindazok az erények, amiket költészetedben kezdettől fogva szeretek, s amiket a „görög”-ség szóval foglalok össze. – Te tudod, hogy miért.

A kötetből különösen megszólító volt számomra a „Más törvény” ciklus. Benne is az első szonettek, aztán a „Kezemből akkor”, a szívszorító „Zord kegyelem” és „Küszöbnek ők vág-nak követ”, De sok szépet találtam a „Freskó” ciklusban is. Itt kiváltképp a történelmi reminiscenciák ragadtak meg.

Kedves Gyulám, kötetedhez egészen melegen gratulálok, s kívánom, hogy még sokáig bírj és tudj írni, mert verseinkre szükség van.

Jó volt találkozoznunk. Félek, hogy ez a csapat nem egyhamar verődik össze megint. Bennem azóta is meghatottság ébred, ha azokra a szép napokra gondolok. Kár, hogy az utolsó este nem adott lehetőséget beszélgetésre, s hogy valósággal el kellett menekülnöm az agresszív „szórakoztató zene” elől. Méghozzá búcsú nélkül. Ezért utólag elnézéseket is kérem, ill. kérjük.¹

Stefikének kézcsókom küldöm, Neked igaz baráti ölelésemet, csatolva hozzájuk Margitka üdvözlését is.

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

¹ Ld. 132. levelet és annak 2. jegyzetét.

135. Csorba Győző levele

Pécs, 1984. VII. 20.

Kedves Gyulám, köszönöm szépen a leveleskönyvet.¹ Igen érdekes olvasmány. Örülök, hogy az én leveleim is belekerültek. Okosan és helyesen tetted, hogy kezdeményezted a könyv kiadását. Fontos dokumentum.

Nyaraltok? Mi még nem voltunk Révfülöpön. Félek a zajtól és a szomszédoktól.

Stefikének kézsók, Téged ölellek: Győző

Képeslap. Kézírás. Derkovits Három nemzedék. Cím: Takáts Gyula író úrnak Balatongyörök Bece hegy 8313

¹ Helyét kereső nemzedék: Költők levelei, 1934-1949.

136. Takáts Gyula levele

985. 04. 03.

Kedves Győzőm, kitüntetésedhez szívből gratulálok.¹ További jó egészséget és sok sikert kívánok. Ölel régi barátod

T. Gyula

Fehér karton lap, borítékban. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Expressz levél. Feladó bélyegzővel: Takáts Gyula Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. 7400. A borítékon Csorba írása: „+ 85. IV. 5. 48.” (A sorszám a lapnak Csorba Kossuth-díjához érkezett gratulációk közt elfoglalt helyét jelöli. A + jel = megköszöntem. P. L.)

¹ Csorba Győző 1985. április 4-én kapott Kossuth-díjat.

137. Csorba Győző levele

Pécs, 1985. ápr. 5.

Kedves Gyulám,

hálásan köszönöm a gratulációdát. Örömöm – hidd el – nagyobb lett volna, ha mindketten ott lehettünk volna a díjazottak között.¹

Sajnálom, hogy Kaposváron nem találkoztunk, szép volt az újgörög est.

Szép húsvétot kívánva Stefikének kézcsókom küldöm. Téged változatlan szeretettel ölellek:

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író úrnak Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

¹ Csorba nehezen viselte az ilyenkor mindig előkerülő irigy és rosszmájú társak megjegyzéseit, például Fodor András viselkedése is nagyon bántotta. (Ld. *Fodor András és Takáts Gyula levelezése, 1948-1997*. Pécs : Pro Pannonia, 2007. 432. levél.)

138. Takáts Gyula levele

985. 09. 13.

Kedves Győzőm, a távirat kiegészítése ez. Takács Jenő írt, hogy benéznének Kaposvárra, de már Becén vagyunk június óta. Ráadásul előszüret lesz akkor. Hiába hív telefonon. Viszont ha erre mennek haza, ha a kis cellában szállást nem is adhatunk*, de szép időben gyönyörű innen és nagyon örülnék a találkozásnak. Szegény Jenőék elfelejtették, hogy szeptember adja a legtöbb dolgot a szőlősgazdának. Egész nyár szabad volt. Nagyon köszönöm figyelmedet. Jó erőt, egészséget, mindnyájatokat ölel

Gyula

*Fizetővendég szállást Győrökben szívesen!

Levelezőlap. Kézírás. Expressz! A levelezőlapon „Százötven éve született Hermann Ottó” felülbélyegzés található. Cím: Csorba Győző író Pécs Damjanich u. 17. 7626. [Téves irányítószám! P. L.J. Csillagozás és lapalji betoldás a kéziraton!

139. Takáts Gyula levele

Bece, 985. 09. 15.

Kedves Győzőm, alig hogy elküldtem exp. levlapomat, beá-lított hozzánk a napszámosunk, hogy csak 20.-án ér rá a pince és a szüret előkészítésére. Ez egész napos munka, s mivel ember nincs, el nem utasíthattam a dátumot. Ezért kérlek, közöljed, vagy mutassad meg leveletem.¹ Tehát ha Győrökben foglalnék is szobát, velük nem lehetek, mert dolgoznom kell. Igen sajnálom, hogy így alakult, hiszen szerettem volna Évával,² Jenővel elbeszélgetni.

A szeptember bizonytalan a szőlősgazdánál. Sokszor azonnal kell intézkedni. Az idő és a munkaerő alakítja a teendőket, szabja meg a feladatokat. Szomorú-szép passzió a borászat. 19 éves korom óta hódolok neki. Fele áron 2x annyi bort vehetnék magamnak.

Nagyon sokszor ölelem Jenőéket és kérem elnézésüket. Június-július-augusztus hónapokban mindig rendelkezésükre állunk.

Kérlek, Te se haragudjál, hogy zaklatlak ezzel a futári feladattal, de mit tegyek? Jenő adta levlapján ezt a tippet.

Mindenkit szeretettel ölelek:

Gyula

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó: Takáts Gyula Balatongyörök-Becehegy 8313.

¹ Takács Jenőnek.

² Pasteiner Éva, Takács Jenő felesége (Jékely Zoltán első felesége volt)

140. Takáts Gyula levele

Bece, 985. 10. 21.

Kedves Győzőm, most kaptam kerülővel irodalmi estedre a meghívót. Sajnos nem lehetek ott, mert a szülő, a szüret még mindig ideköt. Nagyon szerettem volna veled találkozni. Takács Jenőékkel is így voltam. Ráadásul még Becén is elkerültük egymást. Sok sikert és baráti öleléssel köszöntelek benneket:

T. Gyula

Képeslap. Kézírás. Cím: Csorba Győző író Pécs Damjanich u. 17. 7624. A kép: Balatongyörök, szépkilátó.

141. Csorba Győző levele

Pécs, 1986. jan. 15.

Kedves Gyulám,

köszönöm szépen a „Tükrök szava – betűk arca”-t.

Kicsit kések vele, mert közben átestem egy műtéten, s csak most kezdek magamhoz térni.¹

Könyvedet eddig csupán ízlelgettem, de már ebből is úgy látom, hogy igen érdekes olvasmány lesz. Örülök, hogy itáliai

¹ Csorba nagyalakú keményfedeles füzetekbe írta a verseit. Ezek a füzetek verses naplóként is olvashatók. Műtétje után ezt írta a versesfüzetbe: „85. dec. 5-19. Ideg- és elmeklinika. Dec. 11-én műtét, Aorta carotis interna-szűkület (dr. Stefanics János)” A műtét során rövid időre megállt a költő szíve. Az orvosok újraélesztették. dr. Stefanics János az operáló orvos. A költő több verset is írt erről az esetről: *Meleg tenyérben = Hátrahagyott versek.* p. 337 = *Vigilia.* 1986. 12. p. 924.; *[Itt voltam-e még...?] = Hátrahagyott versek.* p. 338. = *Tiszatáj.* 2000. 9. p. 13.; *[Aludtam s késekkel kutattak...] = Hátrahagyott versek.* p. 336. = *Jelenkor.* 2000. 7-8. p. 767. A műtét után Csorba már soha többé nem nyerte vissza fizikai erejét. Ld. következő leveleket.

emlékezés is van benne. A könyvhöz nagy szeretettel gratulálok. Jó, hogy megjelent.

S minthogy közeledik 75. születésnapod, engedd meg, hogy ebből a nevezetes alkalomból minden szépet és jót kívánjak. Főként és mindenekelőtt azt, hogy még sokáig élj és dolgozhass mindannyiunk hasznára és örömére.

Stefikének kézcsókom küldöm, Téged a régi baráti szeretettel öllelek:

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Dr. Takáts Gyula író úrnak Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

142. Csorba Győző levele

Pécs, 1986. jún. 5.

Kedves Gyula,

ne haragudjál, hogy személyesen nem köszöntem meg a dedikált reprint *Vízitükört*.¹ Nagyon szépen sikerült, s bár nekem az első kiadás is megvan, ez az új – megtelve 30 év közös emlékeivel – talán még inkább megrendítette a szívemet.

Örülök, hogy találkozhattunk – ki tudja, hány alkalmunk lehet még rá.

Közérzetem (nemcsak pszichikai) változatlanul igen rossz, ezért nem maradtam tovább Veletek, pedig szerettem volna.

Stefikének kézcsókom küldöm, Téged régi barátságunk szeretetével – abban a hitben, hogy jól érezted magad itt Pécsen – öllelek:

Győző

¹ Egry József-Takáts Gyula: *Vízitükör* (Pécs : Dunántúli Magvető, 1955.) reprint kiadása. Ld. 58/7.

*Postai levelezőlap. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író úrnak
Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs
Damjanich u. 17.*

143. Csorba Győző levele

Pécs, 1986. júl. 4.

Kedves Gyulám, hálásan köszönöm összegyűjtött verseid első kötetét. Imponáló gyűjtemény. S ha még hozzászámítom, hogy követi egy bizonyára hasonló terjedelmű második kötet, akkor azt kell mondanom, imponáló költői életmű.¹

Persze ismertem már ezeket a verseket, de nem emlékeztem mindegyikre. Most örömmel fedeztem föl jó néhányat újra.

Örültem, hogy találkoztunk, viszont sajnáltam, hogy nem tudtunk többet beszélgetni. Sajnos, a Jelenkorból is korán el kellett jönnöm, mert elég bizonytalanul éreztem magam. Sajnos, az is, hogy még mindig gyöngé vagyok. Szellemileg is. Pedig közelgő születésnapomra mindenholnan kérnek tőlem kéziratot.

Stefikének kézcsókom küldöm, Téged – ismételten megköszönve köteted és gratulálva hozzá – a régi barátság szeretetével öllelek:

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író úrnak áthúzza Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. B. Győrök Bece hegy 8313 Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

¹ Az 1. köt.: *Felhők Árkádiából* : Összegyűjtött versek, 1930-1967. – Bp. Szépirod. Könyvk., 1986. – 2. köt.: *Más távlat* : Összegyűjtött versek, 1967-1983. – Bp. : Szépirod Könyvk, 1987.

144. Csorba Győző levele

Pécs, 1987. júl. 11.

Kedves Gyulám,

hálás köszönet a „Más távlat”-ért. Jó, hogy így 83-ig kiteljesedett verseid gyűjteménye.¹

A kötetnek többféle okból örülök. Azért is, mert benne van a „Száz nap a hegyen”, és benne „A semmi árnyéka” – kedvenceim. S a nekem ajánlott versek is.² Bár változatlanul úgy emlékszem, hogy Assisiben a barát Téged támadott meg.³ Viszont Szicíliában engem üdvözölt valóban a hatalmas matróz.⁴

Nagyon elszomorít szegény Vészi Endre váratlan halála, hiszen még Szederkényi E-t is gyászolom, Kálnoky L.-t is.⁵

¹ Ld. előző levél 1. j.

² Csontváry emlékére. *Csorba Győzőnek = Vulkánok, fügefák.* 1978. p. 522-523. = *Tiszteletadás Csorba Győzőnek.* – Pécs : Pannónia Könyvek, 1986. – p. 120-121 = *Más távlat.* p. 114-115.; *Emlékek, köszöntőbe Csorba Győzőnek = Jelenkor.* 1976. 11. p. 969-972. = *A semmi árnyéka.* p. 222-227. = *Más távlat.* p. 238-242.

³ Csorba több helyen és több alkalommal is úgy emlékezett, hogy a „nem éppen szent” barát Takáts Gyulát szemelte ki magának. Takáts Gyula szerint viszont a barátnak Csorba tetszett, őt támadta meg. Takáts így írja le a történetet az *Emlékek, köszöntőbe Csorba Győzőnek* c. versben: „És Assisiben, a nem éppen szent, / a buzeráns barát szeme / megakadt rajtad... Emlékszel-e?... / És átölelt, s a a csók, hiába mondta, / tudtuk, nem a magyarnak szólt, / neked... Pirulsz? ... Nevetsz?!... / De tempora mutantur és benne/ Ferenc utódja is, e szent...” A teljes verset ld. a kötet végén.

⁴ Csorba itt csak finoman jelzi, amit Takáts pontosan leír az idézett versben: Messinában Csorba szinte futott a Tirrén-tenger felé, hogy belenyújtsa kezét a habokba, ám a hús víz helyett csak „egy hatalmas matróz ürülék...” került útjába.

⁵ Csorbát minden költő- és művésztársa, rokona, barátja – sokszor még idegenek – halála is megrázta. Vészi Endrét (Vészi Csorbával egyidős volt, ő is 1916-ban született), Szederkényi Ervint és Kálnoky Lászlót is verssel búcsúztatja : *Vészi Endre meghalt 1987. július 9-én* [Vers] = *Szemközt vele.* p. 83.; *Egy verseskönyvvel kezemben.* Kálnoky László halálára. = *Jelenkor.* 1985. 10. p. 895-896. = *A szavak bolyhai.* p. 79-81. – *Mikor először értesültem arról, hogy Szederkényi Ervin gyógyíthatatlan.* = *Jelenkor.* 1987. 6. p. 481-482. = *A szavak bolyhai.* p. 82-83.

Irigyeltelek francia utadért, szívesen lettem volna Veled.
Még melegítik szívemet a római hónapok.

Vigyázz nagyon Magadra!

Stefikének kézcsókom, Téged változatlan baráti szeretettel
ölelek.

Én, sajna, elég gyöngén vagyok.

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író úrnak áthúzva Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9., utána B.Györök Bece-hegy 8313. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

145. Takáts Gyula levele

988. 06. 03.

Kedves Győzőm, Stefi nevében is nagyon köszönöm A szavak bolyhait és dedikációdát. Verseidet jól ismerem és nagyon szeretem magvas szépségüket. Különösen tetszett Gyorsinterjúd!¹ Szeretettel ölelünk benneteket minden jót kívánva

T. Gyula

Levél. Kézírás. A levélpapír bal felső sarkában fejléc bélyegzővel: TAKÁTS GYULA. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó bélyegzővel: Takáts Gyula Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. 7400

¹ A Dialógus c. Az ötvenéves Vigiliának alcímű „párbeszédes” versről lehet szó.

146. Csorba Győző levele

Pécs, 1989. március 31.

Kedves Gyulám,

örömmel hallottam Bertók Lacitól, hogy jól vagy. Fiatal és tetterős. Ezt egyébként verseidből és irodalmi-közéleti tevékenységedből is látom.

Sajnos, én nem mondhatom el ugyanezt magamról. Nyilván keringési zavarok miatt szinte állandóan szédülök, s lábaim mintha nem akarnának hordani. Olykor annyira legyengülnek, hogy úgy érzem, tüstént leroskadok. Ez roppant gyámoltalanná tett. Egymagamban alig merek közlekedni. Vonatra vagy másfajta járműre messzebbi utazás céljából meg pláne nincs bátorságom.

A kezem is gyakran remeg, ezért voltam kénytelen ezt a levelet sem saját kezűleg megírni.

No de nem is ezért írok. Támogatásodat szeretném kérni egy régi-régi könyvtári kolleganóm kislányának bejutásához a kaposvári Felsőfokú Tanítóképzőbe.¹ Nyilván ott is van szavad. S errefelé az a hír járja, hogy némi protekció nélkül meglehetősen nehéz az említett helyre bekerülni. Még jobb tanulmányi eredménynél is. A kislány ugyanis 4 és 5 között áll az osztályzatban, és nagyon-nagyon szeretne a pedagógus pályára lépni. Úgy hallottam, hogy már április 5-6 felé lesz is fölvétel (ének, zene).

Kolléganóm már a könyvtárban dolgozott, amikor a kislány született. Neki magának nehéz sorsa volt, zavaros körülmények között nevelődött. A könyvtárban tette le az érettségit is, levelezőként. Férje egy nagyon derék dolgozó ember (félértelmiségi). Úgy látszik, hogy a szülők – főként kolléganóm – meg akarja adni a saját gyermekének azt, amit ő nem kaphatott meg a saját szüleitől.

¹ Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola

Ha Neked egyszerűbb, kérem válaszodat az én címemre. Hetenként egy napra ugyanis még bemegyek a könyvtárba, s továbbítani tudom kolléganőmnek üzenetedet.

Azért bátorkodtalak zavarni, mert egyszer elmesélted, hogy naponta fogadóórát tartasz, s a Hozzád fordulóknak igyekszel segíteni. Kérlek, fogd föl ezt a levelemet is egy ügyfeled jelentkezésének.

Hogy van Stefike? Tisztelő kézcsókom küldöm neki. Téged pedig – megköszönve szívességedet – a régi baráti szeretettel öllelek:

Győző

A kislány adatai: Kovács Andrea, szül.: Pécs, 1971. I. 22. anyja neve: Bódis Piroska, aki a Bm.-i Könyvtár gazdasági osztályvezetője; apja: Kovács István műsz. vezető; Andrea a pécsi Janus Pannonius Gimnázium tanulója, lakásuk: Pécs, Melinda u. 29.; Andrea az iskola kórusának tagja, rendszeresen szerepel a kórusban, jó eredménnyel.

Levél. Gépírás. Cím: Takáts Gyula költő Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. sz. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

147. Csorba Győző levele

Pécs, 89. ápr. 3.

Kedves Gyulám,

most kézzel írok, ne haragudjál, ha itt-ott elcsúszik a kezem.

Levelem keresztezte nagyon szép, új, gazdag verseskönyvedet.¹ Nem tudtam megállni, hogy egyvégtében el ne olvassam. Megtörtént, igaz örömet találtam benne. Főként bölcs és alighanem egyetlen lehetséges öregkori emberi életszemléletedet

¹ *Kövil az idő: Új versek.*

és magatartásodat irigylem és helyeslem. Sajnos, én erre képtelen vagyok.

A kötetben hozzám legközelebb a „Szonettek a folyón túlra” – ciklus áll. Színes, sokoldalú, remekül megcsinált versek.

A Csu-Fu költemények főként eredetiségükkel leptek meg. A többi inkább a megszokott és megszeretett Takáts Gyula. Köztük gyakorta csúcsok. Csak példának: „Valótlan égbe fészkel”, „És köztünk ott ragyog”.

Pár sajtóhiba: 46. l. Yeats (Az ajánlásban „J”); 25. l. 3. str. 4. sor: „amelyet” és nem „emleget”; 45. l. 1. str. 3. „Suhog a voltak” (??) 21. l. 1. str. 3. sor: „Az örültet” nyilván „Az örület”.

Különben igen meleg szívvel gratulálok és ölellek. Légy még sokáig ilyen termékeny.

Stefikének kézcsókom:

Győző

Előző levelem kérését megismételem, és fáradságodat köszönöm. Gy.²

Levél. Kézírás. Cím.: Takáts Gyula író úrnak Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. sz. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

² Az írásképre merőlegesen, a margón.

148. Takáts Gyula levele

989. 04. 06.

Kedves Győzőm, szomorúan olvastam soraidat egészségedről. Sajnos mindnyájunkra lassan rájár a rúd. Bertók Lacinak én is tudtam volna kiegészítő mondatokat szólni egészségedről. Én is vesződöm, hol a szívemmel, hol a szememmel. De inkább gondoljunk a szépre és a jóra.

Kovács Andrea ügye rendben lesz. Most csak alkalmassági vizsga van. Javasolni fogják.

Új verseskötetemet (Kövil az idő) a múlt héten föladtattam címedre. Szeretettel ölel és köszönt benneteket régi barátod

T. Gyula

Stefike külön is köszönt mindkettőtöket. Csók, ölelés! –

Levél. Kézírás. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó bélyegzővel: Takáts Gyula Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. 7400

149. Csorba Győző levele

Pécs, 90. ápr. 18.

Kedves Gyulám,

hálásan köszönöm nagyon szép kötetedet.¹ Szomorú gyönyörűséggel olvastam, természetesen azonnal. Különösképpen a 48. lapon szereplő „Bennük, velem” és az ezt követő szonettek kerültek közel hozzám. Szonettjeidben remekül társul a búcsú szomorúsága s a folyton jelenlévő természeti környezet.

Kissé irigyellek (úgy emlékszem, erre már régen is utaltam) imponáló termékenységedért. A legapróbb élmény is ceruzát ad a kezedbe. Ez teszi annyira változatossá, színessé új kötetedet is, melynek pompás cím-választásáról még nem is írtam.

Valamit hallottam Stefike betegségről. Remélem, hogy vakhír volt, ha nem, akkor pedig már túl vagytok rajta.

Én változatlanul nyüglődöm. Nemrég átestem egy roppant kellemetlen aranyér-műtéten, gyöngé és szédülős vagyok. –

A köteted ismételten köszönöm, gratulálok hozzá, s öllelek érte Margitkával együtt.

Stefikének kézcsókom küldöm. – Változatlan barátsággal:²

Győző

Levél. Kézírás. Cím: Takáts Gyula író úrnak Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs, Damjanich u. 17.

¹ Szonettek a Styxen túlra

² Az írásképre merőlegesen, a margón.

FELADÓ
Kiszámlázott
Létezés = Szabványos OP 4. B.
7-99

LEVELEZŐLAP

Csörbe György és
Lőteő
Pécs
Demjénich utca 17

7624

991.03.26

Kedves György, nagyon köszönöm
a gratulációkat és jókívánatokat. Mindent Stefi me-
nében is megvalósítottam, aki, ahogy
írtad, bizony végig nézem. Igaz
elfáradtam, mert hiszt sok volt
az egyházi élet "leplelt" része. De
nem is tölteszünk. Nekem is mi-
ndez jókat, megvárunk sok más-
sággal, sokkal Stefi-től - Ölelünk
J. Gyula

150. Takáts Gyula levele

991. 02. 28.

Kedves Győzőm, leveled, melyet Csuhai István¹ felolvasott 80. évfordulóm alkalmából, nagyon megindított. Először, mert váratlanul ért, azután pedig úgy megrohantak barátságunk emlékei, hogy azóta is hatásuk alatt vagyok. Ritka az ilyen gesztus ebben a szikkadó és egyre durvább világban. Ezért aztán ide tettem soraidat az asztalomra figyelmeztetőnek. Igen, ilyennek kellene lenni, hogy ünnepek legyenek hétköznapjaink és tetteink és mondataink. Örülök, hogy barátodnak mondasz, s hogy érezhetem soraidból azt a szeretetet, amelyik egyedül teheti széppé az embert. Öllelek családdoddal együtt a régi szeretettel

Gyula

Levél. Kézírás. A levélpapír bal felső sarkában „TAKÁTS GYULA” feliratú bélyegző. A boríték nincs meg.

¹ Csuhai István (1961-) irodalomtörténész, volt a *Jelenkor* szerkesztője is, ő volt a *Város oldalában* c. beszélgető kötet szerkesztője és Csorba beszélgetőtársa-kérdezője.

151. Takáts Gyula levele

991. 03. 26

Kedves Győzőm, nagyon köszönöm gratulációdát és jókívánságaidat. Mindezt Stefi nevében is mondhatom, aki, ahogy írtad, bizony vigyáz rám. Igen elfáradtam, mert kicsit sok volt az egymásutáni „szereplések”-ből.¹ De ezen is túlestünk. Neked is minden jókat, Margitkának sok kézcsókkal, – csókkal Stefítől – ölelünk

T. Gyula

¹ A költő 80. születésnapja körüli szereplések sokaságáról van szó.

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Csorba Győző úr költő Pécs Damjanich u. 17. 7624. Feladó bélyegzővel: TAKÁTS GYULA Kaposvár Kovács-Sebestyén Gy. u. 9. 7400. A feladó alatt Takáts Gyula rajza: hármashalom a kettőskereszttel, a kettőskeresztből kis levelek állnak ki, a kettőskereszt tetején pedig virág nyílik. A három halomban nagybetűk: a baloldaliban K, a középsőben, egymás alatt H és Ü, a jobboldaliban K. (Kellemes Húsvéti Ünnepeket Kívánunk)

152. Takáts Gyula levele

991. 10. 19.

Kedves-jó Győzőm, hétfőn érkeztünk vissza 4 hónap után Kaposba. És ott várt A város oldalában könyved,¹ amelyet Stefiel föl váltva olvastunk végig vagy össze. Stefi boldog volt, hogy annyi adatot közöltél vele is csekélységemről. Magam örömmel és szomorúsággal idéztem az elsuhanó időt. A Dunatájban is olvastam emlékezéseidet Itáliáról.² Örülök, könyvednek, kézcsók és öleléssel kíván minden jót

T. Gyula.

Levelezőlap. Kézírás. Cím: Csorba Győző úr költő Pécs Damjanich u. 17. 7624. Feladó bélyegzővel: TAKÁTS GYULA Kaposvár Kovács-Sebestyén Gy. u. 9. 7400

¹ Ld. 150. levél 1. j.

² Csiszár Mirella: *Interjú Csorba Győzővel az 1948-ban, a római Magyar Akadémián töltött hónapokról = Dunatáj.* 1991. 2-3. p. 25-32.

153. Takáts Gyula levele

991. nov. 21.

Kedves Győzőm, a születésnapod alkalmából régi barátságunk szeretetével kívánok egészséget és sok sikert irodalmunk és mindnyájunk örömére.

Levél. Kézírás. Az írás fölött Takáts Gyula vonalas rajza: egy szál magasra nyúlt margaréta-szerű virág cserépben, a cserépben látszik a virág szára és gyökere, a virág szárának egyik oldalán 7-es a másik oldalán 5-ös szám, utalva Csorba születésének évfordulójára. A levélpapír bal felső sarkában „TAKÁTS GYULA” feliratú bélyegző. Cím: Csorba Győző költő Pécs Damjanich u. 17. 7623. Feladó bélyegzővel: Takáts Gyula Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. 7400

154. Csorba Győző levele

Pécs, 1991. december 6.

Kedves Gyulám,

nagyon meleg szívvel köszönöm emlékezésedet a Jelenkorban, s a „virágos” köszöntő leveleteket.

A Jelenkorban megjelent írásodból világossá vált előttem, hogy sokkal jobban ismertél meg és ismersz, mint gondoltam.¹ Minthogy megfigyelő képességed révén tudsz – és ezt is csak most értettem meg igazán – olyan valóban élő figurákat rajzolni prózai írásaidban is, mint amiket mindig boldogan olvastam és – megvallom – irigyeltem Tőled.

Amit a Jelenkorban írtál, az sokkal több, mint egyszerű köszöntő. Én finom tollal megírt szépirodalmi igényű és szintű prózának tartom. És hozzáteszem még azt is, hogy vén fejemmel eszköztelenül segítesz magamat az eddiginél jobban megismerni.

Különben gyengének érzem magam. Alig tudok fekvő vagy ülő helyzetből talpra állni és megindulni. Nyilván ezzel kap-

¹ Egy köszöntő-vers folytatása Csorba Győzőnek = Jelenkor. 1991. 11. p. 886-889.

csolatos az is, hogy a kezem annyira remeg. Ezért nem merek kézzel belefogni egy kicsit is hosszabb szövegbe.

Szegény Tatay Sanyi halála nagyon megrendített. Bár Bertók Laci soványnak látta, de egyébként mozgékornak és frissnek írta le. Tett azonban egy Tóled hallott megjegyzést is, ami szerint már gyógyíthatatlan állapotban van. Hát elmegyünk... Egyikünk előbb, másikunk később.

Az mindig fölvidámít, amikor Rólad azt hallom, hogy az évek szinte semmit nem változtatnak Rajtad.

Nálunk a családban különös baj nincs, én vagyok a legnyavalyásabb.

Közeledik a karácsony és az újév. Erősen földéződik bennem a 47/48-as év, s ha a test erőtlen, a lélek vissza is tud várásolni a papoknál, majd az Aventinuson² töltött órákra.

Kedves Gyulám, ismételten köszönöm jókívánságokat. Vigyázz nagyon Magadra, s Stefikét pedig arra kérem, hogy ezután is őrizzen olyan gonddal, mint eddig tette, hogy még sokáig képes légy nagyon szép verseiddel és egyéb írásoddal gazdagítani ezt a szerencsétlen, nyomorult népet.

Öleléssel és kézcsókkal:

Győző

Levél. Gépírás. Cím: Takáts Gyula író Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: Csorba Győző Pécs Damjanich u. 17.

² Róma „hét dombjának” egyike.

155. Takáts Gyula levele

Jó egészséget kívánva sok szeretettel köszöntünk Takács Gyula

Dísztvírat. Datálás hiányzik! A feladó neve helyesen: Takáts Gyula. Cím: Csorba Győző Damjanich u. 17 Pécs. Feladó: Kaposvár 5407 8 21 1826.

UTÓSZÓ

A CSORBA HAGYATÉK FELDOLGOZÁSA, A LEVELEZÉSKÖTETEK ÉS A CSORBA-TAKÁTS LEVELEZÉS

A HAGYATÉK ÉS A BARÁTOK

Csorba Győző barátai, tisztelői már a költő életének utolsó éveiben megkezdtek a „leletmentést”, az életmű feldolgozását és a költő emlékeinek feljegyzését. Mondhatnánk, Csorba „utó-élete” már életében elkezdődött, néha egészen különös körülmények között. Mikor egy-egy új kötet megjelenik hagyatékából, mindig eszembe jutnak ezek a régebbi, némi képzavarral élve, „félíg posztumusz” könyvek.

Elsőként ezek közül az *A város oldalában* c. beszélgetéskötete jelent meg 1991-ben. (Ld. 152. levelet.) Csuhai István értő és figyelmes beszélgetőtárs volt, aki az életművet-élettörténetet már a beszélgetés előtt alaposan feldolgozva igazán ügyesen bogozgatta a költői emlékezet fonálát. Biztos vagyok abban, hogy irodalomtörténészek, helytörténészek, nem hagyhatják figyelmen kívül a kötetet. Azt is mondhatjuk, ez a kötet lett Csorba „oral history”-ja...

Az életművet feltáró kötetek sorában 1993-ban a *második* Bertók Lászlónak, az azóta már szintén Kossuth-díjas barát-nak és költőtársnak, nem utolsósorban kitűnő könyvtárosnak a *Csorba Győző* c. bibliográfiája volt, amely 1398 tételével Csorba életének eseményeit, a Csorba műveket és a Csorbáról szóló irodalom egészét tárta fel példamutató alaposággal, precizitással.

Harmadikként, Fekete Gyulának, az *Örökségünk* sorozat „kitalálójának”, szerkesztőjének kérésére maga a költő állította össze a *Kétféle idő* c. válogatott verseskötetét, amely 1995-ben jelent meg. Csorbát, amikor a kötet verseit válogatta, 1994 őszén, Harkányban kezelték, bízva abban, hogy a gyógy-

víz és a gyógyító kezek segítenek valamit a már majdnem teljesen béna testen. *Összegyűjtött verseinek* kötete állandóan ott volt a kórházi éjjeliszekrényén, én pedig minden nap másik kötetét vittem utána Pécsről, megjelenésük sorrendjében. Aztán olvastam neki a címeteket, ő pedig bólintott: „ezt vedd föl...”, „azt hagyd...” Előfordult, hogy megkért: olvassak bele a versebe, csak aztán döntött, kerüljön-e be a kötetbe? Így szó szerint igaz lett a kolofon szövege: „Az **ÖRÖKSÉGÜNK** könyvsorozat – összeálló életművükből személyesen válogató írók, költők szellemi hagyatkozása utókoruknak...” Fénymásoltam a Csorba által kiválasztott verseket, postáztam Fekete Gyulának, elkészült a kötet. Aki olvassa, nem is képzelheti a nyomasztó körülményeket, melyek között kialakult a közlendő versek sora. A költő halála előtt fél évvel kapta meg az első példányokat a kötetből. A test bénán pihent az ágyon, amelyik addig íróasztala is volt – Csorba mindig az ágyán írt, bal kézzel, jobb keze csonkján támaszkodva –, de az elme a halál pillanatáig tiszta maradt. A költő szeme fölcsillant, amikor meglátta a *Kétféle idő*-t, de hamar megtört a fény: a fájdalom elnyomott minden más érzést.

Aztán *negyedikként* következett a *Csikorgó* c. kötet, Csorba addig még ki nem adott új és az „asztalfiókban maradt” régebbi verseiből. Bertók László neve szerényen, szerkesztőként jelölve húzódik meg a címlap verzóján lévő kolofonban, én azonban emlékszem, a költőtárs sokkal több volt, mint szerkesztő... Hasonlóképpen ment a munka, mint a *Kétféle idő* esetében: a beteg költő instrukciókat adott, Bertók készítette a kötetet. Tudom, néha teljesen magára hagyva: Csorba nem egyszer mondta neki, tegyen, amit jónak lát, de szigorú legyen, csak azokat a verseket vegye be a könyvbe, amelyeket valóban megjelenésre alkalmasnak talál. A kötet tulajdonomban levő példányába a következőket írtam a szennycímlapra: „Az összeállítás és szerkesztés Bertók László munkája. Elkészült 1995. október 2. hetében. 30 db tiszteletpéldányt kapott Cs. Győzőné 1995. október 16-án Csordás Gábor felelős kiadótól. Pécs, 1995. okt. 16. Csorba Győző + 1995. szept. 13.” Vagyis a költő már nem láthatta kötetét: íróasztalán, ágyán hagytunk egy-egy

példányt: hátha lepillant valahonnan... Mi ez, ha nem „fél-posztumusz”?

Így jött el aztán a „valódi posztumusz” kötetek időszaka. Csorba Győző tekintélyes mennyiségű kéziratos és nyomtatott hagyatékának feldolgozása többféle megközelítésre adott lehetőséget. Bőségesen lehet találni a hagyatékban könyveket, folyóiratokat, a költőhöz írt, neki küldött dokumentumokat, illetve róla írt tanulmányokat, cikkeket és saját kéziratos hagyatékot is. És ott vannak még a kéziratok közül talán legértékesebbek: Csorba versesfüzetei és levelezése.

Az ötödik „hagyatéki” kötet megszületése érdekében Tüskés Tibor „lépett” először. Tüskés az irodalomtörténész, a szerkesztőtárs, akinek lemondatása miatt 1965-ben a költő is ott hagyta a *Jelenkor* szerkesztését (Ld. a 87. levél 1. jegyzetét!), a Csorba monográfia szerzője, az emberi-költői életút legavatottabb ismerője, aki *Utolsó évszak. Csorba Győző költészetének kiteljesedése, 1981-1995* címen 1997-ben kötetben jelentette meg a költőről, köteteiről, verseiről a címben jelzett időszakban írt cikkeit, tanulmányait, esszéit.

Tüskés „mozgatta” a hatodik posztumusz kötet megjelenését is. Szerkesztésében, válogatásában díszes-szép kiadásban *A magyar költészet kincsestára* sorozat 59. darabjaként ugyancsak 1997-ben jelent meg a *Csorba Győző válogatott versei* c. kötet, mely mind tartalmában mind külső megjelenésében igazán méltó a költőhöz...

A hetedik kötet a fordító Csorba emlékét örökíti meg, 1998-ban került a könyvesboltokba. Ez a könyv több szempontból is új fejezetet nyitott meg a hagyaték feltárásában, ettől kezdve ugyanis olyan anyagokat gyűjtöttek egybe a szerkesztőik, amelyek addig kötetben nem jelentek meg, vagy egyáltalán nem is jelentek meg nyomtatásban. S ettől kezdve vette át a hagyatéki kötetek kiadását a pécsi Pro Pannonia Kiadó, Szirtes Gábor irodalomtörténész vezetésével. Szirtes az *Irodalmunk forrásai* sorozat megindításával óriási felelősséget vállalt és óriási szolgálatot tesz az irodalomtörténetnek: részt vesz irodalmi források felkutatásában, feldolgozásában és kiadásában. Leletmentő tevékenység ez, és talán nem véletlen, hogy Csorba kötete, a *Drámafordítások*, lett az első a sorozatban. A három drámát

tartalmazó kötet darabjai (Eugen Eschner: *Gergő király*, Gerhart Hauptmann: *Patkányok* és Robert Rénier: *Arisztotelész rablólétrája*) sehol nem jelentek meg addig nyomtatásban, sőt a *Patkányoknak* még a kézírata sem volt meg a hagyatékban. (Szerencsére megkaptam a Pécsi Nemzeti Színház kézírattárából a rendezői példányt, amit aztán – némi nehézségek árán, mert a sok rendezői bejegyzéstől néhány helyen szinte olvashatatlan volt – digitalizálni tudtam.)

A *nyolcadik* kötet „azért jöhetett létre”, mert Tüskés Tibor és Szirtes Gábor jól tudta, hogy Csorba életében mekkora szerepet játszott a fordítás, tehát a szövegkiadás mellé még egy „fordítás”-könyvet is megjelentettek 1998-ban: a már említett sorozatban Tüskés Tibor szerkesztésében a *Csorba Győző, a fordító* c. gyűjteményes kötetet adta ki a Pro Pannonia. Ebben Csorba műfordításról írt tanulmányai, cikkei, gondolatai és a Csorba műfordításokról írt tanulmányok, cikkek jelentek meg. Csorba hagyatékát ekkorra már rendezni tudtam: a Bertók-féle bibliográfiában felsorolt írások kéziratát, vagy azt a folyóiratot, lapot, amelyben az írás megjelent, szinte hiánytalanul tudtam prezentálni Tüskés Tibornak, a kötet szerkesztőjének...

Az 1999-es év a Csorba hagyaték szempontjából meddőnek tűnik, pedig nem az, hanem a „csendes” munka időszaka... Ekkor „készül” a *kilencedik* Csorba kötet, a *Hátrahagyott versek*, amely aztán majd 2000-ben jelenik meg. A megjelenés körülményeiről minden elolvasható a kötethez írt Bertók tanulmányban. Több mint 660, addig kötetben meg nem jelent Csorba vers került a könyvbe. A hagyatéki munkák közül talán a legnehezebb volt, ennek a kötetnek az összeállítása, jócskán éjszakákba nyúló gépelésekkel, kézirat- és forráskutatásokkal. De talán ez volt a legszebb az összes közül: egy költőnek mégiscsak a versei legfontosabbak. És itt minőségben és mennyiségben is kitűnő a választék... A válogatás sikerének „kovácsa” természetesen megint egy jó barát, Bertók László volt.

A *tizedik* kötet a *Vallomások, interjúk, nyilatkozatok* újra Tüskés Tibort dicséri: 2001-ben az addig legbővebb kötetet állította össze a hagyatékból, egybefogva Csorba „verseken túli” legfontosabb megnyilatkozásait, ahogyan a cím is ígéri:

vallomásait, interjúit, nyilatkozatait. Csorba gondos ember volt (könyvtáros és jogász!), szinte minden róla-tőle megjelent írást összegyűjtött. Igaz a rendezésre már nem volt ideje, de, mint már említettem, a *Vallomások*... megjelenése előtt a hagyaték rendezése befejeződött.

A tizenegyedik kötet a *Római följegyzések, 1947-1948* Csuhai István (*A város oldalában* beszélgetőtársa, ld. a 150/1. jegyzetet) szerkesztésében jelent meg, 2002-ben. Csorba kockás füzetbe, amelybe szinte napi gyakorisággal írta Rómában följegyzéseit, a költő felesége jóvoltából került a kiadó és a szerkesztő kezébe, ő volt az, aki engedélyezte a nyomtatást. Az ebben a kötetben közölt Csorba-Takáts levelezés egy jelentős része ezzel a római úttal foglalkozik, a „*Följegyzések*” és ez a levelezés szinte párhuzamosan olvasható: amire egyik csak utal, a másikban biztos bővebb kifejtést nyer. Ugyanaz az esemény, történet, másféle megközelítésben, fénytörésben olvasható a levelezéskötetben és a naplóban...

A 2003-ban megjelent – *tizenkettedik* – kötet a *Csorba Győző emléke* címet viseli. Tüskés Tibornak a könyvben megjelent szerkesztői jegyzete szerint „A könyv, amelyet az olvasó kezében tart, szemelvénygyűjtemény: író- és költőtársak vallomásai nyomán kívánja megrajzolni a költői pálya ívét. [...] »Csupán« azt a kortársi figyelmet és érdeklődést, szeretetet és megértést kívántuk bemutatni, amely [Csorba] pályáját végigkísérte.” Ez a kívánság teljesült is: a kötet a Csorba-irodalom egyik kiemelkedő darabja lett.

Jól látható, és az egyik célom a kötetek ismertetésével ennek tudatosítása volt, hogy a hagyaték körül egy kicsi, de annál agilisabb gárda munkálkodott és munkálkodik, névsorban, hogy senkit meg ne sértsek, Bertók László, Csuhai István, Szirtes Gábor és Tüskés Tibor, s egy kiadó a pécsi Pro Pannonia. Ez a kör a biztosítéka annak, hogy Csorba emléke fennmaradt, utóélete „folyamatos”. Köszönet és hála illeti őket ezért...

A LEVELEZÉS FELDOLGOZÁSA

Amikor 2003-ban Szirtes Gáborral a további Csorba-kiadásokról beszéltünk, végül abban maradtunk, hogy a levelezés lesz a

hagyaték feldolgozásának következő területe. Csorba – úgy is, mint szerkesztő, úgy is, mint szerkesztőségekkel levelező költő, meg úgy is, mint barát, költő- és alkotótárs –, rengeteg levelet írt és kapott. A hozzá írt levelek a Petőfi Irodalmi Múzeumba kerültek. (Ez volt az egyik feltétele a Digitális Irodalmi Akadémiába történő felvételének.) A PIM jegyzéke alapján végül olyan levelezéskötet összeállítása mellett döntöttünk, amelynek anyaga nem „féloldalas”, tehát Csorbának a partner(ek)hez írt levelei is fellelhetők, nemcsak az, amelyeket tőle (tőlük) kapott. A Csorba-Bertha levelezés ilyennek látszott, s Bertha örökösei hozzájárultak a Berthához írt Csorba levelek kiadásához, én pedig a Petőfi Múzeum lelkes munkatársainak segítségével lemásolhattam az összes Csorbának küldött Bertha levelet.

Tizenharmadik „posztumusz” kötetként (talán mégsem szerencsétlen a szám) 2004-ben megjelent a munka eredménye, az „... élni kell, ameddig élünk.” *Csorba Győző és Bertha Bulcsu levelezése, 1961-1995* c. könyv. Bertha, aki Pécssett, mondhatni Csorba szárnyai alatt kezdte írói pályáját, szinte a hódolója, csodálója volt Csorbának, annak ellenére, hogy a költő, amint az a levelekből is kiderül, igen magasra helyezte Bertha irodalmi és emberi értékeit. A leveleket olvasva a művésszé „nemesedett” „tanítvány” és az egykori „mester” emberi és alkotóművészi kapcsolata bomlik ki előttünk.

Tizennegyedik lett a „posztumuszok” sorában a „kritériumoknak” megfelelő „... hűséges baráti ölelésemet küldöm...” *Csorba Győző és Fodor András levelezése, 1947-1994* c. kötet, amelyik 2005-ben jelent meg. Az előzőnél sokkal testesebb könyv jól mutatja, hogy Fodor, a levelezőpartner nemcsak a magyar irodalomtörténet talán legnagyobb terjedelmű naplójának írója, de egyik legtöbbet levelező-szerkesztője is volt. A két költő korántsem zavartalan kapcsolatát bemutató gyűjtemény levelei jól rávilágítanak a „vidéki” és a „fővárosi” lét különbözőségére és kapcsolódási („vonzások és taszítások”) pontjaira is, csakúgy, mint a két „vidéki” város, Pécs és Kaposvár szinte vetélkedésszámba menő próbálkozásaira az irodalom-szervezés, a folyóirat kiadás (*Jelenkor-Somogy*) terén.

Tizenötödikként a Csorba Győző és barátai Budapesti levelek Pécsre c. kötet jelent meg, 2006-ban. Ebben a Pécssett „ragadt” Csorba és a Pécssett indult, ott is élt, de aztán Budapestre került Galsai Pongrác, Kalász Márton, Lázár Ervin és Szántó Tibor „vice versa” levelei jelentek meg. Galsai és Lázár állandóan vibráló, csipkelődésre hajlamos személyisége, nagy vitalitása Csorbát is mindig a vidám, humort kedvelő oldalának felvillantására készteti válaszleveleiben, Kalász örök tanítványként sokat vívódik, kérdez, segítséget, támogatást kér, vagy dicséri Csorba köteteit, Szántóval váltott leveleiben pedig a vitát, a politikai hazugságok keltette bizalmatlanságot is fellelheti az olvasó.

Bár nem tartozik a Csorba-hagyaték kötetei közé, mégis meg kell említeni itt a *Fodor András és Takáts Gyula levelezése, 1948-1997* c. kötetet: Szirtes Gábor kért meg a szerkesztésére, összeállítására, jegyzetelésére. A 2007-ben megjelent közel ötszázötven oldalas kötet, amely a tanítványból lett alkotótárs Fodor András és a tanítványt útján elindító „örökös mentor” Takáts Gyula levelezését foglalja egybe, a levelezőtársak és az események kapcsán, sok-sok szállal kötődik Csorbához. A *Jelenkor* és szinte „társlapja” a *Somogy*, a Fodort alkotói útján elindító *Sorsunk*, az említett lapok munkatársai és persze maga Csorba is sok-sok levél és lábjegyzet szereplői. Sőt, Csorba kiemelkedő szerepet kapott a levelekben, akkor is, amikor azokban arról írnak, hogy Tüskést leváltották a *Jelenkor* éléről (vajon követi-e Csorba a leváltott Tüskést és lemond-e a szerkesztőségben betöltött tisztéből – lemondott), s vajon jogos-e, megérdemelt-e, hogy Csorba előbb kapott Kossuth-díjat, mint Takáts Gyula? Fodor, úgy is, mint gimnáziumi tanítvány és úgy is, mint költő, akit Takáts indított el a pályán (éppen Csorbának és a *Sorsunk*nak ajánlva figyelmébe a fiatalember verseit) természetesen Takátsot tartja méltóbbnak, s ezt egyértelműen meg is fogalmazza levelében. Csak vélhető, hogy Fodor gyors „megbékélését” Takáts Gyula bölcs és józan viselkedése segíti. Takáts válaszlevelei ugyanis elvesztek, vagy nem is voltak ilyenek, mert esetleg személyesen (Takáts és Fodor nagyon gyakran találkozott), vagy telefonon beszéltek meg az esetet... Az is furcsa, hogy a Csorba-Fodor levelezésben

ennek a vitának nem találni nyomát... Legalábbis nem találkoztam olyan levéllel, amelyikben ez a nézeteltérés szóba került volna.

Ebből az egyetlen momentumból is jól látható, hogy a Pro Pannonia által kiadott posztumusz kötetek és levelezéskötetek, jól kiegészítik egymást. Ha az eddig ismertetett könyvekhez „hozzáolvassuk” még a három kötetesre tervezett Fodor - Tüskés levelezést is, amelyiknek első része 2008-ban már megjelent, akkor világosan látszik a kiadó, a jogtulajdonosok és a szerkesztők azon törekvése, amelynek nyomán az 1940-es évektől szinte napjainkig kiteljesedik a dél-dunántúli irodalmi élet őszinte és igaz, az abszolút személyes műfajban, a levelekben megjelenő, története.

A CSORBA-TAKÁTS LEVELEZÉSKÖTETRŐL

Nem akarok tartalmi elemzésekbe, a szövegek értelmezésébe, netalán értékelésébe belemerülni. Nem is tisztem. Csak a *tizenhatodik* posztumusz kötet összeállítása során észrevett néhány érdekességre szeretném fölhívni a figyelmet és a szerkesztés során előbukkanó főbb kérdéseket szeretném tisztázni.

Szirtes Gáborral közösen döntöttünk, hogy a Csorba hagyatékából kiadott következő kötet *Csorba és Takáts* levelezését tartalmazza. Így a két alkotó életét a Fodor-Takáts levelezéskötet utalásainál sokkal bővebben és a levelek biztosította személyes megnyilvánulások segítségével mélyebben lehet bemutatni, ezzel egyben tovább folytatódhat a dél-dunántúli irodalmi élet felvázolása is.

Elsősorban azt szeretném nyomatékosítani, hogy én a Csorba-hagyaték és a Csorba-életmű minél teljesebb földolgozását tűztem magam elé célul: Csorba veje vagyok, életét 1970-től haláláig közvetlen közelről követhettem. Nem vagyok irodalomtörténész, tehát a partnerekről az ismereteket a szerkesztés közben gyűjtöttem-gyűjtöm, így azok minden erőfeszitésem ellenére sem érik-érhetik el azt a mélységet, amelyet a Csorbával való kapcsolat biztosít számomra: a levelezőpartnerek „életében” természetesen nem mozgok olyan „otthonosan”, mint Csorbáéban, akivel negyed századon keresztül szoros

„rokoni” kapcsolatban voltam. Ilyen szempontból tehát szinte természetes, hogy Csorba életéről több adatot tudok és mondok el, mint a levelezőtársakéről. Csorbától és Csorbáról minél többet feltárni: ez – lehetőségeim kihasználásával – a hagyatéék feldolgozásának általam nem titkolt célja.

Mint a kötet „szerzőgárdájának” felsorolásából kiderül, Csorba leveleit nem én írtam számítógépbe, sőt, nem is láttam azokat, szövegük úgy került a kötetbe, ahogyan azt Parill Orsolya „olvasta”. Takáts Csorbához írt leveleit én írtam gépbe, minden sorát hűen bemásoltam, de néhány szóba beletörött a bicskám. (És a Takáts-levelek fénymásolatait megtekintő és nekem a jegyzetelés munkájában sokat segítő Tüskés Tibornak is, akinek itt és most az egész hagyatéék feltárásában nyújtott támogatásáért szeretném külön köszönetemet kifejezni.) Tekintve, hogy a hiányzó szavak a levelek „romlott” állapota miatt nem olvashatók, nyilván Takáts Gyula sem tudott volna segíteni értelmezésükben, ezért nem is zavartuk kérdéseinkkel az idős alkotót.

A levelezéskötetbe 155 levél került be: 65 Csorbától, 95 Takátstól. Nem csak a két szám különbözőségéből, de a levelekben olvasható utalásokból is nyilvánvaló, hogy nincsen meg minden levél: ami megvolt, fellelhető volt, azt a kötetben hiánytalanul és „cenzúrázás nélkül” közöljük.

A betűrendes mutatóba közel 650 kötet-, vers-, tanulmány-cím valamint személy- és földrajzi név került be, melyeket több mint 1300 alkalommal említenek a levelezőpartnerek. A városok közül legtöbbször természetesen Pécsét és Kaposvárt – s mintegy bizonyítva irodalmunk már-már egészségtelen „főváros-centrikusságát” – Budapestet, míg a folyóiratok közül a *Jelenkort*, a *Sorsunkat* és a *Somogyot* említik a levelezők. A költőtársak, művészek közül Egry József, Fodor András, Janus Pannonius, Martyn Ferenc, Tüskés Tibor, Várkonyi Nándor, Weöres Sándor neve szerepel legtöbbször a levelekben, mintegy bizonyítva, milyen „jó társaságba” kerül a kötet olvasója is.

Külön ki kell emelni Rómát, mert az „örök várost” a levelek jelentős részében megemlítik az írók. Ez természetes, hiszen mindkettőjük életének egyik legfontosabb élménye lett az 1947 őszen, 1948 tavaszán a Római Magyar Akadémián töltött fél

év. Innen ered az is, hogy Janus Pannonius neve olyan sokat szerepel a levelekben. És innen, Rómából ered Csorba és Takáts barátsága is, amely aztán kitartott életük végéig, annak ellenére, hogy a köztük levő öt év korkülönbség (Takáts öt évvel idősebb Csorbánál) és baráti körük különbözősége nem föltétlenül erősítette kapcsolatukat. Takáts például már tulajdonképpen „befutott”, Budapesten is ismert költő, amikor Csorbának még csak az első magánkiadású kötete jelenik meg Pécsen, s Takáts öt évvel korábban végez a Pécsi Tudományegyetem bölcsészkarán, mint Csorba ugyanott a jogi karon. Ebből következően Takáts sokkal erősebben kötődik pl. Kolozsvári Grandpierre Emilhez, Weöres Sándorhoz (akikkel együtt jár a bölcsészkarra), s rajtuk, valamint Fodor Andrásan keresztül a budapesti kiadókhöz, szerkesztőségekhez is, mint Csorba, akit Várkonyi „fedez” fel, bíztat, s aki mindig inkább Pécshez kötődik, mint a fővároshoz. (Csorba nem is szerette Budapestet, alig-alig járt ott, szerkesztőségekbe is ritkán jutott el, inkább levél, később telefon segítségével ápolta kapcsolatait, nem véletlen, hogy pálya- és kortársai közül szinte egyedül maradt Pécsen...)

A római úttal kapcsolatban meg kell említeni mennyire más volt a két alkotó viszonya az utazáshoz: Takáts sokat „vándorolt”, legtöbbször persze a Fonyód – Kaposvár – Becehegy - Badacsony négyszögben, de – a levelekből is kiderül – rengeteget volt Budapesten, bejáratos volt szerkesztőségekbe, kiadókba, pesti ismerősei pedig gyakorta jártak nála Becehegyen, ahol Takáts „irodalmi pincszereket” tartott. Csorba – csonkasága miatt is – nehezen oldódott a társaságban – persze, nem közvetlen barátai, ismerősei, társaságában, mert köztük ellenállhatatlan humora volt! –, nehezen mozdult ki Pécsről, és bár többször is járt külföldön, szinte mindig kísérettel utazott. Rómában éppen Takáts Gyula volt a „kísérője”.

A Csorba-Takáts levelezésben csak érintőlegesen esik szó Csorba 1985-ös Kossuth-díjáról. Takáts gratuláló lapot küld a Kossuth-díj alkalmából Csorbának. Csorba – hiszen tudott Fodor András Kossuth-díját érintő kifogásairól, sőt, személyesen is megtapasztalta Fodor méltatlankodását (ld. a Fodor - Takáts levelezést!) – mintegy mentegetőzve ír választ az üd-

vözlésre: „Örömöm – hidd el – nagyobb lett volna, ha mindketten ott lehettünk volna a díjazottak között.” (137. levél.) Az biztos, Csorba szájíze keserű volt a kitüntetés után. Másokhoz írt leveleiben és magánbeszélgetésekben is kifejtette, hogy a gáncsoskodás, irigykedés miatt sok keserűséget is okozott neki a Kossuth-díj.

Ez a momentum is bizonyítja azt, amit érezhetünk a levelek olvasása közben: a két város, a két költő között már régebben is volt valamiféle nemes „versengés”. Ha a *régióközpont* akkor még nem is volt divatos kifejezés, annak szerepét – legalábbis az irodalom területén – bizony már régebben is szeretete volna magáénak tudni Pécs is és Kaposvár is. Persze, ez nem politikusok vetélkedése volt, itt mindig a minőség volt a döntő: ki tud szebbet, jobbat és tehetségesebben „előállítani”. Nagyon érdekes az is, hogy a *Somogy* folyóirat szerkesztését Takátson kívül „mozgató” Fodor András kitűnő viszonyt ápolt – vitáik ellenére – Csorbával és főként Tüskéssel, sőt Tüskés maga is vezette a *Somogy* szerkesztőségét. Ezek a „végváarak” tehát úgy „versengtek”, hogy közben támogatták is egymást...

A levelek „oda-vissza” elismerő soraiból az is kiderül, a két költő mennyire becsülte egymás művészetét. Csorba többször külön dicséri azt, hogy Takáts prózában is milyen kiemelkedőt alkotott, míg ő, lévén „abszolút költő”, főként versben tudja kifejezni mondandóját. Csorba „abszolút költő”-ségét bizonyítja az is, hogy amíg Takáts regényeket, esszéket ír a versek mellett, addig Csorba rendkívüli energiákat fektet a fordításba: mondhatnánk, míg Takáts „szabadidejében” prózát, esszét ír, addig Csorba akkor is verset – fordít.

Érzésem szerint Csorba és Takáts a felsorolt különbözőségekkal, „vetélkedésükkel”, „vidéki” létükkel együtt – vagy éppen ezek segítségével – váltak a magyar költészet meghatározó egyéniségeivé, magasan kiemelkedő alkotóivá.

EGYSÉGES SZEMÉLY- TESTÜLETI- FÖLDRAJZI NÉV- ÉS CÍMMUTATÓ

A mutatóba a levelekben és a jegyzetekben található személy-, hely- testület és intézményneveket, valamint mű- és kötetcíme-

ket egyetlen betűrendben szerepeltetem. (Több mint 600 név és cím, több mint 1300 tétel.)

Ha a nevek vagy címek a levél szövegében és a jegyzetben is olvashatók, csak jegyzetként veszem fel azokat. Ha a levél szövegében egy személy, hely stb. neve többször fordul elő, azt természetesen csak egyszer írom be a mutatóba. Ha a név vagy cím egy levélhez írt több jegyzetbe egymás után bekerült, azt minden jegyzetnél felveszem a mutatóba.

Csorba és Takáts nevét a névmutatóba nem vettem fel, csak akkor, ha az cím (pl. kötetekről írt kritika) része.

A tételek után szereplő jelzetben a / (dőltvonal) előtt a levél száma, utána pedig a jegyzet száma található. Ha a személynév, cím stb. csak a levélben olvasható, jegyzet nem készült róla, akkor csak a levél száma szerepel a tétel után. Ha levelek után dőlt betűkkel szedett leírásból valamilyen nevet felvettem a névmutatóba, akkor a tételszámok után M (megjegyzés) betűt írok.

A mű- kötet- és folyóiratcímekeket dőlt betűvel írom.

A mutató betűrendjét számítógép alakította ki, ezért az a szokásos szabályoktól az írásjelek – a névelők, [szögletes zárójelpár], „ (idézőjel), számok – esetében eltér: ezek a tételek a betűrend elejére kerülnek. (Ld. ÍRÁSJELEK, SZÁMOK csoportot!)

A [...]zárójelben felvett két Csorba vers a *Hátrahagyott versek* c. kötet két olyan darabja, melyeknek a költő nem adott címet, ezért azok „címe” a szögletes zárójelpárba írt kezdősor lett.

A helyneveket (ország, város, tájegység, stb.) egységesítve vettem fel a névmutatóba: római, Rómában = Róma; kaposi, kaposvári, Kaposban = Kaposvár stb. Ahol a levélírók is úgy nevezik, Itáliát külön is szerepeltetem. A datálásban levő helyneveket nem vettem fel.

Az aláírásokban és a levélvégi köszöntésekben szereplő családtagok nevét (Loncika, Stefike, Margitka) nem vettem fel.

A könyvek kiadási helyét és kiadóját sem vettem fel, ha azok a címleírásban szerepeltek.

Az előszóban, utószóban, függelékekben előforduló neveket és címekeket a mutatóba nem vettem fel.

BETŰRENDES MUTATÓ

ÍRÁSJELEK, SZÁMOK

Žiráczy Nándor 14
[*Aludtam s késekkel kutat-
tak...*] (Csorba vers) 141/1
[*Itt voltam-e még...?*] (Csorba
vers) 141/1
„... *hűséges baráti ölelésemet
küldöm...*”: Csorba Győző
Fodor András levelezése, 1947-
1994 (levelezéskötet) 14/8;
15/3; 58/7
III. *Frigyeshez, Itália megbéki-
téséért* (Janus Pannonius vers)
50; 51/1
30 év (könyvsorozat) 116/2

A

*A „Magyar Poézis menetele”
avagy Csokonai és Berzsenyi
harca* (Takáts esszé) 100/2
A barátság bére (Fodor A.
kötet) 109/1
A Dunánál (Csorba vers) 6/2;
25
*A föld teremtése. Mordvin
hitrege* (Csorba vers) 12/2
A freskó zenitjén (Takáts vers)
124
A hajótörött Frundushoz
(Janus Pannonius vers) 66/1
A halál versei (Hélinant de
Froidmont kötet) 1/4; 2/4; 26/3
A harmónia keresése (Takáts
esszékötet) 123/1

A hét halom városában (Csor-
ba római útijegyzetei) 94/1
A híd panasza (Csorba kötet)
4/1; 4/3
A jó gazda (Takáts vers) 89/1
A lélek évszakai (Csorba kötet)
96/1; 96/2
A lélek évszakai (Kis Pintér
Imre kritikája Csorba köteté-
ről) 96/2
A modern olasz regény (Ko-
lozsvári Gr. E. disszertációja)
132
*A Pannonia folyóirat története
és repertórium, 1935-1943*
(Huber Kálmánné tanulmá-
nya) 1/3
A provincialista bosszú (Pintér
L. írása) 39/3
A regény és az élet (Rónay Gy.
kötet) 29/2; 30/1
A semmi árnyéka (Takáts
kötet) 124; 144/2
A szavak bolyhai. (Csorba
kötet) 144/5
A tóparti két lakatos (Takáts
novella) 16; 23/2; 24/2
A város oldalában (Csorba
beszélgetéskötete) 6/1; 8/4;
39/3; 45/1; 50/1; 54/3; 62/3;
83/2; 87/1; 91/2; 150/1; 152/1
A vén bodzafa emlékeiből
(Takáts vers) 15/2 (Ld. még
Egy bodzafa emlékeiből!)
A vers születése (Weöres disz-
szertációja) 1/3

A világ küszöbei (Csorba kötet) 126/1
A vitorlás kocsi (Szabó Pál Zoltán írása) 11/3
 Accademia d'Ungheria ld.
 Római Magyar Akadémia
 Aesculap (görög orvos) 17/4
Aesculap (Takáts vers) 17
Ágakból gyökér (Bertók L. kötet) 133/2
Ákár a gondolat (Takáts vers) 53/1
Álföld (folyóirat) 78
Alkonyi, reggeli dalok (Takáts vers) 17
 Államvédelmi Hatóság 130/2
Álomi vers (Takáts vers) 124
Anabázis (Az Ocsúdó évek c. Csorba kötet munkacíme, 1954) 58/1
Anabázis (Csorba kötet) 58/1; 58/3; 105/1
Anabázis (Csorba vers) 58/1
 András Endre 8/4
 Angyal Endre 45/1; 49/1
 Áprily Lajos 99/3
 Arany János 123/3
Árgus (folyóirat) 39/3
 Assisi (város) 144/3
 Assisi Szent Ferenc 144/3
 Aszklepios ld. Aesculap
 Asztalos István 4/8
Átadták a Janus Pannonius művészeti pályázat díjait (riport) 101/2
 Ausztria 1/2
 Aventinus (Róma) 154/2
 ÁVH ld. Államvédelmi Hatóság
Az emberekhez (Takáts kötet) 45/1; 61; 63/3; 64/2; 67; 69

Az igazi poézis keresése (Takáts esszé-kötet) 100/2
Az ügyes pesszimista (Takáts vers) 89/1; 90

B

Baba, Babuska ld. Takáts
 Lenke
 Badacsony 14/9; 42
 Bajcsa (Holler) András 1/2; 6; 8/4; 9; 11/3; 13/3; 14/1; 16; 33; 34/5; 39; 40; 43
 Baksay Sándor 54/1
 Balaton 9/1; 14; 36/2; 99/2; 100; 103; 108/1
 Balatongyörök 138; 139
 Balkán 132
 Baranya (megye) 14/4
 Baranya Megyei Könyvtár 1/3; 62/3; 83/2; 132/3
Baranyai Helytörténetírás (a Baranya Megyei Levéltár évkönyve) 1/3
 Bárdosi Németh János 2/4
 Bart István 58/6
 Bartha Miklós 86/1
 Basch Lóránt 31; 32/4
 Batsányi János 25
 Batsányi évkönyv 8/4; 10/2 11/5
 Batsányi János Irodalmi Társaság 4/6; 17/1; 27/3; 28/3; 41/3
Batsányi Társaság könyvtára (könyvsorozat) 8/4; 10/2; 12/1; 25/1; 46/3
 Baumgarten Ferenc 1/1
 Baumgarten-díj 1/1; 2/1; 32/4
 Baumgarten-jutalom 1/1; 17/2
 Becehegy 96; 100; 103/1; 116; 117; 138; 140

Becei görög. A hetvenéves Takáts Gyulának, a „Száz nap a hegyen” költőjének (Csorba vers) 103/1; 125/1; 131/1
 Bécs 115/2
 Békéscsaba 109/1
 Békéscsabai Megyei Könyvtár 109/1
 Belügyminisztérium (Magyarország) ld. Magyarország.
 Belügyminisztérium
Bennük, velem (Takáts vers) 124; 149
 Berczeli Anzelm Károly 29/4; 38/1; 50; 51/2; 66/1
 Berda József 51/3
 Bertha Bulcsu 87/1; 123/2
 Bertók László 133/2; 146; 148; 154
 Berzsenyi Dániel 41
 Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság 25/2; 26; 27/1; 27/3; 32/1; 40/1
 Birkás Géza 1/4
 Bíró Antal 41/2
 Blaskovich Hanna 1/2
 Bled 38
Bóbita (Weöres kötet) 60/2
 Bódis Piroska 146
 Bohenszki György 120/1
 Bohuniczky Szeffi 26/1
 Bonyhád 14
 Boros István 9/4; 14/4
 Borsi Darázs József 6/1
 Böződi György 4/8
 Brecht, Bertold 75/2
 Budapest 4; 6/1; 8/3; 10; 11/1; 13; 14; 20; 28/4; 32/3; 33; 34; 36; 41; 42/5; 43; 46; 48; 50/1; 51; 54; 57/2; 68/2; 69; 78; 81; 88
 Budapest. Eötvös u. 34

Budapest. Szerb u. 17

C

Corvin-Book (New York) 8/5
 Csanádi Imre 90; 91/1
Csanádi Imre verseiről (Takáts kritika) 91/1
 Csányi László 8/4
 Cserhát József 11/3
 Csíkfalvi József 60/2; 61; 62/3
Csillag (fírat) 5; 52; 63/4
Csillog a fehér hó (Takáts vers) 16
 Csiszár Mirella 152/2
Csokonai Somogyban (Takáts tanulmány) 47; 48/1
 Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola (Kaposvár) 48/1; 146/1
Csontváry emlékére. Csorba Győzőnek (Takáts vers) 104/1; 108/2; 144/2
 Csorba Eszter 123/4
Csorba Győző, a fordító (tanulmánykötet) 54/3
Csorba Győző emléke (Csorba emlékkötet) 4/3
Csorba Győző és barátai : Budapesti levelek Pécsre (Csorba levelezéskötet) 42/5; 58/8; 75/2
 Csorba Győző: *Szabadulás* (Takáts Gy. kritikája) 30/5
 Csorba Győző: *Szabadulás* (Weöres S. kritikája) 30/5
 Csorba Győzőné Velényi Margit 8/2; 8/4; 79
 Csorba Ilona ld. Halász
 Antalné Csorba Ilona
 Csorba Noémi 123/4
 Csorba Zsófia 123/3

Csu Fu (Takáts alteregója
verseiben) 147
Csuhai István 45/1; 50/1; 91/2;
150/1
Csuka Zoltán 11/1; 14/3; 20
Csupán tárgyak (Takáts vers)
9/2; 11/3
Csurgó 54/1

D

Dalmady László 46
Dánia 14
Darázs Endre 6/1; 17; 19; 21;
23/1; 24/1
Darázs Endre: *Kunyhó, füsttel*
(Takáts Gy. könyvismertetése)
24/1
De Frando naufrago (Janus
Pannonius epigramma) 66/1
Debrecen 78
Dél-Dunántúl 4/6
Déry Tibor 96
Dialogus. Az ötvenéves
Vigiliának (Csorba vers) 145/1
Diárium (folyóirat) 28/4; 30/5
Dongó (Mészöly M. novella)
46/3
Dúldolgozó (Pál J. kötet) 58/5
Duna (folyó) 41/9
Dunafalva 41/98
Dunántúl (folyóirat) 2/4; 46/3;
49/1; 42/5; 45/1; 46/2; 46/3;
50/1; 52; 53/1; 54; 55/1; 56/1;
58/7; 58/8; 61; 62/1; 63/3; 64/2;
66/2; 68/1; 69; 71/2; 73/1; 74/1;
74/2; 77; 78; 79; 80/1; 81/1;
Dunántúl (tájegység) 2; 11; 13;
14; 75; 92
Dunántúl Könyvkiadó (Pécs)
54; 58/3; 58/5; 58/8; 59

Dunántúli Bank (Kaposvár)
14
Dunántúli Magvető (Pécs)
58/7; 58/8
Dunántúli Napló (napilap)
92/1; 94/1; 101/1; 101/2
Dunántúli Szemle (folyóirat)
2/4
Dunaszekcső 6/2; 31/1; 41/8
Dunatáj (fírat) 152/2

E

Egry József 36/2; 38; 39/5; 40;
48; 49; 58/7; 123; 142/1
Egry József-Takáts Gyula:
Vízitükör (Várkonyi N. tanul-
mánya) 66/2
Egy athéni levélre (Takáts
vers) 124
Egy bodzafa emlékeiből
(Takáts vers) 15/2 (Ld. még *A
vén bodzafa emlékeiből!*)
Egy izmos költőre (Takáts
vers) 62/1
Egy kertre emlékezve (Takáts
esszékötet) 100/1
Egy köszöntő vers folytatása
Csorba Győzőnek (Takáts
köszöntője) 154/1
Egy karakánra (Csorba vers)
74/2
Egy kritikusra (Takáts vers)
62/1
*Egy megfagyott körtefa-
csemetére* (Csorba vers) 74/2
Egy meghökkent barátra
(Takáts vers) 89/1; 90
Egy verseskönyvvel kezemben.
Kálnoky László halálára.
(Csorba vers) 144/5

Egyesült Nemzetek Szövetsége 68
 Egyetemi Könyvtár (Pécs) 54/2
 Egyetemi Nyomda (Budapest) 10/3; 25; 28/4; 30; 46/1
Éjszakai parton (Takáts vers) 62/1; 73
Élet és Irodalom 96/2
 Emici ld. Kolozsvári
 Grandpierre Emil
Emlékek köszöntőbe Csorba Győzőnek 124/3; 144/2; 144/3
Ének Itália békéjéért III. Frigyes császárhoz (Janus Pannonius vers) 51/1
 ENSZ ld. Egyesült Nemzetek Szövetsége
 Entz Béla 8/4
 Erdély 4
Erdélyi Helikon (folyóirat) 14
És eléget (Borsi Darázs József vers) 6
És köztünk ott ragyog (Takáts vers) 147
Észrevételek (Csorba kötet) 32/8; 119
Ez még ő... (Csorba vers) 74/2

F

Fábri Anna 130/3
Faust (Goethe drámája) 54/3; 57; 65; 67; 71; 72; 74; 75/2; 80, 81
Felhők Árkádiából (Takáts összegyűjtött versei. 1. köt.) 15/2; 143/1
Feltámadás Makucskán (Szabó Dezső regényének átdolgozása drámára) 11/3
 Fenyvesi Béla 14

Filippinyi Éva 128/1
 Firenze 95
 Fodor Andor ld. Fodor András
 Fodor András 14/8; 15/3; 16; 36/2; 58/7; 63/5; 63/6; 64; 109/1; 127/1; 127/4; 128/1
Fodor András és Takáts Gyula levelezése, 1948-1997 (levelezéskötet) 14/8; 109/2; 127/4; 137/1
Fogadj be világ! (Takáts kötet) 109/1; 114
 Fögel József 38/1
Fogyó világ (Csorba vers) 16/2
 Fonyód 9; 10; 11; 14; 16; 22; 23; 26; 34/5; 36; 38; 39/5; 63/6
Fordított kígyó (Csorba vers) 8/2
 Földvári József 132/1
 Franciaország 1/2; 144
 Franklin Kiadó (Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda Rt.) 7/2
Freskó (Takáts versciklus) 134
 Füsi (Horváth) József 64/1; 67

G

Gáll István 58/5
 Gallé Kornélia 39/5; 41; 42
 Galsai Pongrác 42/5
Garabonciás (Kopányi Gy. kötet) 15; 16/1
Garabonciás diák (Gáll I. meséi) 58/5
 Gáspár Endre 65/2
 Gellért Oszkár 2/3
 Gige 120/1
 Goethe, Johann Wolfgang 54/3
 Goricia 38
 Görögország 17/4; 89

Gulyás Pál 16/4
Gyógyszertár (Fonyód) 22;
39/5; 43
Gyomos földek (Morvay Gy.
elbeszélés) 20/2

H

Halász Antal, ifj. 41/7; 41/8; 42
Halász Antalné Csorba Ilona
41/8
Hallama Erzsébet 101/1
Harminc év (könyvsorozat) ld.
30 év
Hátrahagyott versek (Csorba
kötet)
Helinant de Froidmont 1/4; 2/
4; 26/3
*Helyét kereső nemzedék : Köl-
tők levelei 1934-1949* (Takáts
levelezéskötete) 37/1; 130/1;
130/2; 135/1
Helyettük szóljal (Takáts kö-
tet) 129
Helyzetjelentés (Kis Pintér
Imre esszékötet) 96/2
Hitler, Adolf 9
Hold és hárs (Takáts kötet)
4/4; 5/1
Holdbéli csónakos (Weöres
mesejáték) 122/2
Horváth János 59/1; 59/4
Horváth Stefánia ld. Takáts
Gyuláné Horváth Stefánia
Huber Kálmánné 1/3
Hunyadi József 27/2; 32/9; 41
Husztai József 43/1

I

Ifjúsági Kiadó (Budapest) 60/2

Így emel (Takáts vers) 53/1
Illyés Gyula 4/3; 16/4; 32/3
*Interjú Csorba Győzővel az
1948-ban, a római Magyar
Akadémián töltött hónapokról*
(Csiszár Mirella interjúja)
152/2
Irodalmi Újság 71/1; 72; 73
Isis? (Bartha Miklós verse) 86
Iszony (Németh L. regény)
32/3
Itália 39; 42; 76; 141; 152
Ív 21/1

J

*Jani Pannonii opera omnia =
Janus Pannonius összes mun-
kái* 51/1; 66/1; 99/3
Janus Pannonius 8; 17/3; 38/1;
39/1; 40/4; 41/5; 42; 43/1; 44;
50/1; 51/1; 66/1; 68/2; 69; 99/3;
100/3; 101/1
Janus Pannonius (Husztai J.
monográfia) 43/1
Janus Pannonius Gimnázium
(Pécs) 146
Janus Pannonius művészeti
pályázat (Pécs) 101/2
Janus Pannonius Társaság
(Pécs) 1/3; 4/6; 6/3; 26/3
*Janus Pannonius Társaság
Könyvtára* (könyvsorozat) 1/4
Janus Pannonius Tudomány-
egyetem (Pécs) 132/1
Janus Pannonius Tudomány-
egyetem (Pécs). Baráti Kör
132/2
Jékely Zoltán 4/8; 51/3; 54/3;
122/1; 139/2
Jelenkor (folyóirat) 9/3; 32/8;
39/3; 45/1; 46/3; 50/1; 80/1;

86/1; 87/1; 89/1; 90/1; 91/1;
97/1; 98; 104/1; 122; 123/2;
141/1; 144/2, 144/5; 150/1;
154/1

Jószívvvel nézzetek (Takáts
vers) 9/2

Joyce, James 65/2

József Attila-díj 1/1; 101/1;
106

Jugoszlávia 34; 37

Juhász Géza 41/4

K

Káldi János 29/5

Kálnoky László 54/3; 57; 65;
67; 144/5

Kanyar József 10/7; 28/1; 29;
32; 39; 40; 41; 42; 52

Kaposvár 3/2; 7; 8; 10/1; 13;
14; 15/3; 16; 19; 22; 23; 24/3;
25; 26; 32/6; 34; 38; 40; 41; 53;
61; 66; 67; 89; 125/2; 130; 137;
138; 152

Kaposvár. Árpád u. 14.

Kaposvár. Korona u. 4

Kaposvár. Kovács Sebestyén
u. 9. sz. (Takáts lakáscíme) 26

Kaposvári Cukorgyár 14

Kaposvári Szabadművelődési
Főfelügyelőség 22

Kardos (Kastreiner) György
130/2

Kardos Tibor 23; 32/8; 34/3;
38; 39/1; 40; 41; 42/3; 44; 50;
84; 85/1

Kardos Tiborné Lieber Gitta
37/6; 38; 40

Karl Könyvesbolt és Könyvki-
adó (Pécs) 4/5

Károlyi Amy 122/3

Katkó István 45/1

Kék, deres réten (Takáts vers)
62/1; 73

Kelet Népe (folyóirat) 14/9

Kelet-Németország 73/2; 75/2;
77/1

Kellner Bernát Béla 96/3

Kerényi Grácia 51/1

Keresztury Dezső 5/3; 10; 14

Kert júliusban (Csorba vers)
74/2

Kéry László 41/4

Készül már (Takáts vers) 62/1

*Két december. Kados Tibor
halálára* (Csorba vers) 32/8

Kettőshangzat (Csorba fordí-
táskötetet) 117/1

Kezemből akkor (Takáts vers)
134

Kiadói Tanács 58/6; 58/7

Kimondani (Takáts kötet)
127/3

Kinek könnyebb? (Takáts kö-
tet) 24/2

Kis béka halálára (Bartha
Miklós verse) 86

Kis Pintér Imre 96/2

Kiss Jenő 4/8

Kiss Mihály 37

Kiss Tamás 40/2; 130/4

Klaniczay Tibor 115/1; 116/1

Kner Izidor 14/8

Kner Nyomda (Gyoma) 14/8

Kolozsvár 4/8

Kolozsvári Grandpierre Emil
7/1; 40/2; 41/4; 132; 133/1

Kolta Ferenc 83/1

Kopányi György 8/4; 15/1; 16;
41

Kortárs (folyóirat) 122/2

Kossuth-díj 109/1; 133/2; 136

Kovács Andrea 146; 148

Kovács István 146

Kovács Sándor, V. 99/3
 Kó Kálmán 45/1
Könyörgő egy költőhöz (Takáts vers) 62/1
Kövil az idő (Takáts kötet) 147/1; 148
Kritika (folyóirat) 58/6
 Kulcsár Adorján 28/4; 33/2
 Kultúra Könyvnyomdai Műintézet, Mayer A. Géza (Pécs) 21/1; 25/1
 Kultuszminisztérium ld. Magyarország. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium
Kunyhó, füsttel (Darázs E. kötet) 24/1
 Külügyminisztérium (Magyarország) ld. Magyarország. Külügyminisztérium
Küszöbnek ők vágnak követ (Takáts vers) 134

L

Laibach ld. Ljubljana
 Laura (Petrarca műsája) 124
 Lázár Ervin 87/1
 Leidecker Jenő 52/2
Leikes ragyogással (Takáts vers) 74/1
 Lengyelország 63/5
 Lengyeltóti 14
 Leopardi, Giacomo 39/2
Les vers de la mort (A halál versei) (Hélinant kötet) 26/3
Lesd el (Takáts vers) 15/2
 Lieber Gitta ld. Kardos
 Tiborné Lieber Gitta
 Lipták Pál 109/1
 Ljubljana 38

Loncika ld. Takáts Gyuláné
 Szabó Ilona

M

Magamról, verseimről (Csorba utószava az *Összegyűjtött versekben*) 8/2
 Magvető Könyvkiadó (Budapest) 65; 67; 116/2; 130/2
 Magyar Államvasutak 34
Magyar Csillag (folyóirat) 4/3
Magyar Élet (folyóirat) 9/3; 19
 Magyar Élet Kiadó (Budapest) 8/5
 Magyar Helikon (Budapest) 26/3; 54/3; 57/2
 Magyar Írók Szövetsége 75
 Magyar Írók Szövetsége. Közgyűlés 76/1
Magyar költő magyarul. Janus Pannonius (Berczeli A. K. fordítások) 38/1
 Magyar Posta 133/M
 Magyar Rádió 7; 128/1
 Magyar Szocialista Munkáspárt 62/3
 Magyar Tudományos Akadémia 5/3
Magyarok (folyóirat) 41/4
 Magyarország 54; 116/2
 Magyarország. Belügyminisztérium 34
 Magyarország. Külügyminisztérium 34
 Magyarország. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 18; 32/7; 34/1; 34/2; 40; 42
 Magyarország. Minisztertanács 1/1
Magyaros anakreoni (Takáts vers) 62/1; 63

Mándy Iván 87/1
Március (Csorba kötet) 109/1
Márciusi Front 16/4
 Martyn Ferenc 4/2; 5; 6; 8; 9;
 13; 21; 23; 42; 122/2; 123
Más távlat (Takáts összegyűjtött versek 2. köt.) 143/1;
 144/2
Más távlat (Takáts versciklus) 124/1; 124/2
Más törvény (Takáts versciklus) 134
Másik nyelv. Takáts Gyulának (Csorba vers) 126/1
 Matoltsy Sándor 14
 MÁV ld. Magyar Államvasutak 34
 Mayer A. Géza Kiadó (Pécs)
 Ld. Kultúra Könyvnyomdai Műintézet, Mayer A. Géza (Pécs)
 Mayer Ferenc 14
 Mécs László 20/3
Még ott is élnek (Takáts vers) 124
 Megyei Kórház (Kaposvár) 120
Meleg tenyérben (Csorba vers) 141/1
 Messina 144/4
 Mészöly Miklós 8/4; 46/3; 49/1; 87/1
Mézöntő (Takáts kötet) 78
Mi lenne? (Takáts vers) 53/1
Mikor először értesültem arról, hogy Szederkényi Ervin gyógyíthatatlan (Csorba vers) 144/5
 Milánó 37
Minden kitárva (Takáts vers) 89/M; 90

Mint a vidám postás (Takáts vers) 71; 73
Mint a villám (Takáts vers) 68
Mint az út (Takáts vers) 45/1 (Megjelent *Mint az út vezet* címmel is)
Mint emlékezet (Takáts vers) 53/1
Mit érne? (Takáts vers) 55/1
Mocsár helyett (Takáts vers) 55/1
 Molnár Ferenc 16/4; 32/3
 Molnár Márta ld. Sárközi Györgyné Molnár Márta
 Morvay Gyula 20/2; 37/5
Mosolyog a borostyán (Takáts vers) 55/1
 Moszkva 20
Mozdulatlanság (Csorba kötet) 21/1
 MTA ld. Magyar Tudományos Akadémia
 Munkács 3/2
 Murakeresztúr 37
 Műhely Kiadó 8/4
Művészeti díjak, 1972. Csorba Győző (Hallama Erzsébet riportja) 101/1

N

Nádasdy István 14
 Nagy Ferenc 11/2
 Nagy Imre 52/1; 60/3
 Nagybjom 9/1
 Nagykanizsa 20; 37
 Nápoly 29/7
 Nellóka ld. Gallé Kornélia
 Német Szövetségi Köztársaság 123/3
 Németh László 32/3
 Németország 50/1

Nemzeti Parasztpárt 10/7
New York 8/5
Norvégia 14
NSZK ld. Német Szövetségi
Köztársaság
Nyugat (folyóirat) 4/3

O, Ö

Ocsúdő évek (Csorba kötet)
41/6; 58/1; 62/2; 58/3; 61; 63/4
Offset Nyomda 59/2
Olaszország 17/3; 19; 31; 34;
37; 41/4; 123/1; 132
Olympos 53
Ontja a hegyről (Takáts vers)
45/1
Oszták-Magyar Monarchia
képekben és írásban (könyvsor-
ozat) 54
Őcsény 63/6
Ördögök szekerén (Csanádi I.
kötet) 91/1
Összeűjtött versek (Csorba
kötet) 6/2; 8/2; 16/2; 32/8;
121/1

P

Pádua 41
Pál József 58/5
Panaszra számát (Takáts
vers) 9/2; 11/3
Pannon krónika (televíziós
műsor) 133
Pannonia (folyóirat) 1/3; 2/2
Pannónia (tájegység) 14
Pannónia könyvek (könyvsor-
ozat) 58/8; 100/2; 108/2
Papp Árpád 127/4
Papp Imre 77/1
Parill Ferenc 41/2

Párizs 87/1
Pasteiner Éva 122/4; 139/2
Pécs 1/2; 2; 3/1; 4/6; 6; 7; 8/2;
9; 10/7; 11; 14/10; 15; 21; 26;
28; 29/7; 31/2; 36; 37/2; 37/4;
39/3; 41/2; 41/7; 42/3; 43/1;
45/1; 46; 52; 58/7; 62/3; 67; 72;
77; 80/1; 87; 101/2; 122/2;
132/1; 132/2; 133; 142
Pécs. Apáca u. 41
Pécs. Felsőmalom u. 4/5
Pécs. Király utca 4/5
Pécs. Kulich Gy. u 77/1
Pécs. Melinda u. 146
Pécs. Nagyváradi u. 41
Pécsi Egyetemi Könyvtár 54/2
Pécsi Nemzeti Színház 4
Pécsi Nemzeti Színház. Ka-
maraszínház 122/2
Pécsi Orvostudományi Egye-
tem. Ideggyógyászati Klinika
141/1
Pécsi Pedagógia Főiskola 83
(ld. még Pécsi Tanárképző
Főiskola)
Pécsi Szabad Szó 10/7; 11/6
Pécsi Tanárképző Főiskola (ld.
még Pécsi Pedagógiai Főisko-
la) 63/3
Pécsi Tudományegyetem 1/3
Pécsi Városi Könyvtár 1/2; 8/3;
9; 17; 28/2; 41; 50/3
Petőfi Irodalmi Múzeum (Bu-
dapest) 48/1
Petőfi utolsó dala (Jékely Z.
vers) 50/1
Petrarca, Francesco 84/1; 124
Poesis Hungarica (könyvsor-
ozat) 109/1
Polgárjelöltek (Takáts regény)
7; 8; 9/3; 10/4; 11; 13/1
Pongrácz Tibor 9

Possonyi László 46/4
Pro Pannonia Kiadó (Pécs)

14/10

Prometheus (Bartha Miklós
verse) 86

Pusztai (Popovits) József 10/6

Püski Sándor 8/5; 16; 17; 18;
19

R

Raguza 86; 87

Rajnai László 39/3; 40; 51/4

Rákosi Mátyás 6/1; 60/3

Rejtett egész (Takáts kötet)
134

Repülő a szőlőhegy felett
(Takáts vers) 74/1; 75

Révfülöp 99/2; 103; 108/1; 115;
123; 135

Ringass való (Takáts vers) 63;
67

Rippl Rónai Múzeum (Kapos-
vár) 54; 59; 67/3; 96

Ritmus, rend, zene (Csorba
kötet) 127/3

Roboz István 58/4

Róma 17/3; 18; 19; 23; 24;
29/7; 29/8; 31; 32; 34; 37/2;
39/4; 40; 41; 42; 43; 54; 69;
94/1; 95; 117; 154/1; 154/2

Római feljegyzések, 1948-1948
(Csorba napló) 17/4

Római Magyar Akadémia
17/3; 29/7; 29/8; 34/3; 35/1;
152/2

Román Lászlóné 132/3

Románia 14

Rónay György 4/3; 29/1; 30

Rubin Szilárd 11/3

Ruisz György 21; 23; 24/3

S

Sárközi György 16/4; 32/3

Sárközi Györgyné Molnár

Márta 16/4; 32/3

Sásd 52

Sásdi Járási Könyvtár 52

Schöpflin Aladár 4/3

Se ég se föld (Takáts kötet)

10/3; 25; 28/5; 30/3; 30/4; 31/3;
36/1

Séta és meditáció (Csorba
kötet) 92/1

Sík Ferenc 122/2

Sík Sándor 46/4

Simándy Pál 29/3

Simeon tűnődése (Csorba kö-
tet) 103/1; 125/1; 131

Somogy (folyóirat) 125/1;
128/1

Somogy (megye) 21; 36/2; 54;
120; 69; 98/3; 120/1

Somogy Megyei Könyvtár
(Kaposvár) 96/3

Somogyjád 96

Somogyvármegyei Nyomda
(Kaposvár) 4

Soós István, Z. 67/3

Sopron 87

Sorsunk (folyóirat) 1/3; 3/1;
4/6; 4/7

6/1; 7; 8; 9; 10/1; 10/6; 11/1;
11/3; 13/2; 13/3; 14; 15/2; 15/3;
16; 19; 20/2; 21; 22; 23; 24; 25;
26/1; 29; 30/2; 30/4; 30/6; 31;
34/5; 36/1; 38; 39; 40; 42; 45/1

Sós forrás (Takáts kötet) 103

Sötér István 16/3; 32; 34/2; 58

Stauromachia... (Paraszti
háború) (Taurinus I. műve)
115/2; 116/1

Stefanics János dr. 141

Stefike ld. Takáts Gyuláné
Horváth Stefánia
Stuttgart 123/3
Süketnéma Intézet (Kaposvár)
14
Svastits Pálné 14
Svédország 14

Sz

Szabadság, szerelem (A Magyar Rádió műsora) 63
Szabadulás (Csorba kötet) 6/2;
8/4; 11/7; 12/1; 16/2; 20/1; 21/1;
22/1; 25/1; 30/5; 58/1
Szabédi László 4/8
Szabó Dezső 11/3
Szabó Ilona ld. Takáts
Gyuláné Szabó Ilona
Szabó Lőrinc 67
Szabó Pál Zoltán 11/3
Szabó Vladimir 9/3
Szántó Tibor 42/5; 50/1; 58/8;
59; 60/1; 65 67/2; 75/2
Szántó Tibor és a Dunántúl
(tanulmány-kötet) 58/8
Szász Imre 32/6
Szavak bolyhai (Csorba kötet)
145
Száz nap a hegyen (Takáts
kötet) 108/1; 108/2; 125/1
Száz nap a hegyen (Takáts
vers) 144
Szederkényi Ervin 87/1; 91/2;
92/1; 144/5
Székesfehérvár 25
Szekszárd 131
Szemközt vele. (Csorba kötet)
144/5
Szent Ferenc, Assisi ld. Assisi
Szent Ferenc

Szent István Könyvesbolt
(Pécs) 4
Szépirodalmi Könyvkiadó
(Budapest) 7/2; 59; 66; 78;
116/2
Szergejevskij, I. 49/1
Szicília 144/4
Szlovénia 38
Szolnok 88
Szolzszenyicin, Alekszandr
Iszajevics 87/1
Szonettek a folyón túlra (Takáts
versciklus) 147
Szonettek a Styxen túlra (Takáts
kötet) 149/1
Szovjetunió 87/1
Sztálin, Joszif Visszarionovics
52/1

T

Takács Gyula (Baranya me-
gyei tanácsai vezető) 91/2
Takács Jenő 37/4; 42/6; 87/2;
122/2; 122/4; 122/5; 138; 139/1;
139/2; 140
Takáts Emil 40/3
Takáts Gyula válogatott versei
(Várkonyi N. tanulmánya Az
emberekhez-ről) 64/2
Takáts Gyula: *Polgárjelöltek*
(Bajcsa A. kritikája) 11/3; 13/3
Takáts Gyula: *Se ég se föld*
(Zsikó Gy kritikája) 36/1
Takáts Gyulának (Csorba
írása) 97/1
Takáts Gyuláné Horváth Ste-
fánia 127/2; 132; 149; 152; 154
Takáts Gyuláné Szabó Ilona
52/3; 78/1; 79; 100; 109/2; 110;
115; 116; 121/1; 122

Takáts Lenke 40/2; 41/2; 42;
46

Találkozás (Fodor A. vers)

15/3

Talán kel a Napom (Borsi

Darázs József vers) 6

Tamási Áron 10/5

Tanít a táj (a Magyar Rádió
sorozata) 128/1

Tárja (Toszenberger) Béla
83/2

Tatay Sándor 14/9; 16; 40/2;
42; 115/2; 154

Taurinus István 115/2; 116

Tavaszi olvadás a havon

(Takáts vers) 62/1

Termés (folyóirat) 4/8

Tersánszky Józsi Jenő 26/2

Threnos (Csorba vers) 74/2

Tírrén-tenger 144/4

Tiszatáj (folyóirat) 141/1

Tiszteletadás Csorba Győzőnek

(antológia) 108/2; 144/2

Tolnai Gábor 42/1

Tóth László 29/7; 30

Tört kő (Takáts vers) 124

Trevi kút (Róma) 39

Trieszt 37; 38

Tulipán (Takáts vers) 55/1

Tükrök szava – betűk arca

(Takáts esszékötet) 141

Tüskés Tibor 15/3; 87/1; 91/2;
122/2; 127/1

U, Ü

Új Hang (folyóirat) 69/1

Új Magyar Kiadó (Budapest)

65

Újváry 14

Ulysses (Joyce regénye) 65/2

Uray Tivadar 63/2

Üveghang (András Endre
kötet) 8/4

V

Vad rétegek (Takáts vers) 124

Vadvizek (Mészöly M. kötet)

8/4; 46/3

Válasz (folyóirat) 16/4; 25; 27;

28; 30/5; 31; 32/3; 33; 34; 41

Válogatott versek, 1945-1975

(Csorba kötet) 32/8

Valótlan égbe fészkel (Takáts
vers) 147

Várkonyi Nándor 2/4; 4/6; 4/7;

5/2; 8/1; 10/6; 11; 14; 16; 23;

28; 30; 32/5; 36/3; 38; 39/3;

42/4; 43; 49; 54; 58/7; 60; 61;

64/2, 66/2; 67/1; 69; 71/2

Vármegyeháza. Kaposvár 14;
22

Vármegyei Könyvtár (Kapos-
vár) 14

Varsó 63/5

Vas István 65/3; 67; 130

Vasárnapi költő panasza

(Takáts vers) 62/1

Végh György 11/3

Velence 37

Velényi Margit ld. Csorba

Győzőné Velényi Margit

Veres Béla 22

Veres Péter 58/9

Vermes Gábor 83

Vész Endre 144/5

Vészi Endre meghalt 1987.

július 9-én (Csorba vers)
144/5

Vidor Miklós 11/3

Vigilia (folyóirat) 45; 46/4;

141/1; 145/1

Vihar előtt (Takáts vers) 15/2

Világíftúsági Találkozó. 1955.

Varsó 63/5

Világirodalom és könyvkiadás

a Kádár-korszakban (Bart

István tanulmánya) 58/6

Visszaszámlálás. Zs-nak.

(Csorba vers) 123/3

VIT ld. Világíftúsági Találkozó

Vitorlás a berken (Takáts

íftúsági regénye) 99/1; 100

Vizitükör (Egry-Takáts kötet)

58/7; 59; 60/3; 62; 66/2; 67;

71/2

Vizitükör (Egry-Takáts kötet)

reprint kiadás) 142/1

Vörös József 63/3; 64

Vörös Márton 31/2; 54

Vörösmarty Társaság (Székes-

fehervár) 25

Vulkánok, fügefák (Takáts kötet)

108/2; 144/2

W

Weimar 76

Weöres Sándor 1/2; 1/3; 8/3;

28; 30/5; 34/4; 34/5; 37/7 40/2;

41; 42; 51/3; 59/3; 60/2; 61; 62;

67; 87/1; 122/2; 122/3; 123;

128/1; 130

Weöres Sándor színháza (Tüs-

kés Tibor írása) 122/2

Würtz Ádám 99/1

X; Y

Xenophon 58/1

Yeats, William Butler 147

Z

Zord kegyelem (Takáts vers)

134

Zsikó Gyula 30/4; 36/1; 38; 39

CSORBA GYÓZŐ

BECEI GÖRÖG

*A hetvenéves Takáts Gyulának,
a „Száz nap a hegyen” költőjének*

Kis, nagy világok... Mozdul a tér, ahol
lépkedsz; idődben „ kozmikus óra” jár;
„ömlik, folyik” „a zöld tenyészet”
Heszperián, Hegyen innen és túl.

Echó, Diána, Püthia kertjei
s a Kert – a kertet (s tán Dani Jánosé),
melyik valódibb? Fönt Apolló
száll-e vajon vagy az égitest-Nap? –

Cellád előtt ülsz s nézel: a Tó, a karszt,
a mész, a tőkék, két olajos-cserép,
fürtök, mohák... s lent, arra messzebb
hordja serény had az ért gyümölcsöt.

Cellád előtt ülsz: térdeiden papír,
hallgatsz: virág, lomb, fű – az Egész felel;
diktálnak, és te írod, írod:
egybecsiszolva a tarka szókat.

A Parnasszusra, Delphibe visznek el?
Vagy őket hozzák? Leggörögebb magyar,
görög mennyboltot nyitsz fölénk:
kéket örök, ragyogó szelekkel,

melyek közé beajdul a Végzet is,
mert így arányos. Ám te vigyázva élsz:
sugárzod egyre s fogyhatatlan
fénnel a Rend geometriáját.

TAKÁTS GYULÁ

EMLÉKEK, KÖSZÖNTŐBE
CSORBA GYŐZŐNEK

Így élünk, Győző, vidéken bizony
s vidéken még jobban, a kegyetlen idő!...
– De mondd, ugye hogy Pesten is szalad? –
És így utolértél, Öcsém!... De hol van
az a lomb, mikor még hatvan
voltam én s te írtál,
mint ma én köszöntőt
neked, te írtál nekem,
kivel – bár agyam nem vésett márvány –
oly sok közös szépre emlékezem,
mit együtt... Bizony már harminc...
Éppen a hatvannak fele,
hogy ott álltunk Arezzóban mi ketten
s a Petrarca-ház szeme deres...
Ó nem a szerelem... A könny?...
A hideg!... az a szokatlan odalenn
nem a szív tüze... Szonettek, canzonék,
melyhez, hogy fordítsunk, erőt
ott gyűjtöttünk e ház előtt...

És Assisiben, a nem éppen szent,
a buzeráns barát szeme
megakadt rajtad... Emlékszel-e? ...
És átölelt s a csók, hiába mondta,
tudtuk, nem a magyarnak szólt,
neked... Pirulsz? ... Nevetsz?!...
De tempora mutantur és benne
Ferenc utódja is, e szent...
S az óriási festett péniszek
a pénzért kinyitott táblák mögött,

hogy drágábban, mint szín-arany
s lenyomnak minden mérleget,
hirdették Pompejiben a falak.
Az utcakő lapján is, vésve,
mint ma az uttörők jele,
krétával nyíl, a harc iránt,
de itt a kemény kőben állva,
vezették a harcost a lupanárba.

Borzöld tenger!... Capri... Solfatara...
Édes gyümölcsök, szúrós kaktuszok
között gőzölgött Campagna
s a sibyllai tájban annyi
szellem, de nekünk mind magyar!
Mint Pécs mellett Mohács
sugallata és éber fényében lengve
láttuk Aeneászt s Pannóniát,
Vergiliust... A kék Bukolikák...
És mutogatták a sírt, ahol
nem egy árva nemzet süllyed el,
de honnan épp a költészet emel,
miként minket a véletlen szárnya
emelt át akkor Itáliába...

Haditerv szerint, mint Zrínyi
a somogyi dombok között,
a hét halmot úgy portyáztuk át.
Este a térkép, ha jött a hold
s a Tiberisen is zörgött
ablakunk alatt, akár a kard,
akkor kötöttük már a szablyát
s korán kicsaptunk, rázúdulva
a Városra kegyetlenül,
amíg Pilinszky s szegény Toldalagi
egy szobában délig aludtak

és Sándor is az ágyból mondta meg,
a Pantheonnál is mi szebb...
De újra, hogy ne szidják a pogányt,
hűnmódra fosztogattuk a Vatikánt,
mert csak Attila állhatott
oly kegyesen Róma előtt;
szemével vitte, nem keze
a gyöngyöt, szobrot, könyvet és a nőt...

Etruszk sírokra esküdött Kerényi.
Zrinyi nyomában itt most Klaniczay
és Jánuszért hevült Kardos Tibor,
míg lovasjáték döngött a Pincion,
píneák, élő ernyők alatt,
mint Dufy képén kék-sejtelmesen,
de bátor zöldben a lovak,
zsokék, a pálya és körbe mi
szálltunk, szép verseny, nyitott kapu
és zászlók és nem a vas, köröttünk
arany kalitkát lengetett a nap
a sok makaróni és a sajt felett
és nem csak a gyümölcs, a Paradicsom
aga sugárzott és benne Fülep
és Lukács egy gyepen az Akadémián
mutogatta, cipője lyukas...
Milyen idők!... De szép s bár hatvan
év fele, de mint a pálma
árnyékot ejt és datolyát
az évek futó-sivatagába...

Aztán a komp Calabriából
kék tajtékon és fent szivárvány.
Szédülve ültél, ám a látvány
nyugtatta idegeidnek iszonyát
és Messinában már futottál

a mólón, hogy kezeddél mielőbb
érintsd a mondák, istenek vizét
s ahogy lenyúltál Neptun s Venus helyett
úszott forogva, égre fölragyogva
a Ion-Tirrénéi hab határán
egy hatalmas matróz ürülék...
Az ember, az istenek helyett,
– gépek hugyába dőlt szobor –
szennybe fürdetve Magna Graeciát,
mint lakk-rozsda a reneszánszt, a képen
sárgítva az „égi és földi szerelmet”,
Madonnát, várat, emlőt, mandulát.

Giorgione képén nézd ezt „a vihart”...
Keserűen nézte Ferenczy Béni.
Szobra állt a görögök között.
És verseink!... Cataniában...
Az Etna-tűz a kék havon...
Narancs és tenger, közte láva
s utunk apró babércserjék között
kanyargott le Siracusába...
És ott, a zsarnok szinpadán a Szózat,
– mit el is felejtett már a nép –,
szabad tenger szelében szállt,
csengett a szó s a kagylós félkaréj
mérnöki pontos akusztikája,
ahol a szent tragédiák!...
Ott állt Balázs, Nemes Nagy Ágnes
és hallgattuk a szavak visszhang-szavát!...

És újra Róma, ahol fölcsaltalak
a San Pietro kupolába.
Ahogy kinéztél, nem a Sátán,
a tér, a látvány s az idegek szava
együtt, mint élő Piranesi metszet...

Az oszlopok fölött lehunyt-meredten,
mint a megkísértett álltál.
Lábunknál dőlt és új történelem.
Nem harminc, mint hatvan éved fele;
háromezer, Világgal tele.

Óriás csomaggal a Terminire
este egyedül kísértelek.
Búcsú a Széptől?.. Ég veled...
S a sziklán már magányosan néztem
a látnok Sibylla templomát...
Tivoli... A Villa d'Este kertje,
ahol lefestett aztán az a lány...
– És hol az a fiú? – ... De nem a kép!...
Győzőm, ma újra én és Az.
A régi szívvel így köszöntelek,
idézve föl a tűnt emlékeket...

DEDIKÁCIÓK A CSORBA GYŐZŐNEK KÜLDÖTT TAKÁTS GYULA KÖTETEKÉBEN

(A dedikációk és az egyéb bejegyzések szövegét idézőjelek között, *dőlt betűkkel* közlöm. P. L.)

1. *1941 Családfa helyett : [Versek].* – Bp. : Bolyai Akadémia, 1941. – (Bolyai könyvek). – Dedikáció nincs.
2. *1942 Vágják a berket : Kisregény.* – Bp. : Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1942. – (Diárium könyvtár). A könyvben nincs dedikáció. Zöld színű matricán a következő bolti tulajdonbejegyzés található a borító belső oldalán: „Szent Imre Könyvesbolt Lukovich László Pécs Jókai-tér 6.”
3. *1943 Hold és hárs : [Versek].* – Bp. : Bolyai Akadémia, 1943. – (Bolyai könyvek). – Dedikáció a szennycímlap verzóján: „Győzőnek szeretettel és barátsággal 943. V. 19. Gyula”. – Letétben a Csorba Győző Emlékszobában.
4. *1943 Se ég se föld : [Versek].* – Bp. : Egyetemi Ny, 1943. – Dedikáció a cím alatt: „Győzőnek szeretettel 947 Takáts Gyula”. – Letétben a Csorba Győző Emlékszobában.
5. *1973 Sós forrás : [Versek].* – Bp. Szépirod. Könyvk., 1973. – Dedikáció a cím alatt: *Csorba Győzőnek, régi emlékekkel és a töretlen barátság ölelésével küldi 973. T. Gyula*”
6. *1975 Száz nap a hegyen : [Versek].* – Bp. : Szépirod. Könyvk., 1975. – Dedikáció a cím alatt: „Csorba Győzőnek, a testvéri barátoknak és költőtársnak nagy szeretettel küldi; szomszédja T. Gyula 975”. (Takáts a balatoni „szomszédságra” gondol: neki Becehegyen volt, pincéje, háza, szőlője, Csorbának pedig Révfülöpön nyaralója.)
7. *1976 Hódolat Berzsenyi szellemének : Versek és tanulmányok.* – Kaposvár : Somogy megyei Levéltár, 1976. – (Somogyi Almanach ; 24.). – Dedikáció a cím alatt: „Csorba Győzőnek régi barátsággal, meleg öleléssel 976 Takáts Gyula”

8. 1978 *Vulkánok, fügefák* : Régi és új versek. Bp. : Szépirod. Könyvk., 1978. Dedikáció a cím alatt: „*Csorba Győzőéknek szeretettel és testvéri öleléssel küldi 978. 1. 25. T. Gyula.*”
9. 1979 *A harmónia keresése*. – Bp. : Szépirodalmi Könyvk., 1979. – Dedikáció a cím alatt: „*Csorba Győzőnek sok közös emlékekkel és meleg baráti öleléssel küldi Becéről 979. 7. 1. Takáts Gyula*”
10. 1980 *A semmi árnyéka* : [Versek]. – Bp. : Szépirod. Könyvk., 1980. – Dedikáció a cím alatt: „*Csorba Győzőnek testvéri szeretettel és tiszta barátsággal küldi 980. 3. 12. Takáts Gyula.*” – Első borítófül alatt, a kötetábla belső oldalán Csorba Győző írása: „*80. III. 22. Benne 60. éves köszöntöm*” (A válaszlevélbe Csorba betette Takáts 60. születésnapjára írt versének kéziratát.) ” – Letétben a Csorba Győző Emlékszobában.
11. 1980 *Százhusz vers*. – Bp. : Magvető K., 1980. – Dedikáció a cím alatt: „*Csorba Győzőnek nagyon régi, tiszta, kipróbált barátsággal és immár őszinte köszönettel is 70. születésnapomra írt gyönyörű verséért. 1980 karácsonyán Takáts Gyula.*” – Első borítófül alatt, a kötetábla belső oldalán Csorba Győző írása: „*80. XII. 26.*”
12. 1981 *Kimondani* : [Versek]. – [Pécs : Szikra Ny., 1981]. – Dedikáció a szennycímlap homlokoldalán: „*Csorba Győzőéknek el nem múló szeretettel és barátsággal Pécsen 981. XI. 19. Takáts Gyula.*” – Bibliofil kiadvány, könyv-árusi forgalomba nem került. ”. – 1., dedikált, példánya letétben a Csorba Győző Emlékszobában. – A kötet 2. példánya a költő könyvtárában található, ebben nincs dedikáció. – A dedikált példányból 1 táblalap, Takáts Gyula fotója hiányzik.
13. 1982 *Helyettük szóljál* : [Versek]. – Bp. : Szépirodalmi Könyvk., 1982. – Dedikáció a cím alatt: „*Csorba Győzőnek nagy szeretettel és testvéri öleléssel küldi 982. 02. 18. T. Gyula.*” – Első borítófül alatt, a kötetábla belső oldalán Csorba Győző írása: „*82. III. 15.*” – Letétben a Csorba Győző Emlékszobában.

14. 1984 *A rejtett egész : Versek.* – Budapest : Szépirodalmi Könyvk., 1984. – Dedikáció a cím alatt: „*Csorba Győzőéknek testvéri szeretet ölelésével küldi 984. 05. 22. Takáts Gyula*”. – Első borítófül alatt, a kötetábla belső oldalán Csorba Győző írása: „84. VI. 8. *Megköszöntem.*”. – A kötetben a *Napjaink* fejléces borítékján Csorba Győző rövid megjegyzései a versekhez. – Letétben a Csorba Győző Emlékszobában.
15. 1984 *Helyét kereső nemzedék : Költők levelei, 1934-1949.* – Bp. : Magvető Könyvk., 1984. – Dedikáció a címlapon, a cím alatt: „*Csorba Győzőnek, sok emlékekkel és baráti öleléssel küldi 984. 07. 08. Takáts Gyula*”. Csorba kézírása az első borító bal felső sarkában: „84. VII. 20.” (Vagyis Csorba ekkor válaszolt Takátsnak.) – A kötet 15 Csorba levelet tartalmaz.
16. 1985 *Tükrök szava – betűk arca : Jegyzetek, válaszok, vallomások.* – Bp. : Szépirod. Könyvk., 1985. – Dedikáció a cím alatt: „*Csorba Győzőéknek nagy szeretettel küldi Takáts Gyula 985. nov. 28.*” Az első borító belső oldalán jobb oldalt fent Csorba Győző kézírása: „*Megköszöntem + gratuláltam 73. szül.napjára. 86. I. 13.*”
17. 1986 *Felhők Árkádiából : Összegyűjtött versek, 1930-1967.* Bp. : Szépirod. Könyvk., 1986. Dedikáció a cím alatt: „*Csorba Győzőnek a régi jóbarát szeretetével Takáts Gyula*”. Első borítófül alatt, a kötetábla belső oldalán Csorba Győző írása: „*Megköszöntem: 86. júl. 4.-én.*”
18. 1987 *Más távlat : Összegyűjtött versek, 1967-1983.* Bp. : Szépirod. Könyvk., 1987. Dedikáció a cím alatt: „*Csorba Győzőnek, a régi barátság őszinte szeretetével küldi 987 Takáts Gyula*” Első borítófül alatt, a kötetábla belső oldalán Csorba Győző írása: „*Érk.: 87. júl. 1. Mk.: 87. júl. 11.*” [A rövidítések jelentése: érkezett, ill. megköszöntem. P. L.]
19. 1989 *Kövil az idő : Új versek.* – Bp. : Szépirod. Könyvk., 1989. – Dedikáció a cím alatt: „*Csorba Győzőnek a régi barátság nagy szeretetével 989 Takáts Gyula*”. – Első borítófül alatt, a kötetábla belső oldalán Csorba Győző írása: „*Mk.: 89. IV. 3.*”. – A kötetben kis papírdarabon ce-

ruzával írt Csorba megjegyzések egyes versekhez és a kötethez általában.

20. 1990 *Szonettek a Styxen túlra* : [Versek]. – Bp. : Magvető Könyvk., 1990. – Dedikáció a cím alatt: „Csorba Győzőnek a régi barátság szeretetével 1990 T. Gyula”. – Első borítófül alatt, a kötetábla belső oldalán Csorba Győző írása: „Érk. 90. ápr. 17. Mk. 90. ápr. 18.” – Letétben a Csorba Győző Emlékszobában.
21. 1991 *Versek Drangalagból*. Bp. : Szépirod. Könyvk., 1991. Dedikáció a cím alatt: „Csorba Győzőnek a régi barátság ölelésével Takáts Gyula” Első borítófül alatt, a kötetábla belső oldalán Csorba Győző írása: „Érk.: 91. II. 27. M.k. 91. II. 19”
22. 1991 *Takáts Gyula 80 éves* / szerk. Laczkó András. – Klny. a *Somogy* 1991. 1. számából. – p. 1-68. – Dedikáció a borító belső oldalán: „Csorba Győzőnek a régi barátság szeretetével küldi Takáts Gyula”. Az első oldal alján szerkesztőségi megjegyzés: „Tisztelettel köszöntjük a 80. születésnapján munkatársunkat! A szerk.” Az 1. oldalon Takáts Gyula *Önarckép lenne ez?* c. kézírásos verse, a 2-4. oldalon Takáts Gyula írása: *Így kezdeném, ha önéletrajzot írnék – Meddig is nyúlhat vissza az emlékezetünk?*
–,
23. 1994 *Az igazi poézis keresése : Írások Berzsenyi Dánielről*. – Pécs: Baranya Megyei Könyvtár ; Kaposvár : Berzsenyi D. Irod. és Műv. Társ., 1994. – (Pannónia Könyvek). – Dedikáció a cím alatt: „Csorba Győzőnek, a régi barátság szeretetével küldi T. Gyula”

TAKÁTS GYULA

Sós forrás

Csorba Győzőnek,

régi emlékekkel és a
törtélen keresztül öleléssel
küldi

973

T. Gyula

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

Csorba Győzőnek, régi emlékekkel és a törtélen barátság
ölelésével küldi 973. T. Gyula

TAKÁTS GYULA

Száz nap a hegyen

Csorba Győzőnek,

a testvéri barátunk
és költőtársunk nagy
szerepet küldi; szomszédja
T. Gyula

975

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

*Csorba Győzőnek, a testvéri barátunk és költőtársunk nagy
szeretettel küldi; szomszédja T. Gyula 975*

SOMOGYI ALMANACH

Szerkeszti:
DR. KANYAR JÓZSEF

24. szám

TAKÁTS GYULA

HÓDOLAT BERZSENYI SZELLEMÉNEK

Versek és tanulmányok

Gorla Győzőnek
régi barátsággal, mely átélve
976 Takáts Gyula

Kaposvár. 1976

Csorba Győzőnek régi barátsággal,
meleg öleléssel 976 Takáts Gyula

TAKÁTS GYULA
VULKÁNOK, FÜGEFÁK

RÉGI ÉS ÚJ VERSEK

Csorba Győzőéknek
szeretettel és testvéri
öleléssel küldi
978. 1. 25

Gyula

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ BUDAPEST

Csorba Győzőéknek szeretettel és testvéri öleléssel
küldi 978. 1. 25. Gyula

TAKÁTS GYULA

A harmónia keresése

Gorta Győzőnek

sok közös emlékek és
meleg baráti öleléssel
küldi Becéről

979.

7.

1.

Takáts Gyula

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

Csorba Győzőnek sok közös emlékek és meleg baráti öleléssel
küldi Becéről 979. 7. 1. Takáts Gyula

TAKÁTS GYULA

A SEMMI ÁRNYÉKA

Csorba Győzőnek
testvéri szeretettel és tiszta
barátsággal küldi

980. 3. 12

Takáts Gyula

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

*Csorba Győzőnek baráti szeretettel és tiszta barátsággal küldi
980. 3. 12 Takáts Gyula*

80. III. 22.
Benne 60. éves
közöntöm

*Csorba Győző bejegyzése az A semmi árnyéka c. Takáts kötet
borítójának belső oldalán a bal felső sarokban: 80. III. 22.
Benne 60 éves köszöntőm*

TAKÁTS GYULA

Százhusz vers

Csorba Győzőnek
úgyon régi, tiszta, kipróbált
barátsággal és immár őszinte
köszönettel is 70. születés-
napomra írt gyönyörű ver-
sédre. 1980. karácsonyán
Takáts Gyula

MAGVETŐ KIADÓ · BUDAPEST

Csorba Győzőnek nagyon régi, tiszta, kipróbált barátsággal és
immár őszinte köszönettel is 70. születésnapomra írt gyönyörű
verséért. 1980. karácsonyán Takáts Gyula

TAKÁTS GYULA HELYETTÜK SZÓLJÁL

Csorba Győzőnek
nagy szeretettel és testvéri
öleléssel küldi

982. 02. 18

T. Gyula

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

*Csorba Győzőnek nagy szeretettel és testvéri öleléssel küldi
982. 02. 18. T. Gyula*

TAKÁTS GYULA
HELYÉT KERESŐ
NEMZEDÉK

Költők levelei 1934–1949

Csorba Győzőnek,
sok emlékekkel és baráti
öleléssel küldi
984. 07. 08
Takáts Gyula

MAGVETŐ KIADÓ · BUDAPEST

*Csorba Győzőnek sok emlékekkel és baráti öleléssel küldi
984. 07. 08 Takáts Gyula*

TAKÁTS GYULA
A REJTETT
EGÉSZ

Csorba Győzőéknek
testvéri szeretet ölelésével
küldi
984. 05. 22
Takáts Gyula

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

Csorba Győzőéknek testvéri szeretet ölelésével küldi
984. 05. 22. Takáts Gyula

TAKÁTS GYULA
TÜKRÖK SZAVA –
BETŰK ARCA

JEGYZETEK – VÁLASZOK

VALLOMÁSOK

Csorba Győzőéknek
nagy szeretettel küldi
Takáts Gyula

985.

nov.

28

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

*Csorba Győzőéknek nagy szeretettel küldi
Takáts Gyula 985. nov. 28.*

TAKÁTS GYULA

MÁS TÁVLAT

ÖSSZEGYŰJTÖTT VERSEK

1967–1983

Csorba Győzőnek,
a régi barátság őszinte
szeretettel küldi

987

Takáts Gyula

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

Csorba Győzőnek, a régi barátság őszinte szeretetével küldi
987 Takáts Gyula

TAKÁTS GYULA

KÖVÜL AZ IDŐ

ÚJ VERSEK

*Csorba Győzőnek
a régi barátság
nagy szeretetével*

989

Takáts Gyula

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

*Csorba Győzőnek a régi barátság nagy szeretetével
989 Takáts Gyula*

TAKÁTS GYULA
Szonettek
a Styxen túlra

*

Würtz Ádám rajzaival

Csorba Győzőnek
a régi barátság szeretetével

1990

T. Gyula

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

Csorba Győzőnek a régi barátság szeretetével 1990 T. Gyula

Érk. 90. ápr. 17.

M. k. 90. ápr. 18.

Csorba Győző megjegyzése a borító belső oldalának bal felső sarkában, a „fül” alatt: Érk. 90. ápr. 17. M. k. 90. ápr. 18.

TAKÁTS GYULA
AZ IGAZI POÉZIS KERESÉSE

Írások Berzsenyi Dánielről

Csorba Győzőnek,
a régi barátság szeretetével
küldi
T. Gyula

Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság
Pannónia Könyvek

*Csorba Győzőnek a régi barátság szeretetével küldi
T. Gyula (1994)*

DEDIKÁCIÓK A TAKÁTS GYULÁNAK KÜLDÖTT CSORBA KÖTETEKBE

1. *1943 A híd panasza.* Pécs : Kultúra, 1943. Dedikáció: „*Kedves Gyulámnak igaz barátsággal Cs. Győző Pécs, 1943. III. 18-án*”
2. *1947 Szabadulás.* Pécs : Batsányi Társaság, 1947. Dedikáció: „*Gyulának barátsággal Győző*”
3. *1955 Ocsúdó évek.* Pécs : Dunántúl Kiadó, 1955. Nincs dedikálva
4. *1970 A lélek évszakai : Válogatott versek.* Bp. : Magvető, 1970. Dedikáció: „*Takáts Gyulának régi jóbarátságunk ölelésével ajánlom Csorba Győző Pécs, 70. V. 30.*”
5. *1972 Időjáték.* Bp. : Magvető, 1972. Dedikáció: „*Gyulának régi-régi barátságunk mindig új szeretetével ajánlom Győző Pécs, 72. V. 25.*”
6. *1974 Anabázis.* Bp. : Magvető, 1974. Dedikáció: „*Gyulának, kedves – jó barátomnak s társamnak a költészetben, ebben a borzalmas-gyönyörű mesterségben, öleléssel: Győző Pécs, 74. nov. 28.*”
7. *1976 Kettőshangzat: Válogatott versfordítások,* Bp. : Európa, 1976. Dedikáció: „*Takáts Gyuláéknak, kézcsókkal, baráti öleléssel ajánlom. Csorba Győző Pécs, 76. szept. 2.*”
8. *1976 Észrevételek.* Bp. : Magvető, 1976. Dedikáció: „*Loncikának és Gyulának kézcsókkal, öleléssel Győző 77. I. 11.*”
9. *1978 Összegyűjtött versek.* Bp. Magvető, 1978. Dedikáció: „*Kedves Loncika szellemének és drága jó Gyulámnak változatlan szeretettel ajánlom Győző Pécs, 78. május 17.*”
10. *1981 Ritmus, rend, zene.* Pécs : Szikra nyomda, 1981. Dedikáció: „*Gyulának ősrégi baráti öleléssel és Stefinek tisztelő kézcsókkal Győző Pécs, 81. XI. 19.*”
11. *1983 Simeon tűnődése.* Bp. : Magvető, 1983. Dedikáció: „*Stefikének és Gyulának tisztelő kézcsókkal és igaz baráti öleléssel ajánlom, külön is a „Becei görög”-öt. Győző Pécs, 83. okt. 16.*”

12. 1985 *Görbül az idő*. Bp. : Magvető, 1985. Dedikáció: „Takáts Gyuláéknak kézcsókkal és meleg baráti öleléssel Csorba Győző Pécs, 85. V. 20.”
13. 1986 *Vissza Ithakába: Válogatott versek*. Bp. : Magvető, 1986. Dedikáció: „Stefikének és Gyulának tisztelő kézcsókkal és régi-régi barátságunk ölelésével küldöm Győző Pécs, 86. nov. 24.”
14. 1991 *Szemközt vele*. Bp. : Magvető, 1991. Dedikáció: „Kedves Stefikének és Gyulának nagy szeretettel küldöm. Győző 91. VI. 26.”
15. 2000 *Hátrahagyott versek, 1962-1993*. Pécs : Pro Pannonia K., 2000. Dedikáció: „Takáts Gyulának, a jóbarátnak szeretetébe ajánlom. Pécs, 2000. nov. 21.” Csorba Győzőné kézírásával”. Aláírás nincs.

4050

CSORBA GYÖZŐ

A HÍD PANASZA

VERSEK

*Kedves Gyulámnak
igaz barátsággal*

Cs. Győző

Pécs, 1943. IV. 18-án.

A CÍMLAPOT MARTIN FERENC FESTŐMŰVÉSZ TERVEZTE.

PÉCS, 1943.

JANUS PANNONIUS TÁRSASÁG

*Kedves Gyulámnak igaz barátsággal
Cs. Győző Pécs, 1943. IV. 18-án.*

CSORBA GYŐZŐ IDŐJÁTÉK

Gyulának
régi-régi barátsága -
szeml mindig új
szeretettel ajánlom.

Idő
Pécs, 72. V. 25.

MAGVETŐ KIADÓ, BUDAPEST

*Gyulának régi-régi barátságunk mindig új szeretetével
ajánlom. Győző Pécs, 72. V. 25.*

Csorba Győző

ANABÁZIS

Gyulának, kedves-jó
barátomnak s társam-
nak a költészetben, ebben
a borzalmas-gyönyörű
mesterségben, öleléssel:

Magvető Kiadó, Budapest

Győző

Pécs, 74.

nov. 28.

Gyulának, kedves-jó barátomnak s társamnak a költészetben,
ebben a borzalmas-gyönyörű mesterségben, öleléssel: Győző
Pécs 74. nov. 28.

Csorba Győző

Takáts Gyuláéknak
kézcsókkal, baráti
öleléssel ajánlom.

Csorba Győző
Pécs, 76. szept. 2.

Kettős-
hangzat

Takáts Gyuláéknak kézcsókkal, baráti öleléssel ajánlom.
Csorba Győző Pécs, 76. szept. 2.

CSORBA GYŐZŐ ÖSSZEGYŰJTÖTT VERSEK

Kedves Loncika lelke-
mének és drága jó
Gyulámnak változat-
lan szeretettel ajánlom.

Győző
Pécs, 78. május 17.

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ, BUDAPEST

*Kedves Loncika szellemének és drága jó Gyulámnak
változatlan szeretettel ajánlom Győző Pécs, 78. május 17.*

CSORBA GYŐZŐ

A világ küszöbei

Stefikének
és Gyulának
kézcsókkal, régi-régi
barátságunk szerető
ölelésével
81. V. 3. Győző

Magvető Kiadó, Budapest

*Stefikének és Gyulának kézcsókkal, régi-régi barátságunk
szerető ölelésével 81. V. 3. Győző*

Csorba
Győző

*

Ritmus,
rend,
zene

Gyulának ősrégi baráti
öleléssel és Stefikének tisztelő
kézsővel

hőző

Pécs, 81. XI. 19.

*Gyulának ősrégi baráti öleléssel és Stefikének tisztelő
kézsőkkal Győző Pécs, 81. XI. 19.*

Csorba Győző

Simeon tűnődése

Stefirénél és Gyulánál
tisztező lényeknél és
igaz baráti öleléssel
ajánlom, külön is a
„Becei görög”-öt.

Győző

Pécs, 83. okt. 16.

Magvető Kiadó, Budapest

Stefikének és Gyulának tisztelő kézcsókkal és igaz baráti öleléssel ajánlom, külön is a „Becei görög”-öt. Győző Pécs, 83. okt. 16.

CSORBA GYŐZŐ

VISSZA ITHAKÁBA

Válogatott versek

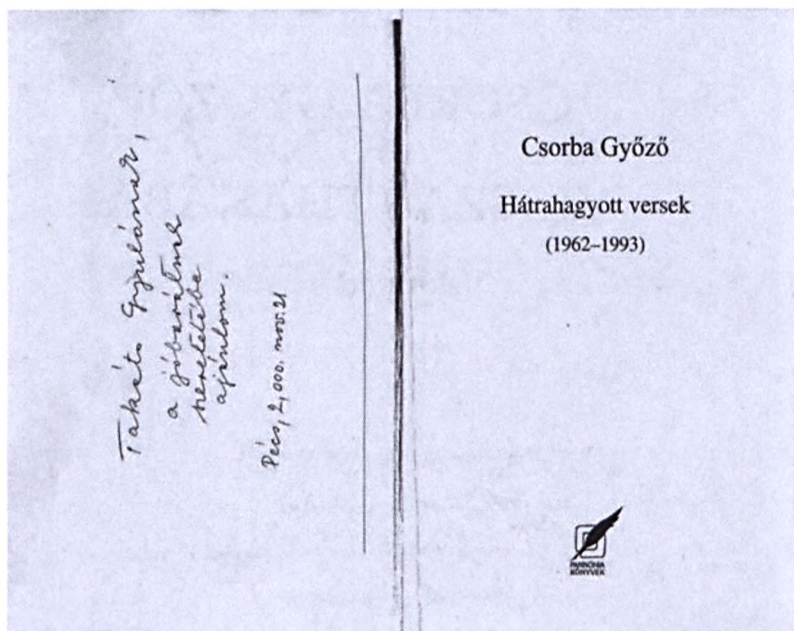
Stefikének és Gyulának
tisztelő kézzel és
rég- régi barátságunk öle-
lésével küldöm.

Győző

Pécs, 86. nov. 24.

Magvető Kiadó Budapest

Stefikének és Gyulának tisztelő kézzel és régi-régi barátságunk ölelésével küldöm. Győző Pécs, 86. nov. 24.

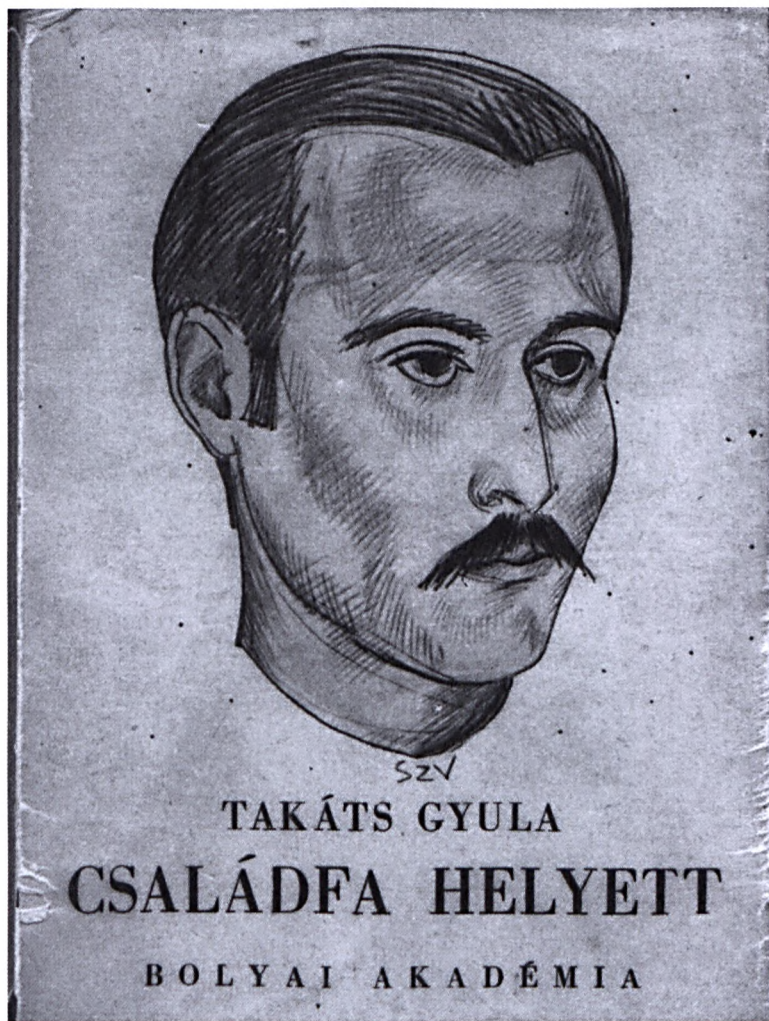

Takáts Gyulának, a jóbarátnak szeretetétbe ajánlom.

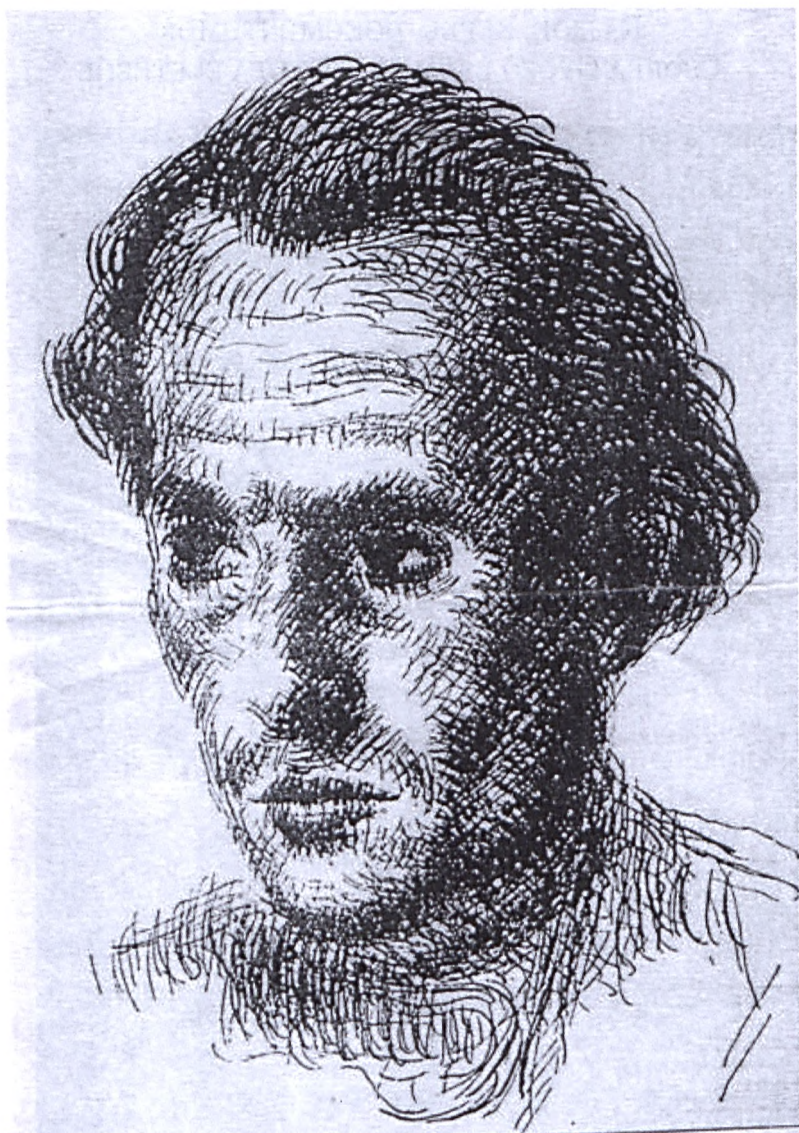
Pécs, 2000. nov. 21.

*(A szennycímlap verzóján az írásképre merőlegesen olvasható
ajánlás Csorba Győzőné kézírása.)*

RAJZOK, KÉPEK, DOKUMENTUMOK
CSORBA GYŐZŐ ÉS TAKÁTS GYULA ÉLETÉBŐL

*Szabó Vladimír rajza Takáts Gyuláról
az 1941-es kötet borítóján*

Martyn Ferenc: Csorba Győző, 1948

Dunántúli Írók első találkozója, Badacsonyi Rodostó Turistaház. Csorba kézírása a kép hátoldalán: „1946. május Badacsonyi Rodostó” (A datálás téves, helyesen 1947. május 3-4!)

Dunántúli Írók első találkozója, Badacsony 1947. május 3-4.

Dunántúli Írók első találkozója, Badacsony. A kép hátoldalán Csorba kézírása: „Badacsony Rodostó-panzió Tatay Sándoréknál 1946. május. Hunyadi Jóska fekszik Csorba Gy. áll” (A datálás téves, helyesen 1947. május 3-4!)

Dunántúli Írók első találkozója, Badacsony 1947. május 3-4.

*A Dunántúli Írók első találkozásának
emlékére*

Várkonyi Nándor	Takáts Gyula
András Endre	Weöres Sándor
Takáts Gyula	Farkas Ferenc
Hunyadi József	Kulcsár Adorján
András Endre	Csorba Győző
Hunyadi József	Vörösmarty Mihály
Takáts Gyula	János László
András Endre	Kanyar József
Kanyar József	Horváth Árpád
Batagya	András Endre

1947. május 3-4.

Badacsony,

1947. május 3—4.

Penészte ny. Székelyvár 1946

A kötetben is szereplők alkotók közül pl. Várkonyi Nándor, Tatay Sándor, Weöres Sándor, Kulcsár Adorján, Hunyadi József, Kanyar József, András Endre és természetesen Csorba Győző és Takáts Gyula aláírásával.

1961. júl. 29-én, a Pécsi Nyári Szabadegyetemen tartott irodalmi matinén. Felső sor: Pákolitz István, Csorba Győző, középső sor Tüskés Tibor, Kende Sándor, Takáts Gyula, baloldalt elől Bárdosi Németh János

1961. júl. 29-én, a Pécsi Nyári Szabadegyetemen tartott irodalmi matinén. A hölgyeket nem ismerem, balról a második erősen takarva Kende Sándor, középen táskával Pákolitz István, mellette Bárdosi Németh János, a kép jobb szélén Takáts Gyula. Térdel Csorba Győző.

Berzsenyi ünnepség Niklán, a költő születésének 200. évfordulóján. 1976. májusban. A második sor közepén Bertók László, Csorba Győző, Tüskés Tibor. A kép előterében Fodor András és Takáts Gyula.

Kanyar József, Takáts Gyula és Csorba Győző 1976. május 11.-én Kaposváron. (Az időpont és a hely Csorba feljegyzése alapján.)

*Takáts Gyula, Csorba Győző és Galsai Pongrácz,
1982. szeptember 2-án a Balatoni Írótalálkozón
(Az időpont és a hely Csorba feljegyzése alapján.)*

TÁMOGATÓK

Ádám Antal, dr. – Pécs

Albert Gábor – Budakeszi

Békés Sándor – Pécs

Benedeczky István, dr. – Szentendre

Bertók László – Pécs

Dizseri Eszter – Budapest

Dornbach Alajos – Budapest

Gelencsér Attila – a Somogy Megyei Közgyűlés elnöke

Gráf József – Szigetvár

Merhán Csűrös Miklós – Budapest

Salamon Nándor – Szombathely

Sarkady Sándor – Sopron

Szántód Község Képviselőtestülete

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó (Tüskés Tibor)	5
Levelek	10
Utószó	149
Betűrendes mutató	161
Csorba Győző: Becei görög.....	175
Takáts Gyula: Emlékek, köszöntőbe Csorba Győzőnek	176
Takáts Gyula dedikációi Csorba Győzőnek.....	181
Takáts Gyula dedikációinak digitalizált változatai	185
Csorba Győző dedikáció Takáts Gyulának.....	201
Csorba Győző dedikációinak digitalizált változatai	203
Függelék (rajzok, fotók)	213

Megjelenik a Pro Pannonia Kiadói Alapítvány kiadásában, a Pannónia Könyvek szerkesztőségének gondozásában.

Felelős kiadó: a kuratórium elnöke

Felelős sorozatszerkesztő: Szirtes Gábor

A borítót – korabeli fotó felhasználásával – Bognár József tervezte.

A nyomdai előkészítés: B&D Stúdió.

Készült a Molnár Nyomdában, Pécsen, 2008-ban.

Felelős vezető: Molnár Csaba

Terjedelem: 14 A/5 ív

ISSN 0237 4277

ISBN 978 963 9893 04 7

Csorba Győző neve összeforrott Pécscesel, Takáts Gyuláé Kaposvárral, hiszen mindketten egész életükben hűségesek maradtak a „szülőtem földhöz”, Baranyához és Somogyhoz. Mindeközben az évek múltával, pályájuk kiteljesedésével mindketten egyre jelentősebb helyet vívtak ki maguknak a 20. századi magyar irodalomban. A gazdag és jelentős életművel rendelkező két Kossuth-díjas költő levelezéskötete alkotói és emberi kapcsolatuk híu tükre, a szellemi periféria, a „vidék” jelentős kulturális központjainak (Pécsnek és Kaposvárnak) a szellemi életébe is bepillantást nyújtó dokumentuma. A 155 közölt levél és egyéb dokumentum persze ennél is tágabb horizontot fog át: Budapesten át egészen Rómáig, a barátok és alkotótársak mellett a hazai szellemi élet számos neves szereplőjéig...

9789639893047

1.990 Ft